ប្រជុំកខឃបី

សខ្មែរ

ជំនួយដល់សាលាធម្មទិជ័យ

ថ្នាក់ត្រី - ទោ - ឯក

និងធម្មកថិកអក្ខថ្មី

B.116 , J.S.R.C K.I.D , AUGUST 1986

Chantha Leak
249 Jeanne Mance Street
Vanier, ON, Canada K1L 6L8

មាតិកាធម៌

លេខរៀង	ទំព័រ
ទុកៈ ពួក ២	
១– ធម៌មានឧបការៈច្រើន ២ យ៉ាង	១
២– ធម៌ជាលោកបាល " គ្រប់គ្រងរក្សាលោក " ២ យ៉ាង	១
៣– ធម៌ធ្វើឲ្យល្អ ២ យ៉ាង	១
៤– បុគ្គលរកបានដោយកម្រ ២ យ៉ាង	១
ពួកកាយវជ	
៥– ធម៌មាន ២ យ៉ាង (១)	២
៦– ធម៌ ២ យ៉ាង (២)	២
៧– ធម៌ ២ យ៉ាង (៣)	២
៨– ធម៌ ២ យ៉ាង (៤)	២
៩– បុគ្គល ២ ពួក	២
១០– សង្ខារ ២ យ៉ាង	៣
អំពីសីល	
១១– សីលមានលក្ខណៈ ១ យ៉ាង	៤
១២– សីលមាន ២ យ៉ាង	៤

មាតិកាធម៌

លេខរៀង	ទំព័រ
១៣- សីល ២ យ៉ាង (ត)	៤
១៤- សីល ២ យ៉ាង (ត)	៤
១៥- សីល ២ យ៉ាង (ត)	៤
១៦- សីល ២ យ៉ាង (ត)	៥
១៧- សីល ២ យ៉ាង (ត)	៥
១៨- សីល ២ យ៉ាង (ត)	៥
១៩- សីល ២ យ៉ាង (ត)	៥
២០- សីលដែលនឹងកើតឡើងដោយហេតុ ២ យ៉ាង	៥
២១- ទោសរបស់សីល ២ យ៉ាង	៦
២២- អំពីសីលមាន ៣ យ៉ាង	៦
២៣- ឧបោសថសីលមានធម៌ជាកម្លាំង ២ យ៉ាង	៦
២៤- ឧបោសថសីលមានធម៌ជាកល្យាណ ២ យ៉ាង	៦
២៥- គ្រឿងផូរផង់របស់សីល ៣ យ៉ាង	៧
២៦- លក្ខណៈរបស់សីលមាន ៣ យ៉ាង	៧
២៧- វិរតិចេតនា ដែលឲ្យកើតសីលមាន ៣ យ៉ាង	៧
២៨- ប្រភេទរបស់សីល ៤ យ៉ាង	៧
២៩- សីលមានអានុភាព ៤ យ៉ាង	៨

មាតិកាធម៌

លេខរៀង	ទំព័រ
៣០- សីលសំដៅយកធម៌ ៤	៨
៣១- សមុដ្ឋានរបស់សីល ៥ មាន ២ យ៉ាង	៨
៣២- សមុដ្ឋានសីល ៨ មាន ៣ យ៉ាង	៩
៣៣- ធម៌ ៣ ប្រៀបធៀប	៩
៣៤- ឫសគល់របស់សីលមាន ២ យ៉ាងក៏មាន, ៧ យ៉ាងក៏មាន	៩
៣៥- ការសារៈរបស់សីលមានតែ ១	៩
៣៦- សីលបានសម្រេចផល ៣ យ៉ាង	១០
៣៧- សីលប្រែតាមអក្ខរបាន ៥ យ៉ាង	១០
៣៨- អានិសង្សរបស់សីល ៥ យ៉ាង	១០

អំពីសទ្ធា

៣៩- សទ្ធាមាន ២ យ៉ាង	១២
៤០- សទ្ធាលោកុត្តរចែកចេញជា ៤ យ៉ាង	១២
៤១- សទ្ធាដែលកើតក្នុងចិត្តមាន ៥៧ យ៉ាង	១២
៤២- លក្ខណៈរបស់សទ្ធាចែកចេញជា ២ យ៉ាង	១២
៤៣- សទ្ធាមានលក្ខណៈ ២ យ៉ាង (ត)	១៣
៤៤- សទ្ធាចំរើនដោយធម៌ ២ យ៉ាង	១៣

មាតិកាធម៌

លេខរៀង ទំព័រ

៤៥– អានិសង្សរបស់បុគ្គលមានសទ្ធា ៥ យ៉ាង ១៣

៤៦– កថាគរពោធិសត្វនៃការចេញជា ២ យ៉ាង ១៤

៤៧– ការជ្រះថ្លាក្នុងវត្ថុដ៏ប្រសើរ ៤ យ៉ាង ១៤

៤៨– ការហូរមកនៃបុណ្យ ៤ យ៉ាង ១៤

៤៩– ធម៌ជាប្រឡាយ ៣ យ៉ាង ១៥

៥០– បុគ្គលប្រកបដោយធម៌៥ យ៉ាងបានទៅកើតក្នុងឋានសួគ៌ ១៥

អំពីសរណគមន៍

៥១– សរណៈគមន៍មាន ៣ យ៉ាង ១៧

៥២– សរណៈគមន៍ ៣ បើចែកមាន ២ យ៉ាង ១៧

៥៣– លោកិយសរណគមន៍សម្រេចដោយអាការៈ៤យ៉ាង ១៧

៥៤– ប្រភេទសរណគមន៍មាន ៤ យ៉ាង ១៨

៥៥– ឫសគល់របស់សរណគមន៍ ៣ យ៉ាង ១៨

៥៦– សរណគមន៍សៅហ្មងដោយហេតុមាន ៣ យ៉ាង ១៨

តិកៈ ពួក ៣

៥៧– រតនៈ ៣ យ៉ាង ១៩

៥៨– អាការ ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ប្រដៅ ៣ យ៉ាង ១៩

មាតិកាធម៌

លេខរៀង ទំព័រ

៥៩– ចក្ខុរបស់ព្រះពុទ្ធ ៣ យ៉ាង ២០

៦០– ទុច្ចរិត ៣ យ៉ាង ២០

៦១– សុចរិត ៣ យ៉ាង ២០

៦២– អកុសលមូល ៣ យ៉ាង ២១

៦៣– កុសលមូល ៣ យ៉ាង ២១

៦៤– សប្បុរិសបញ្ញត្តិ "បញ្ញត្តិរបស់សប្បុរស" ៣ យ៉ាង ២១

៦៥– អបណ្ណកប្បដិបទា "សេចក្តីប្រតិបត្តិមិនខុស" ៣ យ៉ាង ២១

៦៦– បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ៣ យ៉ាង ២២

៦៧– សាមញ្ញលក្ខណៈ ៣ យ៉ាង ២២

ពួកភាយរង

៦៨– វិមាន ៣ យ៉ាង ២២

៦៩– លោភៈ ចែកខ្ទង់ជា ២ ២៣

៧០– ទោសៈ ចែកខ្ទង់ជា ៦ ២៣

៧១– មោហៈ ចែកខ្ទង់ជា ៣ ២៣

៧២– មោហៈ មានឫស ៤ យ៉ាង ២៣

៧៣– លក្ខណៈ មិនក្រោធ ៤ យ៉ាង ២៤

មាតិកាធម៌

លេខរៀង	ទំព័រ
៧៤– ពំណាន ៣ យ៉ាង	២៤
៧៥– ក្តុបរិភោគមិនឆ្អែត ៣ យ៉ាង	២៤
៧៦– ស្រើន ៣ យ៉ាង	២៤
៧៧– អនេសន ធម៌មាន ៣ យ៉ាង	២៥
៧៨– ការកើតចែកចេញជា ៣ យ៉ាង	២៥
៧៩– វិមោចតិ ចែកចេញជា ៣ យ៉ាង	២៥
៨០– បច្ចុបាតិចែកចេញជា ៣ យ៉ាង	២៥
៨១– លក្ខណៈមនុស្សឧស្សាហ៍ ៣ យ៉ាង	២៥
៨២– លក្ខណៈមនុស្សខ្ជិល ៣ យ៉ាង	២៦
៨៣– ផលមនុស្សខ្ជិលដោយលំដាប់ ៦ យ៉ាង	២៦
៨៤– ធម៌ ៣ សម្រាប់ធម៌ ៣	២៧

ចតុក្កៈពួក ៤

៨៥– វុឌ្ឍិ "ធម៌ជាគ្រឿងចំរើន" ៤ យ៉ាង	២៨
៨៦– ចក្ក ៤ យ៉ាង	២៨
៨៧– អគតិ ៤ យ៉ាង	២៨
៨៨– អន្តរាយរបស់ភិក្ខុ–សាមណេរបួសថ្មី ៤ យ៉ាង	២៩

មាតិកាធម៌

លេខរៀង	ទំព័រ
៨៩– បធាន "ព្យាយាម" ៤ យ៉ាង	២៩
៩០– អធិដ្ឋានធម៌ "ធម៌ដែលគួរតាំងទុកក្នុងចិត្ត" ៤ យ៉ាង	៣០
៩១– ឥទ្ធិបាទ "គុណធម៌ជាគ្រឿងឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍" ៤ យ៉ាង	៣០
៩២– គួរធ្វើសេចក្តីមិនប្រមាទក្នុងទី ៤ ស្ថាន	៣១
៩៣– មួយទៀតគួរប្រយ័ត្នចិត្តកុំឲ្យវង្វេងក្នុងទី ៤ ស្ថាន	៣១
៩៤– អារក្ខកម្មដ្ឋាន "កម្មដ្ឋានដែលគួរចំរើនជានិច្ច" ៤ យ៉ាង	៣១
៩៥– ព្រហ្មវិហារ ៤ យ៉ាង	៣២
៩៦– សតិប្បដ្ឋាន ៤ យ៉ាង	៣២
៩៧– ធាតុកម្មដ្ឋាន ៤ យ៉ាង	៣៣
៩៨– អរិយសច្ច ៤ យ៉ាង	៣៤

ពួកការយរជ

អំពីបញ្ញា

៩៩– បញ្ញាកើតឡើងដោយហេតុ ៣ យ៉ាង	៣៦
១០០– ហេតុឲ្យកើតបញ្ញា ៨ យ៉ាង (១)	៣៦
១០១– សមុដ្ឋានទីងកើតបញ្ញា ៨ យ៉ាង	៣៦

មាតិកាធម៌

លេខរៀង ទំព័រ

១០២ – មូលរបស់បញ្ញាមាន ២ យ៉ាង ៣៦

១០៣ – លក្ខណៈបញ្ញាមាន ៣ យ៉ាង ៣៧

១០៤ – ភូមិរបស់បញ្ញាមាន ៣ យ៉ាង ៣៧

១០៥ – ភូមិរបស់បញ្ញាមាន ៦ យ៉ាង ៣៧

១០៦ – អានិសង្សរបស់បញ្ញាមាន ៤ យ៉ាង ៣៧

១០៧ – បញ្ញាចែកជា ២ យ៉ាង ៣៧

១០៨ – ផលស្តាប់ធម៌មាន ៤ យ៉ាង ៣៨

១០៩ – ឧបនិស្ស័យការស្តាប់ធម៌ ៤ យ៉ាង (១) ៣៨

១១០ – អានិសង្សកតញ្ញូ ៤ យ៉ាង គឺ: ៣៨

១១១ – ស្តាប់ធម៌មិនបានផលប្រយោជន៍មាន ៥ យ៉ាង ៣៩

១១២ – ទោសស្តាប់ធម៌មាន ៧ យ៉ាង ៣៩

១១៣ – អានិសង្សខន្តី ៥ យ៉ាង ៤០

១១៤ – អំពីទូបមាន ៤ យ៉ាង ៤១

បញ្ចកៈពួក ៥

១១៥ – អនន្តរិយកម្ម ៥ យ៉ាង ៤២

១១៦ – អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈ ៥ យ៉ាង ៤២

មាតិកាធម៌

លេខរៀង ទំព័រ

១១៧– វេសារជ្ជករណធម៌ «ធម៌ធ្វើឲ្យក្លាហាន» ៥ យ៉ាង ៤៣

១១៨– អន្តរាយនៃភិក្ខុបួសថ្មី ៥ យ៉ាង ៤៣

១១៩– អន្តរាយនៃធម្មកថិក «អ្នកសំដែងធម៌» ៥ យ៉ាង ៤៤

១២០– ធម្មស្សវនានិសង្ស «អានិសង្សនៃការស្តាប់ធម៌» ៥ យ៉ាង ៤៤

១២១– ពលៈ «ធម៌ជាកម្លាំង» ៥ យ៉ាង ៤៥

១២២– នីវរណៈធម៌ ៥ យ៉ាង ៤៥

១២៣– ខន្ធ ៥ ៤៦

ពួកកយរង

អំពីសាសនា

១២៤– ហេតុដែលនាំឲ្យកើតសាសនាមាន ៣ យ៉ាង ៤៧

១២៥– សាសនាមាន ២ យ៉ាង ៤៧

១២៦– អំពីពាហិរសាសនា ៤៨

១២៧– សាសនារុងរឿងដោយហេតុ ៥ យ៉ាង ៤៩

១២៨– សាសនាសូន្យទៅដោយហេតុ ៥ យ៉ាង ៤៩

១២៩– ភូមិព្រះពុទ្ធសាសនាមាន ៥ យ៉ាង ៥០

១៣០– អំពីបន្ទុកព្រះពុទ្ធសាសនាមាន ៣ យ៉ាង ៥០

មាតិកាធម៌

លេខរៀង	ទំព័រ
១៣១– គ្រួយ ឬ ពន្លកនៃព្រះពុទ្ធសាសនាមានតែ១	៥១
១៣២– ឫសព្រះពុទ្ធសាសនាមាន ៣ យ៉ាង	៥១
១៣៣– បន្ទល់ព្រះពុទ្ធសាសនាមានតែ ១ គឺ	៥១
១៣៤– មែកព្រះពុទ្ធសាសនាមាន ៣ យ៉ាង គឺ	៥១
១៣៥– អំពីជម្រៅព្រះពុទ្ធសាសនា ៤ យ៉ាងគឺ	៥២
១៣៦– ភស្តុតាងនៃព្រះពុទ្ធសាសនា	៥២
១៣៧– អង្គរបស់សាមណេរមាន ៤ យ៉ាង	៥២
១៣៨– អង្គរបស់ភិក្ខុមាន ៤ យ៉ាងគឺ	៥៣
១៣៩– បព្វជ្ជាមាន ២ យ៉ាង	៥៣
១៤០– បព្វជ្ជាមាន ៦ យ៉ាងគឺ	៥៣
១៤១– សាស្តាបព្វជ្ជា ៦ យ៉ាងគឺ	៥៤
១៤២– ហេតុដែលធ្វើឲ្យផែនដីកម្រើកញាប់ញ័រមាន៨យ៉ាងគឺ	៥៤

ឆក្កៈ ពួក៦

១៤៣– គារវតា "ការគោរព" ៦ យ៉ាង	៥៥
១៤៤– សារាណីយធម៌ ៦ យ៉ាង	៥៥
១៤៥– អាយតនៈខាងក្នុង ៦	៥៧

មាតិកាធម៌

លេខរៀង	ទំព័រ
១៤៦– អាយតនៈខាងក្រៅ ៦	៥៧
១៤៧– វិញ្ញាណ ៦	៥៧
១៤៨– សម្ផស្ស ៦	៥៧
១៤៩– វេទនា ៦	៥៨
១៥០– ធាតុ ៦	៥៨

ពួកភាយរ៉េ

១៥១– គុណសម្បត្តិនៃបុគ្គលជានាយកលើគេមាន យ៉ាង	៥៩
១៥២– អំពីសកភាព	៥៩
១៥៣– សកភាពមាន ៤ យ៉ាង	៥៩
១៥៤– ប្រវត្តិពុទ្ធសកភាព	៦០
១៥៥– ប្រវត្តិគ្រីស្តសកភាព	៦០
១៥៦– ប្រវត្តិមហាសកភាព	៦០
១៥៧– ប្រវត្តិបុល្លសកភាព	៦១

សត្តកៈ ពួក ៧

១៥៨– អបរិហានិយធម៌ ៧ យ៉ាង	៦២
១៥៩– អរិយទ្រព្យ ៧ យ៉ាង	៦៣

មាតិកាធម៌

លេខរៀង	ទំព័រ
១៦០– សប្បុរិសធម៌ ៧ យ៉ាង	៦៤
១៦១– សប្បុរិសធម៌ ៧ យ៉ាង (ខ)	៦៥
១៦២– ពោជ្ឈង្គ ៧ យ៉ាង	៦៦
ពួកកាកយរង	
១៦៣– ទានទាំងនេះមានសេចក្ដីផ្សេងគ្នា	៦៧
១៦៤– ទានក្នុងព្រះបរមត្ថមាន ៦ យ៉ាង	៦៧
១៦៥– ទានក្នុងព្រះវិន័យមាន ៤	៦៧
១៦៦– ទានក្នុងព្រះសូត្រ ១០	៦៨
១៦៧– អសម្មតទាន គឺទានឥតផល ៥ យ៉ាង	៦៨
១៦៨– អំពីកាលទាន ៥ យ៉ាង	៦៩
១៦៩– អំពីបានទឹកអដ្ឋបាន ៨ យ៉ាង	៦៩
១៧០– បានៈទឹក ៨ យ៉ាង (ខ)	៧០
១៧១– សព្វទានធម្មជាតិធ្វើទានឲ្យមានផល៣យ៉ាង	៧០
១៧២– បូជាបានផលមួយយ៉ាងគឺ	៧១
១៧៣– បូជាគ្មានផល ៣ យ៉ាងគឺ	៧១
១៧៤– ទានប្បភេទ ៣ យ៉ាងគឺ	៧១

មាតិកាធម៌

លេខរៀង	ទំព័រ
១៧៥– ទានប្បភេទ ៣ យ៉ាង (ខ)	៧២
១៧៦– ទានសម្បត្តិ ៣ យ៉ាងគឺ	៧២
១៧៧– ទានកម្ម ៣ យ៉ាង	៧២
១៧៨– អង្គនៃបិណ្ឌបាតទាន ៣ យ៉ាង	៧២
១៧៩– បុព្វភាគនៃទាន ៣ យ៉ាង	៧២
១៨០– លក្ខណៈទានគ្រឿងចំណី ២ យ៉ាង	៧៣
១៨១– ទានបើអនុលោមកប់តាមឈ្មោះយញ្ញមាន ៤	៧៣
១៨២– ធម្មទាន ២ យ៉ាង	៧៣
១៨៣– ធម្មទាន ៣ យ៉ាង	៧៣
១៨៤– ទានបានមគ្គ ៣ យ៉ាង	៧៤
១៨៥– ឲ្យទានបញ្ជូនទៅប្រែកប្រកបដោយអង្គ ៣ យ៉ាង	៧៤
អដ្ឋកៈពួក៨	
១៨៦– លោកធម៌ ៨ យ៉ាង	៧៥
១៨៧– លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យធម៌វិន័យ ៨ ប្រការ	៧៥
១៨៨– មគ្គមានអង្គ ៨	៧៧
១៨៩– អំពីទុក្ខ	៧៩

មាតិកាធម៌

លេខរៀង — ទំព័រ

១៩០– អំពីគុណរបស់ព្រះពុទ្ធ ៣ យ៉ាង ៧៩
១៩១– ព្រះពុទ្ធមាន ៤ យ៉ាង ៨០
១៩២– ព្រះពុទ្ធមានភេទៈ ៥ យ៉ាង ៨០
១៩៣– កំណាន់ព្រះពុទ្ធ ៥ យ៉ាង ៨០
១៩៤– អំពីពុទ្ធកិច្ចរបស់ព្រះពុទ្ធ ៥ យ៉ាង ៨០
១៩៥– សម្បត្តិព្រះពុទ្ធមាន ៨ យ៉ាង ៨១
១៩៦– សុភាសិត ៤ យ៉ាង ៨២
១៩៧– បិដកមាន ៣ យ៉ាងគឺ ៨២
១៩៨– ឫសគល់ព្រះសូត្រមាន ៣ ៨៣
១៩៩– ឫសគល់ព្រះវិន័យមាន ៣ ៨៣
២០០– ឫសគល់ព្រះអភិធម្មមាន ៣ ៨៣
២០១– ធម៌ប្រៀបធៀប ៨ យ៉ាង ៨៣

នវកៈពួក ៩

២០២– បលៈ "មន្ទិល" ៩ យ៉ាង ៨៥

ឡកកាយរដ

២០៣– អ្នកប្រាជ្ញតែងប្រកបដោយធម៌ ៤ យ៉ាង ៨៥

មាតិកាធម៌

លេខរៀង — ទំព័រ

២០៤– ហេតុដែលនាំឲ្យអាយុខ្លី ៥ យ៉ាង ៨៥
២០៥– ហេតុដែលនាំឲ្យអាយុវែង ៥ យ៉ាង ៨៦
២០៦– ភ្នកមាន ៨ យ៉ាង ៨៦
២០៧– អំពីមនុស្សក្រោយរូបមាន ៥ យ៉ាង ៨៧
២០៨– អរិយសច្ចតាំង ៤ មានសេចក្តីផ្សេងគ្នា ៨៧
២០៩– ធម៌ធ្វើឲ្យជួបគ្នាមាន ៤ យ៉ាង ៨៨
២១០– អំពីមរណៈ មាន ២-៣-៤ យ៉ាង ៨៨
២១១– ស្លាប់ ៣ យ៉ាង ៨៨
២១២– ស្លាប់ ៤ យ៉ាងទៀត ៨៩
២១៣– បុគ្គលដែលព្រះធរណីស្រូបក្នុងពុទ្ធកាលនេះមាន ៥ នាក់ ៨៩

ទសកៈពួក ១០

២១៤– អកុសលកម្មបថ ១០ ៩១
២១៥– កុសលកម្មបថ ១០ ៩២
២១៦– បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ១០ យ៉ាង ៩៣
២១៧– អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈ មាន ១០ យ៉ាង ៩៤
២១៨– នាថករណធម៌ "ធម៌ធ្វើទីពឹង" ១០ យ៉ាង ៩៦

មាតិកាធម៌

លេខរៀង ទំព័រ

២១៩– កថាវត្ថុ "ពាក្យដែលគួរពោល" ១០ យ៉ាង ៩៧

២២០– អនុស្សតិ "អារម្មណ៍ដែលគួររឭក" ១០ យ៉ាង ៩៧

ពួកកាយវង

២២១– សម្បត្តិទិព្វ ១០ ប្រការ ៩៨

២២២– សតិមាន ១០ (ទ) ៩៩

២២៣– បារមី ១០ ១០០

២២៤– ជម្រៅនៃបិដកទាំង ៣ ១០០

២២៥– ពាធិសន្យរមត្តា ១១ យ៉ាង ១០០

ពួកកាយវង

២២៦– ឧបក្កិលេស "ទោសជាគ្រឿងសៅហ្មង" ៤ យ៉ាង ១០១

២២៧– ពោធិបក្ខិយធម៌ ៣៧ ប្រការ ១០៣

ធម៌របស់គ្រហស្ថ

ចតុក្កៈ ពួក ៤

២២៨– កម្មក្កិលេស "កម្មជាគ្រឿងសៅហ្មង" ៤ យ៉ាង ១០៤

២២៩– អបាយមុខ "ហេតុនាំគ្រឿងវិនាស" ៤ យ៉ាង ១០៤

២៣០ – ទិដ្ឋធម្មិកត្ថ "ប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ន" ៤ យ៉ាង ១០៤

មាតិកាធម៌

លេខរៀង ទំព័រ

២៣១– សម្បរាយិកត្ថ "ប្រយោជន៍បរលោក" ៤ យ៉ាង ១០៥

២៣២– មិត្តដែលមិនគួរសេពគប់មាន ៤ ប្រភេទ ១០៦

២៣៣– អញ្ញទត្ថុហរៈ "មនុស្សឃើញតែការបានអំពីគេ"
មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង ១០៦

២៣៤– វចីបរមៈ "មនុស្សល្អតែមាត់" មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង ១០៦

២៣៥– អនុប្បិយភាណី "មនុស្សប្រចុប" មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង ១០៧

២៣៦– អបាយសហាយ "មនុស្សដឹកនាំក្នុងផ្លូវវិនាស"
មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង ១០៧

២៣៧– មិត្រដែលគួរសេពគប់មាន ៤ ប្រភេទ ១០៧

២៣៨– ឧបការមិត្ត "មិត្តមានឧបការៈ" មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង ១០៨

២៣៩– សុខទុក្ខមិត្ត "មិត្ររួមសុខរួមទុក្ខ" មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង ១០៨

២៤០– អត្ថក្ខាយីមិត្ត "មិត្រប្រាប់ផ្លូវប្រយោជន៍ឲ្យ" មានលក្ខណៈ
៤ យ៉ាង ១០៨

២៤១– អនុកម្បកមិត្ត "មិត្រមានសេចក្ដីអាណិត" មានលក្ខណៈ
៤ យ៉ាង ១០៩

២៤២– ការបែងទ្រព្យជាចំណែក ៤ ១០៩

មាតិកាធម៌

លេខរៀង		ទំព័រ
២៤៣–	សង្គហវត្ថុ ៤ យ៉ាង	១១០
២៤៤–	សុខរបស់គ្រហស្ថ ៤ យ៉ាង	១១០
២៤៥–	សេចក្ដីប្រាថ្នារបស់បុគ្គលក្នុងលោក ៤ យ៉ាង	១១០
២៤៦–	ធម៌ដែលហេតុឲ្យបានសម្រេចផលដូចសេចក្ដីប្រាថ្នា ៤ យ៉ាង	១១១
២៤៧–	ត្រកូលស្ដុកស្ដម្ភដែលតាំងនៅយូរមិនបានព្រោះស្ថានធម៌ ៤ យ៉ាង	១១១
២៤៨–	ធម៌របស់ឃរាវាស ៧ យ៉ាង	១១២
	បញ្ចកៈ ពួក ៥	
២៤៩–	ការប្រើប្រាស់ទ្រព្យសម្បត្តិដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង	១១៣
២៥០–	សីល ៥	១១៣
២៥១–	កល្យាណធម៌	១១៤
២៥២–	កល្យាណធម៌ ៥ យ៉ាងជាគូនឹងសីល ៥	១១៥
២៥៣–	មិច្ឆាវណិជ្ជា " ការលក់ដូរខុសធម៌ " ៥ យ៉ាង	១១៥
២៥៤–	សម្បត្តិរបស់ឧបាសក ៥ យ៉ាង	១១៦

មាតកាធម

លេខរៀង		ទំព័រ
	ឆក្កៈ ពួក ៦	
២៥៥–	ទិស ៦	១១៧
២៥៦–	បុរត្ថិមទិស ទុកជាមាតាបិតា-បុត្រធីតាត្រូវទំនុកបំរុងដោយស្ថានធម៌៥ យ៉ាង	១១៧
២៥៧–	មាតាបិតាត្រូវសង្គ្រោះបុត្រធីតាដោយស្ថានធម៌៥យ៉ាង	១១៨
២៥៨–	ទក្ខិណទិស ទុកជាគ្រូអាចារ្យ-សិស្សត្រូវប្រតិបត្តិដោយស្ថានធម៌៥យ៉ាង	១១៨
២៥៩–	គ្រូអាចារ្យត្រូវអនុគ្រោះសិស្សដោយស្ថានធម៌៥យ៉ាង	១១៨
២៦០–	បច្ឆិមទិស ទុកជាភរិយា-ស្វាមីត្រូវទំនុកបំរុងដោយស្ថានធម៌៥ យ៉ាង	១១៩
២៦១–	ភរិយាត្រូវប្រតិបត្តិស្វាមីដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង	១១៩
២៦២–	ឧត្តរទិស ទុកជាមិត្រ កុលបុត្តត្រូវទំនុកបំរុងដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង	១២០
២៦៣–	មិត្រត្រូវទំនុកបំរុងកុលបុត្រដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង	១២០
២៦៤–	ហេដ្ឋិមទិស ទុកជាទាសកម្មករ–ចៅហ្វាយនាយត្រូវទំនុកបំរុងដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង	១២១

មាតិកាធម៌

លេខរៀន ទំព័រ

៦៦៥– ទាសកម្មករត្រូវប្រតិបត្តិចៅហ្វាយនាយដោយស្ថានធម៌៥យ៉ាង ១៦១

៦៦៦– ឧបរិមទិស - ទុកជាសមណព្រាហ្មណ៍·គ្រហស្ថត្រូវទំនុកបំរុងដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង ១៦២

៦៦៧– សមណព្រាហ្មណ៍ត្រូវអនុគ្រោះគ្រហស្ថដោយស្ថានធម៌ ៦ យ៉ាង ១៦២

៦៦៨– អបាយមុខ "ហេតុដែលធ្វើឲ្យវិនាស" ៦ យ៉ាង ១៦៣

៦៦៩· មជ្ជបានៈ ការផឹកទឹកស្រវឹងមានទោស ៦ យ៉ាង ១៦៣

៦៧០– វិកាលចរណៈ ដើរលេងយប់មានទោស៦យ៉ាង ១៦៤

៦៧១– សមជ្ជាភិចរណៈ ការដើរលេងល្បែងមហោស្រពបានទោសតាមវត្ថុដែលទៅមើល ៦ យ៉ាង ១៦៤

៦៧២– ជូតានុយោគៈ ការលេងល្បែងភ្នាល់មានទោស ៦ យ៉ាង ១៦៥

៦៧៣– បាបមិត្តានុយោគៈ ការសេពគប់មនុស្សអាក្រក់ជាមិត្តមានទោស ៦ យ៉ាង ១៦៥

៦៧៤– អាលស្យានុយោគៈ ការខ្ជិលធ្វើការងារមានទោស៦យ៉ាង ១៦៦

ប្រជុំកថាធម៌សង្ខេប

ទុកៈ ពួក២

ធម៌មានឧបការៈច្រើន ២ យ៉ាង

១– សតិ សេចក្តីរលឹកបាន ;

២– សម្បជញ្ញៈ សេចក្តីដឹងខ្លួន ។

ធម៌ជាលោកបាល "គ្រប់គ្រងរក្សាលោក" ២យ៉ាង

១– ហិរិ សេចក្តីខ្មាសបាប ;

២– ឱត្តប្បៈ សេចក្តីក្រែងខ្លាចបាប ។

ធម៌ធ្វើឲ្យល្អ២យ៉ាង

១– ខន្តី សេចក្តីអត់ធន់ ;

២– សោរច្ចៈ សេចក្តីស្ងប់ស្ងៀម ។

បុគ្គលរកបានដោយកម្រ ២ យ៉ាង

១– បុព្វការី អ្នកធ្វើឧបការៈមុន

២– កតញ្ញូកតវេទី អ្នកដឹងឧបការៈដែលលោកធ្វើហើយ ធ្វើតបវិញ ។

ពួកកាយរង

ធម៌ ២ យ៉ាង (៩)

១– កុសលធម៌ ធម៌ជាកុសល ;

២– អកុសលធម៌ ធម៌ជាអកុសល ។

ធម៌ ២ យ៉ាង (៩)

១– លោកិយធម៌ ធម៌ជាវិស័យនៃលោកជាបុថុជ្ជន;

២– លោកុត្តរធម៌ ធម៌ដែលផុតវិស័យនៃលោកជាបុថុជ្ជន ។

ធម៌ ២ យ៉ាង (៩)

១– សង្ខតធម៌ ធម៌ដែលមានបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ;

២– អសង្ខតធម៌ ធម៌ដែលមិនមានបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ។

ធម៌ ២ យ៉ាង (៩)

១– រូបធម៌ សភាវៈដែលមានរូប បានដល់រូបខន្ធ ;

២ អរូបធម៌ សភាវៈដែលមិនមានរូប បានដល់អរូបខន្ធគឺ

វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ។

បុគ្គល ២ ពួក គឺ

១– សេក្ខបុគ្គល បុគ្គលដែលនៅមានកិច្ចសិក្សាទៀត :

២– អសេក្ខបុគ្គល បុគ្គលដែលអស់កិច្ចសិក្សាហើយ ។

សង្ខារ ២ យ៉ាង

សង្ខារ ប្រែថា ធម្មជាតិតាក់តែង បានដល់ការគិតដែលកើតឡើងជាមួយចិត្ត ។

១– ឧបាទិន្នកសង្ខារ សង្ខារដែលមានវិញ្ញាណគ្រប់គ្រង,

២– អនុបាទិន្នកសង្ខារ សង្ខារដែលមិនមានវិញ្ញាណគ្រប់គ្រង ។

* * *

អំពីសីល

សីលមានលក្ខណៈ ១ យ៉ាងគឺៈ

បតិដ្ឋានលក្ខណៈ មានកិរិយាតំកល់នៅជាលក្ខណៈ ។

សីលមាន ២ យ៉ាងគឺ

១– និច្ចសីល បានដល់សីល ៥,

២– ឧបោសថសីល បានដល់សីល ៨ ។

សីលមាន ២ យ៉ាង (ៗ)

១– ចារិត្តសីល សីលប្រព្រឹត្តតាមបញ្ញត្តិ,

២– វារិត្តសីល វៀរមិនធ្វើបំពានសីល, ហៅថាវិរតិសីលក៏បាន ។

សីល ២ យ៉ាង (ៗ)

១– អភិសមាចារិកសីល មិនប្រព្រឹត្តកន្លងសិក្ខាបទតូចៗ,

២– អាទិព្រហ្មចរិយសីល ការដើមព្រហ្មចរិយគឺមិនប្រព្រឹត្តកន្លងសិក្ខាបទ ។

សីល ២ យ៉ាង (ៗ)

១– វិរតិសីល សីលវៀរចាកទោស,

២– អវិរតិសីល សីលមិនវៀរចាកទោស ។

សីល ២ យ៉ាង (ៗ)

១ ចេតនាសីល សីលកើតឡើងដោយចេតនា;

២– ញត្តិសីល សីលកើតឡើងដោយញត្តិចតុត្ថកម្មវាចា ។

សីល ២ យ៉ាង (ៗ)

១– បរិយន្តសីល សីលមានទីបំផុត,

២– អបរិយន្តសីល សីលមិនមានទីបំផុត ។

សីល ២ យ៉ាង (ៗ)

១– និស្សិតសីល សីលអាស្រ័យតណ្ហានិងទិដ្ឋិ,

២– អនិស្សិតសីល សីលមិនអាស្រ័យតណ្ហានិងទិដ្ឋិ ។

សីល ២ យ៉ាង (ៗ)

១– កាលបរិយន្តសីល សីលមានសមាទានមានកំណត់កាល,

២– អាបាណកោដិកសីល សីលមានជីវិតនៅទីបំផុត គឺរក្សាមិនឲ្យធ្លុះធ្លាយដរាបដល់អស់ជីវិត ។

សីលដែលនឹងកើតឡើងដោយហេតុ ២ យ៉ាងគឺ ៖

១- ហិរិ សេចក្ដីខ្មាសបាប,

២- ឱត្តប្បៈ សេចក្ដីក្រែងខ្លាចបាប ។

របងរបស់សីល ២ យ៉ាងគឺ:

១- សីលសំវរៈ សង្រួមក្នុងសីល,

២- សតិសំវរៈ សង្រួមសតិ ។

របងទាំងពីរនេះហៅថា ចណាំឪពុកសបកំពុង ។

អំពីសីល ៣ យ៉ាង

១- និច្ចសីល បានដល់សីល ៥

២- ឧបោសថសីល បានដល់សីល ៨

៣- អតិរេកសីល បានដល់សីល ១០

សីលទាំង៣នេះឲ្យឈ្មោះថាសីលប៉ុណ្ណោះ ចំណែកសីល ៤ ឲ្យឈ្មោះថា អធិសីល គឺសីលជាន់ខ្ពស់ សីលនេះសម្រាប់ភិក្ខុ ។

ឧបោសថសីលមានធម៌ជាកំឡាំង ២ យ៉ាងគឺ:

១- សមថកម្មដ្ឋាន, ២- វិបស្សនាកម្មដ្ឋាន ។

ឧបោសថសីលមានធម៌ជាកល្យាណ ២ យ៉ាងគឺ:

១- ធម្មស្សវនៈ ឧស្សាហ៍ស្ដាប់ធម៌,

២- វិបស្សនាភាវនា ចំរើនវិបស្សនា ។

គ្រឿងផ្គួរផងរបស់សីល ៣ យ៉ាង

១- អប្បិច្ឆា សេចក្ដីប្រាថ្នាតិច ;

២- សន្តោសៈ សេចក្ដីសន្តោស ;

៣- សល្លេខា ដុសខាត់នូវកិលេសធម៌ ។

លក្ខណៈរបស់សីលមាន ៣ យ៉ាងគឺ :

១- សីលបតិដ្ឋានៈ មានកិរិយាដំកល់នូវសីលជាលក្ខណៈ ;

២- ទុស្សីល្យវិទ្ធំសនដ្ឋានៈ មានកិរិយាកំចាត់បង់នូវបុគ្គលទ្រុស្តសីលជាលក្ខណៈ ;

៣- ឱត្តប្បញ្ច ហិរិញ្ច បតិដ្ឋានៈ មានកិរិយាដំកល់នូវហិរិនិងឱត្តប្បៈជាលក្ខណៈ ;

វិរតិចេតនា ដែលឲ្យកើតសីលមាន ៣ យ៉ាងគឺ :

១- សម្បត្តវិរតិ វៀរចាកវត្ថុដែលខ្លួនជួបប្រទះ ;

២- សមាទានវិរតិ វៀរដោយអំណាចសមាទាន ;

៣- សមុច្ឆេទវិរតិ វៀរដោយអំណាចនៃការលះកិលេស ។

ប្រភេទរបស់សីល ៤ យ៉ាងគឺ

១- ចេតនា តាំងចិត្តវៀរគ្រប់សិក្ខាបទ ;

២- បញ្ញា ប្រាជ្ញាពិចារណាឲ្យសព្វគ្រប់ ;

៣- អវីតិក្កមៈ កំចាត់បង់នូវទោសៈ

៤- សំវរៈ សង្រួមកុំឥន្ទ្រីយ៍ទាំង៦ខាងក្រៅ ។

សីលមានអានុភាព ៤ យ៉ាង

១- ឧទកសរណាសីលគុណោ សីលមានអានុភាពត្រជាក់ដូចជាទឹក ;

២- ឧសថសមោសីលគុណោ សីលមានអានុភាពដូចជាថ្នាំឱសថ ;

៣ រតនាសមោសីលគុណោ សីលមានអានុភាពញុំាងអ្នករក្សាឲ្យប្រព្រឹត្តល្អ ;

៤- មណិសមោសីលគុណោ សីលមានអានុភាពដូចជាកែវមណី

សីលសំដៅយកធម៌ ៤ គឺ :

១- ចេតនា ២- ចេតសិក

៣- សំវរៈ ៤- អវីតិក្កម ។

(ទាំង៤នេះហៅថា អាយុរបស់សីលក៏បាន)

សម្ពុដ្ឋានរបស់សីល៥មាន ២ យ៉ាង

១- វិរតិ បញ្ចៀសពីភាពសុភាពទន់ភ្លន់ចំពោះភិក្ខុ-សាមណេរ

២- ចេតនា តាំងចិត្តទៀងទាត់គ្រប់សិក្ខាបទ ។

សម្ពុដ្ឋានសីល ៨ មាន ៣ យ៉ាងគឺៈ

១- ឧបោសថកាលេ រក្សាក្នុងកាលនៃថ្ងៃឧបោសថ,

២- វិរតិ បញ្ចៀសពីទោសឲ្យច្បាស់លាស់,

៣- ចេតនា តាំងចិត្តទៀងទាត់គ្រប់សិក្ខាបទ ។

ធម៌ ៣ ប្រៀបធៀប

១- សីល ប្រៀបដូចជាដី, ២- វិបស្សនា ដូចជាថ្ម

៣- បញ្ញា ដូចជាកាំបិត ។

ឫសគល់របស់សីលមាន២យ៉ាងក៏មាន៧យ៉ាងក៏មាន

មាន ២ យ៉ាងនោះគឺ ៖

កាយ១, វាចា១, ។

មាន ៧ យ៉ាងនោះគឺ ៖

កាយសុចរិត ៣, វចីសុចរិត ៤ ។

សីល ៥ មានធម៌ជាកំលាំង ៥ យ៉ាងគឺៈ

១- មេត្តា, ២- សម្មាអាជីវៈ ៣- សន្តោស,

៤- សច្ចៈ, ៥- អប្បមាទៈ ។

លក្ខណៈរបស់សីលមានតែមួយគឺៈ មេត្តា ។

សីលបានសម្រេចផល ៣ យ៉ាងគឺ :

១- សោតាបត្តិផល, ២- សកិទាគាមិផល,

៣- អនាគាមិផល, និងមគ្គ១ខាងលើគឺ : អរហត្តមគ្គ ។

សីល < សីធាតុ + លបច្ច័យ

ប្រែថា ក្រៀតនូវកុសល ។

ប្រែតាមអត្ថបាន ៥ យ៉ាងគឺ ៖

១- សមាធានត្ថោ ប្រែថា ប្រជុំនូវសុចរិត,

២- ឧបការណត្ថោ " ទ្រទ្រង់ឲ្យខ្ពង់ខ្ពស់,

៣- សិរត្ថោ " ចំរើន,

៤- សីលត្ថោ " ប្រក្រតី,

៥- សីតលត្ថោ " ត្រជាក់ ។

អានិសង្សសីលមាន ៥ យ៉ាងគឺ :

១- អប្បមាទោ ធិការណំ មហន្តំ ភោគក្ខន្ធំ អធិគច្ឆតិ អ្នកនោះនឹងបាននូវគំនរទ្រព្យដ៏ច្រើន មិនមានអធិករណ៍ ព្រោះសេចក្តីមិនប្រមាទ,

២- កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ, នឹងមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះពីរោះល្អ ជាកល្យាណកិត្តិស័ព្ទ ផុសអណ្តែតឡើង,

៣- វិសារទោ ឧបសង្កមិ អមង្កុភូតោ, កាលនឹងចូលទៅកាន់ទីប្រជុំ តែងតែក្លាយមិនមានអៀនអន់ដាក់មុខសំយុងចុះ,

៤- អសម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ, វេលានឹងធ្វើកាលកិរិយា មិនវង្វេងស្មារតី,

៥- កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា សុគតិ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ បន្ទាប់អំពីការបែកធ្លាយខន្ធទៅ តែងបានទៅកើតសុគតិ ។

* * *

ដំណឹងសៀវភៅចេញថ្មី

សៀវភៅអភិធម្មត្ថសង្គហសង្ខេប សម្រាប់ថ្នាក់ឯក រៀបរៀងដោយមហា សោម-សុវណ្ណ, សៀវភៅជីវិតគ្រប់លក្ខណ៍រៀបរៀងដោយភិក្ខុធម្មបាលោ ទៀវ-ជុំ នឹងមានចេញលក់ក្នុងពេលឆាប់ៗនេះ ។

អំពីសទ្ធា

សទ្ធាមាន ២ យ៉ាង :

១- សទ្ធាលោកិយៈ ការជឿជាប់នៅក្នុងលោកិយ ឬជឿប្រាសចាកបញ្ញា,

២- សទ្ធាលោកុត្តរៈ ការជឿប្រកបដោយបញ្ញា, ឬជឿនូវផុតចាកលោក ។

សទ្ធាលោកុត្តរៈបែកចេញជា ៤ យ៉ាង

១- កម្មសទ្ធា ការជឿកម្ម,

២- វិបាកសទ្ធា ការជឿផលរបស់កម្ម,

៣- កម្មស្សកតាសទ្ធា ការជឿថាសត្វមានកម្ម, ដែលខ្លួនធ្វើជារបស់ខ្លួន,

៤- តថាគតពោធិសទ្ធា ការជឿញាណរបស់ព្រះតថាគត ។

សទ្ធាតែងកើតក្នុងចិត្តមាន ៥៧ គឺ

កាមាវចរសោភណៈ ២៤, រូបាវចរសោភណៈ ១៥

អរូបាវចរសោភណៈ ១២, លោកុត្តរៈ ៨, ។

លក្ខណៈរបស់សទ្ធា

បសាទលក្ខណា មានសេចក្តីជ្រះថ្លាជាលក្ខណៈ

បែកចេញជា ២ យ៉ាងគឺ :

១- សម្បសាទលក្ខណាៈ គឺសេចក្តីជ្រះថ្លាជាលក្ខណៈ,

២- បក្ខន្ទលក្ខណាសទ្ធា មានសេចក្តីជឿស្ទុះទៅកាន់មុខ ។

សទ្ធាមានលក្ខណ ២ យ៉ាង (៩)

១- សទ្ទហនលក្ខណាសទ្ធា មានសេចក្តីជឿជាលក្ខណៈ

២- ឱកប្បនលក្ខណាសទ្ធា មានកិរិយាស្ទង់មើលហេតុជាផល ហើយទើបធ្វើជាលក្ខណៈ ។

សទ្ធាចំរើនដោយធម៌ ២ យ៉ាង

១- អសទ្ធិន្ទ្រិយំ បជហន្តោ សទ្ធិន្ទ្រិ ភាវេតិ, លះបង់អសទ្ធាដោយចំរើនសទ្ធា,

២- សទ្ធិន្ទ្រិយំ ភាវេន្តោ អសទ្ធិន្ទ្រិយំ បជហន្តិ ចំរើនសទ្ធាលះបង់សទ្ធា ។

អានិសង្សរបស់បុគ្គលមានសទ្ធា ៥ យ៉ាង

១- បឋមំ អនុកម្បន្តិ កុលបុត្រអ្នកមានសទ្ធាព្រះតថាគតអនុគ្រោះមុនគេ

២- បឋមំ ឧបសង្កមន្តិ ព្រះជាម្ចាស់ចូលទៅជិតមុនគេ,

៣- បឋមំ បដិគ្គណ្ហន្តិ ព្រះជាម្ចាស់ចូលទៅទទួលទានមុនគេ

៨- បឋមំ ធម្មទេសនំ ព្រះជាម្ចាស់សំដែងធម៌ឲ្យស្តាប់មុនគេ

៩- សគ្គលោកំ ឧបជ្ជតិ រមែងទៅកើតក្នុងទេវលោក គឺ ស្ថានសួគ៌ ។

តថាគតពោធិសទ្ធាបែកចេញជា ២ យ៉ាង ៖

១- កាលិកសទ្ធា ជឿក្នុងព្រះនាមទាំង៩ មានអរហំជាដើម,

២- អកាលិកសទ្ធា ជឿក្នុងបារមីទាំង ១០ ។

ការជ្រះថ្លាក្នុងវត្ថុដ៏ប្រសើរ ៤ យ៉ាង

១- ពុទ្ធេ បសន្នា ជ្រះថ្លាចំពោះព្រះពុទ្ធ,

២- អដ្ឋង្គិកេ មគ្គេ បសន្នា ជ្រះថ្លាចំពោះអដ្ឋង្គិកមគ្គ ៨;

៣- វិរាគេ ធម្មេ បសន្នា ជ្រះថ្លាចំពោះព្រះធម៌ប្រាសចាករាគៈ គឺព្រះនិព្វាន,

៤- សង្ឃេ បសន្នា ជ្រះថ្លាចំពោះព្រះសង្ឃ ។

ការហូរមកនៃបុណ្យ ៤ យ៉ាង

១- ពុទ្ធេ អវេច្ចប្បសាទេន ដោយសេចក្ដីជ្រះថ្លាមិនកក្រើកចំពោះព្រះពុទ្ធ,

២- ធម្មេ អវេច្ចប្បសាទេន ដោយសេចក្ដីជ្រះថ្លាមិនកក្រើកចំពោះព្រះធម៌,

៣- សង្ឃេ អវេច្ចប្បសាទេន ដោយសេចក្ដីជ្រះថ្លាមិនកក្រើកចំពោះព្រះសង្ឃ;

៤- អរិយកន្តេហិ សីលេហិ ដោយសីលដែលព្រះអរិយៈលោកប្រាថ្នាគឺសីលមិនពពុះពពាល ។

ធម៌ជាប្រឡាយ ៣ យ៉ាងគឺ ៖

១- បសាទោ ជ្រះថ្លា,

២- សង្វេគោ តក់ស្លុត,

៣- តេសុចរិតា ប្រព្រឹត្តល្អដោយទ្វារទាំង៣ ។

ធម៌៣យ៉ាងនេះ ហៅថា ហេតុដែលឲ្យកើតបុណ្យក៏បាន ។

បុគ្គលប្រកបដោយធម៌ ៥ យ៉ាងនេះ នឹងបានទៅកើតក្នុងស្ថានសួគ៌ ៖

១- សទ្ធា មានសទ្ធាគឺសេចក្ដីជឿរបស់ដែលគួរជឿ

២- ហិរិ មានហិរិគឺសេចក្ដីខ្មាសនូវអំពើបាប

៣- ឱត្តប្បំ មានឱត្តប្បៈគឺសេចក្ដីក្រែងខ្លាចនូវបាប

៤- អារទ្ធវិរិយោ គឺមានសេចក្ដីព្យាយាម

៥- បញ្ញាវា គឺមានបញ្ញាច្រើន ។

ធម៌ ៥ យ៉ាងនេះអាចធ្វើឲ្យបុគ្គលឲ្យឋិតនៅក្នុងព្រះសទ្ធម្ម ៥ យ៉ាងទៀតគឺ សទ្ធា សីល សុត្ត ចាគ បញ្ញា ។

* * *

ដំណឹងសៀវភៅចេញថ្មី

សៀវភៅអត្ថាធិប្បាយសាសនសុភាសិតថ្នាក់ទោ

សៀវភៅប្រស្នាវិន័យសង្ខេប (ផ្នែកសង្ឃកម្ម) រៀបរៀងដោយមហា សោម-សុវណ្ណ

សៀវភៅការប្រែលោកប្រយោគដោយជ្រើសរើស រៀបរៀងដោយមហា សោម-សម្បូណ៌ ។

អំពីសរណគមន៍

សរណគមន៍៣យ៉ាង :

១- ព្រះពុទ្ធ, ២- ព្រះធម៌, ៣- ព្រះសង្ឃ ។

សរណគមន៍ទាំង៣នេះបើបែកមាន ២ យ៉ាង គឺ :

១- លោកុត្តរសរណគមន៍ ;

២- លោកិយសរណគមន៍ ។

លោកុត្តរសរណគមន៍ គឺសរណគមន៍ដែលឃើញនូវសច្ចៈ ៤ កំចាត់បង់នូវកិលេស មានព្រះនិព្វានជាអារម្មណ៍ ចាប់ដល់ព្រះអរិយបុគ្គលមានសោតាបន្នបុគ្គលជាដើម ។

លោកិយសរណគមន៍ គ្រាន់តែសង្កត់សង្កិននូវកិលេស មានសទ្ធានិងសម្មាទិដ្ឋិជាដើម, មានសទ្ធាជាឫស នឹងធ្វើទិដ្ឋិឲ្យត្រង់ក្នុងបុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ១០ ដូច្នេះ ឈ្មោះថា លោកិយសរណគមន៍ ។

លោកិយសរណគមន៍នេះ សម្រេចដោយអាការៈ៤យ៉ាងគឺ :

១- អត្តនិយ្យាតមនៈ: ប្រគល់កាយថ្វាយជីវិត ;

២- អត្តប្បរាយនតា យកគុណព្រះរតនត្រៃជាទីពឹង ;

៣- សិស្សភាវូបគមនៈ: ប្រគល់ខ្លួនជាសិស្ស ;

៤- បណិបាតៈ: គោរពព្រះរតនត្រ័យដរាបអស់ជីវិត ។

ប្រភេទសរណគមន៍មាន ៤ យ៉ាង

១- អត្តសន្និយ្យាតនៈ, ២- តប្បរាយណៈ,
៣- សិស្សភាវៈ, ៤- បណិបាតគមនៈ ។

ឫសគល់របស់សរណគមន៍៣យ៉ាង

១- សទ្ធា ២- ជីវិតបរិច្ចាគ ៣- បញ្ញា ។

សរណគមន៍សៅហ្មងដោយហេតុ ៣ យ៉ាង

១- អញ្ញាណំ មិនស្គាល់គុណព្រះរតនត្រ័យ ;
២- សំសយំ សង្ស័យក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យ ;
៣- មិច្ឆាញាណទស្សនំ ឃើញខុសក្នុងគុណព្រះរតនត្រ័យ ។

* * *

ដំណឹងសៀវភៅចេញថ្មី

សៀវភៅរឿងផែនដីស្រូបនូវជនប្រាំមួយនាក់ ដែលប្រព្រឹត្តគរុកម្មសម័យពុទ្ធកាល ។

រៀបរៀងដោយមហា សោម-សុវណ្ណ

តិកៈ ពួក ៣

រតនៈ ៣ យ៉ាង

ព្រះពុទ្ធ ១, ព្រះធម៌ ១, ព្រះសង្ឃ ១, ។

គុណរបស់ព្រះរតនៈ ៣ យ៉ាង

១- ព្រះពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ដឹងប្រពៃ ដោយព្រះអង្គឯងជាមុនហើយ ប្រដៅអ្នកដទៃឲ្យដឹងតាមផង,

២- ព្រះធម៌រក្សាអ្នកប្រតិបត្តិ មិនឲ្យធ្លាក់ទៅក្នុងទីអាក្រក់,

៣- ព្រះសង្ឃលោកប្រតិបត្តិល្អ តាមពាក្យប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ ហើយប្រដៅអ្នកដទៃឲ្យធ្វើតាមផង ។

អាការដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ប្រដៅ ៣ យ៉ាង

១- អភិញ្ញាយៈ ទ្រង់ប្រដៅដើម្បីឲ្យអ្នកស្ដាប់ដឹងពិតឃើញពិតក្នុងធម៌ដែលគួរដឹងគួរឃើញ,

២- សនិទានៈ ទ្រង់ប្រដៅមានហេតុ កាលអ្នកស្ដាប់ត្រិះរិះតាមរមែងឃើញពិតបាន,

៣- សប្បាដិហារៈ ទ្រង់ប្រដៅជាអស្ចារ្យ ក៏កាលអ្នកស្ដាប់ប្រតិបត្តិតាមរមែងបានសម្រេចប្រយោជន៍តាម

គួរផល់សេចក្ដីប្រតិបត្តិ ។

ឱវាទរបស់ព្រះពុទ្ធ ៣ យ៉ាង

១-សព្វបាបស្ស អករណំ ការមិនឲ្យធ្វើបាបទាំងពួង គឺឲ្យវៀរចាកទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយកាយវាចាចិត្ត,

២- កុសលស្សូបសម្បទា ការញុំាងកុសលឲ្យដល់ព្រមគឺឲ្យប្រកបសុចរិត ប្រព្រឹត្តល្អដោយកាយវាចាចិត្ត,

៣- សចិត្តបរិយោទបនំ ការជំរះចិត្តរបស់ខ្លួនឲ្យផូរផង់ចាកគ្រឿងសៅហ្មងចិត្ត មានលោភៈ ទោសៈ មោហៈជាដើម ។

ទុច្ចរិត ៣ យ៉ាង

១- កាយទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយកាយ;

២- វចីទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយវាចា,

៣- មនោទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយចិត្ត ។

សុចរិត ៣ យ៉ាង

១- កាយសុចរិត ប្រព្រឹត្តល្អដោយកាយ,

២- វចីសុចរិត —"— វាចា ,

៣- មនោសុចរិត —"— ចិត្ត ,

អកុសលមូល ៣យ៉ាង

១ - លោភៈ ចង់បានមិនចេះស្កប់ ;

២ - ទោសៈ គិតប្រទុស្តគេ;

៣ - មោហៈ វង្វេងមិនដឹងការពិត ។

កុសលមូល៣យ៉ាង

១ - អលោភៈ មិនចង់បាន;

២ - អទោសៈ មិនគិតប្រទុស្តគេ;

៣ - អមោហៈ មិនវង្វេង ។

សប្បុរិសប្បញ្ញត្តិ "បញ្ញត្តិរបស់សប្បុរស" ៣យ៉ាង

១ - ទានៈ ឲ្យវត្ថុរបស់ខ្លួនដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកដទៃ;

២ - បព្វជ្ជា កាន់ភេទបួសដើម្បីជាឧបាយ វៀរចាកកាម;

៣ - មាតាបិតុបដ្ឋាន ប្រតិបត្តិមាតាបិតាតាមគន្លងធម៌ ។

អបណ្ណកបដិបទា "សេចក្ដីប្រតិបត្តិមិនខុស៣យ៉ាង

១ - ឥន្ទ្រិយសំវរៈ សង្រួមឥន្ទ្រិយទាំង៦ គឺភ្នែក, ត្រចៀក, ច្រមុះ, អណ្ដាត, កាយ, ចិត្ត, មិនឲ្យមានសោមនស្ស, ទោមនស្ស ក្នុងវេលាឃើញរូប, ឮសំឡេង, ធុំក្លិន, លិទ្ធរស,

កាយពាល់ត្រូវ; ដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត,

២ – ភោជនេមត្តញ្ញុតា ស្គាល់ប្រមាណក្នុងការបរិភោគ
អាហារតែល្មមសមគួរ មិនច្រើនមិនតិច;

៣ – ជាគរិយានុយោគៈ ប្រកបព្យាយាមដើម្បីជំរះចិត្ត
ឲ្យបរិសុទ្ធហ្មត់ចត់ មិនឃើញដល់ការដេកច្រើន ។

បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ៣យ៉ាង

១ – ទានមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការបរិច្ចាគទាន;

២ – សីលមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការរក្សាសីល

៣ ភាវនាមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការចំរើនភាវនា ។

សាមញ្ញលក្ខណៈ៣យ៉ាង

១ – អនិច្ចតា សភាពជារបស់មិនទៀង ;

២ – ទុក្ខតា សភាពជាទុក្ខ,

៣ – អនត្តតា សភាពជារបស់មិនមែនខ្លួន ។

ពួកភាយវង

វ័យមាន៣យ៉ាង

១ – បឋមវ័យ គឺរាប់ពីមួយឆ្នាំទៅដល់ ៣៣ ឆ្នាំ

២– មជ្ឈិមវ័យ គឺរាប់ពីត្រឹម ៣៤ ដល់ ៦៤ ,

៣– បច្ឆិមវ័យ គឺរាប់ពីត្រឹម ៦៥ ទៅហូត ។

លោភៈ ទោសៈ មោហៈ បែកខ្វែង

លោភៈ បែកខ្វែងជា ២ គឺ

១– មានៈ ២–ទិដ្ឋិ ។

ទោសៈ បែកខ្វែងជា ៦ គឺ

១– ឥស្សា, ២– មច្ឆរិយៈ, ៣– ទុទ្ទុះ,
៤– មក្ខ, ៥– ថីនមិទ្ធៈ, ៦– កុក្កុច្ច ។

មោហៈ បែកខ្វែងជា ៣ យ៉ាងគឺ

១– អហិរិកំ, –២ អនោត្តប្បំ; ៣– ឧទ្ធច្ចំ ។

មោហៈមានឫស៤យ៉ាងគឺ

១– ចិត្តស្ស អន្ធការលេណា មានសភាពធ្វើឲ្យភ្ញាក់ខ្វែក
ជាលក្ខណៈ

២– អសម្បដិវេធរសោ មានកិរិយាមិនចាក់ធ្លុះចំពោះធម៌ ;

៣– អសម្មាបដិបត្តិ បច្ចុប្បដ្ឋានា មានកិរិយាខុសជាផល,

៤– អយោនិសោមនសិការបទដ្ឋានោ មានកិរិយា

មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តជាលក្ខណៈ

លក្ខណៈមិនក្រោធ ៤ យ៉ាងគឺ

១– នអក្កោច្ឆិ   មិនជេរគេវិញ ,
២– នអវធិ   មិនប្រទុស្តរាយគេវិញ ,
៣ នអជិនិ   មិនកោងកាច់គេវិញ ,
៤– នអហោសិ   មិនប្លន់គេយក ។

បំណង ៣ យ៉ាងគឺៈ

១– បុត្តគីវេ   កូនជាចំណងក ,
២– ភរិយាហត្ថេ   ប្រពន្ធជាចំណងដៃ ,
៣– ធនំបាទេ   ទ្រព្យជាចំណងជើង ។

វត្ថុបរិភោគមិនឆ្អែត ៣ យ៉ាងគឺៈ

១– និទ្ទាយតិ   ការដេកក៏មិនចេះឆ្អែត ,
២– សុរាមេរយៈ   ការសេពសុរានិងមេរ័យ ក៏មិនចេះឆ្អែត,
៣– មេថុនំ   ការសេពនូវមេថុនធម្មក៏មិនចេះឆ្អែត ។

ស្រវឹង ៣ យ៉ាង

១– យោព្វនមទោ   ស្រវឹងវ័យ ,

២– អរោគ្យមទោ ស្រវឹងក្នុងខ្លួនថា ជាអ្នកគ្មានរោគ,
៣ – ជាតិមទោ ស្រវឹងក្នុងជាតិមានយសសក្តិខ្ពង់ខ្ពស់ជាដើម

អលេសនៈធម៌៣យ៉ាង

១ – ការតិ   ប្រែថា   ចំរើនៈ
២ – វិនោទេតិ   "   បន្ទោរបង់;
៣– បជ្ជហតិ   "   លះបង់

ភាវេតិ បែកចេញជា៣យ៉ាង

១ – ទាន ២ – សីល ៣ – ភាវនា ។

វិនោទេតិ បែកចេញជា៣យ៉ាង

១ – កាមវិតក្កោ បន្ទោរបង់នូវសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងកាម,
២ – ព្យាបាទវិតក្កោ,បន្ទោរបង់នូវការត្រិះរិះក្នុងការព្យាបាទ
៣ – អវិហឹសាវិតក្កោ   បន្ទោរបង់នូវការត្រិះរិះដើម្បីបៀតបៀន ។

បជ្ជហតិ បែកចេញជា៣យ៉ាង

១ – រាគៈ ២ លោភៈ ៣ – ទោសៈ ។

លក្ខណមនុស្សទុស្សាហ៍៣យ៉ាង

១- អនិក្ខិត្តធុរតា ប្រញាប់ធ្វើធុរៈ ដែលកាត់ទុកមិនចោលធុរៈ ,

២- អនិព្ភន្តតា ធ្វើការងារដែលមកដល់ដៃមិនបង្អង់យូរ;

៣- អសន្ថរតា ធ្វើការងារ តាមវេលាមិនបង្អង់ថ្ងៃ ។

លក្ខណៈមនុស្សខ្ជិល ៣ យ៉ាង

១- និក្ខិត្តធុរតា ជាមនុស្សចោលធុរៈ ដែលកាត់ទុករបស់ មិនធ្វើ ,

២- និព្ភន្តតា នឿយណាយដល់ការងារចំពោះមុខ ;

៣- សតិសន្ថរតា បង្អែបង្អង់វេលារឿយ ៗ ទៅ,

ផលមនុស្សខ្ជិលដោយលំដាប់ ៦ យ៉ាង (៩)

១- អលសស្សកុតោសិប្បំ មនុស្សខ្ជិលមិនជួបប្រទះវិជ្ជា ;

២- អសិប្បស្សកុតោធនំ គ្មានវិជ្ជាទីនឹងរកទ្រព្យបានមកពីណា ?

៣- អធនស្សកុតោមិត្តំ គ្មានទ្រព្យអ្នកណាទីនឹងចង់ជាមិត្ត ? ;

៤- អមិត្តស្សកុតោសុខំ គ្មានមិត្ត នឹងរកសេចក្ដីសុខមកពីណាបាន ,

៥- អសុខស្សកុតោបុញ្ញំ គ្មានសេចក្ដីសុខ នឹងរកបុណ្យមកពីណាបាន ;

៦- អបុញ្ញស្សកុតោនិព្វានំ គ្មានបុណ្យនឹងបានព្រះនិព្វានមកពីណាមក ។

ធម៌ ៣ សម្លាប់ធម៌ ៣

១- សម្លាប់លោភៈ ដោយ សមាធិខន្ធ ។

២- សម្លាប់ទោសៈ ដោយសីលខន្ធ ។

៣- សម្លាប់មោហៈ ដោយពាក្យបញ្ញា ។

ដើម្បីយាត្រាទៅកាន់និព្វាន ។

* * *

ចតុក្កៈពួក ៤

វុឌ្ឍិ "ធម៌ជាគ្រឿងចំរើន" ៤ យ៉ាង

១– សប្បុរិសូបសំសេវៈ សេពគប់សប្បុរស គឺលោកអ្នកប្រព្រឹត្តល្អដោយកាយ វាចា ចិត្ត ;

២– សទ្ធម្មស្សវនៈ ស្តាប់ពាក្យប្រដៅរបស់លោកដោយគោរព

៣– យោនិសោមនសិការៈ ត្រិះរិះឲ្យស្គាល់របស់ល្អ ឬ អាក្រក់ ដោយឧបាយដែលត្រូវ ;

៤– ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិ ប្រតិបត្តិធម៌ សមគួរដល់ធម៌ដែលបានត្រិះរិះឃើញហើយ ។

ចក្ក ៤ យ៉ាង

១– បតិរូបទេសវាសៈ នៅក្នុងប្រទេសដ៏សមគួរ ,

២– សប្បុរិសូបសំសេវៈ សេពគប់សប្បុរស ,

៣– អត្តសម្មាបណិធិ តាំងខ្លួនដោយប្រពៃ ,

៤– បុព្វេកតបុញ្ញតា ភាពជាអ្នកបានធ្វើបុណ្យទុកពីក្នុងកាលមុន ។

អគតិ ៤ យ៉ាង

១– ឆន្ទាគតិ លំអៀងព្រោះស្រឡាញ់ ,

២– ទោសាគតិ លំអៀងព្រោះស្អប់ ,

៣– មោហាគតិ លំអៀងព្រោះល្ងង់ ,

៤– ភយាគតិ លំអៀងព្រោះខ្លាច ។

អន្តរាយរបស់ភិក្ខុ-សាមណេរបួសថ្មី ៤ យ៉ាង

១– មិនអត់ធន់ដល់ពាក្យទូន្មាន ខ្ជិលធ្វើការ ,

២– ជាមនុស្សឃើញតែការបរិភោគជាប្រមាណ មិនអត់ធន់ដល់សេចក្តីស្រេកឃ្លាន ,

៣– ត្រេកអរក្នុងកាមគុណចង់បានតែសេចក្តីសុខលើសលប់ឡើងទៅ ,

៤– ស្រឡាញ់ស្ត្រីភាព ។

ភិក្ខុ-សាមណេរប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើនដល់ខ្លួន គួរប្រយ័ត្នកុំឲ្យអន្តរាយ ៤ យ៉ាងនេះមកញាំញីបាន ។

បធាន "ព្យាយាម" ៤ យ៉ាង

១– សំវរប្បធានៈ ព្យាយាមប្រយ័ត្នមិនឲ្យបាបកើតឡើងក្នុងសន្តាន ,

២– បហានប្បធានៈ ព្យាយាមលះបាបដែលកើតឡើង ,

៣– ភាវនាប្បធានៈ ព្យាយាមញុំាងកុសលឲ្យកើតឡើងក្នុងសន្តាន ,

៤– អនុរក្ខនាប្បធាន ព្យាយាមរក្សាកុសលដែលកើតឡើងហើយមិនឲ្យ

សាបសូន្យទៅវិញ ។

ព្យាយាម ៤ យ៉ាងនេះជាធម៌ប្រពៃ គួរប្រកបឲ្យកើតមានក្នុងសន្តាន ។

អធិដ្ឋានធម៌ "ធម៌ដែលគួរតាំងទុកក្នុងចិត្ត" ៤ យ៉ាង

១– បញ្ញា ដឹងរបស់ដែលគួរដឹង ;

២– សច្ចៈ សេចក្តីពិតក្នុងចិត្ត គឺតាំងចិត្តនឹងធ្វើអ្វីក៏ធ្វើពិត ;

៣– ចាគៈ លះរបស់ដែលជាសត្រូវដល់សេចក្តីពិតក្នុងចិត្ត ;

៤– ឧបសមៈ ស្ងប់ចិត្តចាករបស់ដែលជាសត្រូវ ចំពោះសេចក្តីស្ងប់ ។

ឥទ្ធិបាទ "គុណធម៌ជាគ្រឿងឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍" ៤ យ៉ាង

១– ឆន្ទៈ ចូលចិត្តស្រឡាញ់ក្នុងកិច្ចការនោះៗ ,

២– វីរិយៈ ព្យាយាមប្រកបកិច្ចការនោះៗ ;

៣– ចិត្តៈ យកចិត្តទុកដាក់ក្នុងកិច្ចការនោះៗមិនដាក់ធុរៈ ;

៤– វីមំសា ឧស្សាហ៍ត្រិះរិះពិចារណារកហេតុផលក្នុងកិច្ចការនោះៗ ។

គួរធ្វើសេចក្តីមិនប្រមាទក្នុងទី ៤ ស្ថាន

១– កាយទុច្ចរិតប្បហានៈ ក្នុងការលះកាយទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តកាយសុចរិត ;

២– វចីទុច្ចរិតប្បហានៈ ក្នុងការលះវចីទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តវចីសុចរិត ;

៣– មនោទុច្ចរិតប្បហានៈ ក្នុងការលះមនោទុច្ចរិត ប្រព្រឹត្តមនោ-សុចរិត ;

៤– មិច្ឆាទិដ្ឋិប្បហានៈ ក្នុងការលះសេចក្តីឃើញខុស ធ្វើសេចក្តីឃើញឲ្យត្រូវ ។

មួយទៀតគួរប្រយ័ត្នចិត្តកុំឲ្យវង្វេងក្នុងទី៤ស្ថាន

១– រជនីយៈ កុំត្រេកអរក្នុងអារម្មណ៍ដែលនាំឲ្យមានតម្រេក ;

២– ទោសនីយៈ កុំខឹងក្នុងអារម្មណ៍ដែលនាំឲ្យខឹង ;

៣– មោហនីយៈ កុំវង្វេងក្នុងអារម្មណ៍ដែលនាំឲ្យវង្វេង ;

៤– មទនីយៈ កុំស្រវឹងក្នុងអារម្មណ៍ដែលនាំឲ្យស្រវឹង ។

អារក្ខកម្មដ្ឋាន "កម្មដ្ឋានដែលគួរបំរើនជានិច្ច" ៤ យ៉ាង

១– ពុទ្ធានុស្សតិ រឭកដល់គុណព្រះពុទ្ធដែលមានក្នុងព្រះអង្គ និងគុណដែលទ្រង់សង្គ្រោះដល់អ្នកដទៃ ;

២- មេត្តា ផ្សាយមេត្តាចិត្តគិតឲ្យមនុស្សសត្វទាំងពួងបានសេចក្តីសុខគ្រប់គ្នា ;

៣- អសុភៈ ពិចារណាកាយខ្លួន និងអ្នកដទៃឲ្យឃើញថាជារបស់បដិកូលគួរខ្ពើម .

៤- មរណស្សតិ នឹកដល់សេចក្តីស្លាប់ដែលនឹងមានដល់ខ្លួន ។

ព្រហ្មវិហារ ៤ យ៉ាង

LOVING KINDNESS
១- មេត្តា សេចក្តីស្រឡាញ់ប្រាថ្នាឲ្យគេបានសុខ ;
COMPASSION
២- ករុណា សេចក្តីអាណិតគិតជួយឲ្យគេរួចចាកទុក្ខ ;
SYMPATHETIC JOY
៣- មុទិតា សេចក្តីត្រេកអរតាមក្នុងវេលាដែលគេបានល្អ ;
EQUANIMITY
៤- ឧបេក្ខា សេចក្តីតាំងចិត្តជាកណ្តាល មិនឲ្យមានសោមនស្ស-ទោមនស្សក្នុងវេលាដែលគេមានសេចក្តីវិបត្តិ ។

ធម៌ ៤ យ៉ាងនេះជាគ្រឿងប្រព្រឹត្តរបស់អ្នកធំ ។

សតិប្បដ្ឋាន ៤ យ៉ាង

១- កាយានុបស្សនា សតិរឭកពិចារណាកាយជាអារម្មណ៍ថា កាយនេះគ្រាន់តែជាកាយប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជាសត្វ ជាបុគ្គល ជាខ្លួនប្រាណ ជាយើង ជាគេឡើយ ;

២ - វេទនានុបស្សនា សតិរឭកពិចារណាវេទនា គឺសេចក្តីសុខទុក្ខ ឧបេក្ខាជាអារម្មណ៍ថា វេទនានេះគ្រាន់តែជាវេទនាប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជាសត្វ ជាបុគ្គល ជាខ្លួនប្រាណ ជាយើង ជាគេឡើយ;

៣ - ចិត្តានុបស្សនា សតិរឭកពិចារណាចិត្តដែលសៅហ្មងនឹងផូរផង់ជាអារម្មណ៍ថា ចិត្តនេះគ្រាន់តែជាចិត្តប៉ុណ្ណោះមិនមែនជាសត្វ ជាបុគ្គល ជាខ្លួនប្រាណ ជាយើង ជាគេឡើយ ,

៤ - ធម្មានុបស្សនា សតិរឭកពិចារណាធម៌ជាកុសល ឬ អកុសលដែលកើតឡើងជាមួយនឹងចិត្តជាអារម្មណ៍ថា ធម៌នេះគ្រាន់តែជាធម៌ប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជាសត្វ ជាបុគ្គល ជាខ្លួនប្រាណ ជាយើង ជាគេឡើយ ។

ធាតុកម្មដ្ឋាន៤យ៉ាង

ធាតុ ៤ គឺ៖ ១- បឋវីធាតុ ធាតុដី , ២- អាបោធាតុ ធាតុទឹក , ៣- តេជោធាតុ ធាតុភ្លើង , ៤- វាយោធាតុ ធាតុខ្យល់ ។ ធាតុណាមានលក្ខណៈរឹងធាតុនោះឈ្មោះថា បឋវីធាតុ ។ នោះដែលជាខាងក្នុងមាន ១៩ គឺ៖ កេសា សក់, លោមា រោម, នខា ក្រចក , ទន្តា ធ្មេញ , តចោ ស្បែក, មំសំ សាច់ , ន្ហារូ សរសៃ, អដ្ឋិ ឆ្អឹង អដ្ឋិមិញ្ជំ ខួរក្នុងឆ្អឹង, វក្កំ តម្រងបស្សាវៈ, ហទយំ បេះដូង , យកនំ

ស្បើម, កិលោមកំ វាវ, បិហកំ ក្រពះ, បប្ផាសំ សួត, អន្តំ ពោះវៀនធំ អន្តគុណំ ពោះវៀនតូច, ឧទរិយំ អាហារថ្មី, ករីសំ អាហារចាស់ ។

ធាតុណាមានលក្ខណៈហូរជ្រួតជ្រាប ធាតុនោះឈ្មោះថា អាបោធាតុ ។ នោះដែលជាខាងក្នុងមាន ១២ គឺៈ

បិត្តំ ប្រមាត់, សេម្ហំ ស្លេស្ម, បុព្វោ ខ្ទុះ, លោហិតំ ឈាម, សេទោ ញើស, មេទោ ខ្លាញ់ខាប់, អស្សុ ទឹកភ្នែក, វសា ខ្លាញ់រាវ, ខេឡោ ទឹកមាត់, សិង្ឃាណិកា ទឹកសម្បោរ, លសិកា ទឹករំអិល, មុត្តំ ទឹកមូត្រ ។

ធាតុណាមានលក្ខណៈក្តៅ ធាតុនោះឈ្មោះថាតេជោធាតុ ។ នោះដែលជាខាងក្នុងមាន ៤ គឺ ៈ ១ សន្តប្បគ្គិ ភ្លើងដែលញ៉ាំងកាយឲ្យក្តៅ, ២- ជិរណគ្គិ ភ្លើងដែលញ៉ាំងកាយឲ្យទ្រុឌទ្រោម, ៣-បរិណាមគ្គិ ភ្លើងដែលញ៉ាំងកាយឲ្យក្រហល់ក្រហាយ, ៤, បរិទយ្ហគ្គិ ភ្លើងដែលដុតអាហារឲ្យរលួយ ។

ធាតុណាមានលក្ខណៈបក់ទៅមក ធាតុនោះឈ្មោះថា វាយោធាតុ។ នោះដែលជាខាងក្នុងមាន៦គឺៈ

១- ឧទ្ធង្គមវាត ខ្យល់បក់ឡើងលើ, ២ - អធោគមវាត ខ្យល់បក់ចុះក្រោម, ៣ - កុច្ឆិសយវាត ខ្យល់បក់ក្នុងពោះ, ៤- កោដ្ឋាសយវាត ខ្យល់បក់ក្នុងពោះវៀន, ៥ - អង្គមង្គានុសារីវាត ខ្យល់បក់តាមកន្ល

កាយ; ៦- អស្សាសបស្សាសវាត ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញចូល ។

សេចក្តីកំណត់ពិចារណាកាយនេះឲ្យឃើញថា គ្រាន់តែជាធាតុ ៤ គឺៈ ដី, ទឹក; ភ្លើង, ខ្យល់; ប្រជុំគ្នាប៉ុណ្ណោះ មិនមែនយើង មិនមែនរបស់យើងដូច្នេះ ហៅថាធាតុកម្មដ្ឋាន ។

អរិយសច្ច ៤ យ៉ាង THE FOUR NOBLE TRUTHS

១- ទុក្ខ, ២- សមុទ័យ; ៣- និរោធ, ៤- មគ្គ ។

សេចក្តីមិនសប្បាយកាយ - សប្បាយចិត្ត ឈ្មោះថាទុក្ខព្រោះជារបស់ដែលសត្វអត់ធន់បានដោយកម្រ ។

តណ្ហា គឺសេចក្តីអន្ទះអន្ទែងចង់បាន ឈ្មោះថាសមុទ័យព្រោះជាហេតុឲ្យកើតទុក្ខ ។ តណ្ហានោះ មាន ៣ ប្រភេទ គឺតណ្ហាក្នុងអារម្មណ៍ដែលជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្ត ហៅថា កាមតណ្ហា១, តណ្ហាក្នុងសេចក្តីចង់បានជានេះជានោះ ហៅថា ភវតណ្ហា១, តណ្ហាក្នុងសេចក្តីមិនចង់បានជានេះជានោះ ហៅថា វិភវតណ្ហា១ ។

សេចក្តីរលត់តណ្ហាបាន ទុក្ខរមែងរលត់អស់ ឈ្មោះថា និរោធ ព្រោះជាសេចក្តីរលត់ទុក្ខ ។

បញ្ញាដែលឃើញប្រាកដថានេះជាតួទុក្ខ នេះជាតួហេតុឲ្យកើតទុក្ខ; នេះជាសេចក្តីរលត់ទុក្ខ; នេះជាផ្លូវនាំឲ្យរលត់ទុក្ខ ឈ្មោះថាមគ្គ ព្រោះជាផ្លូវប្រតិបត្តិឲ្យដល់នូវសេចក្តីរលត់ទុក្ខ ។

ពួកកាយវជ៌

អំពីបញ្ញា

បញ្ញាកើតឡើងដោយហេតុ ៣ យ៉ាង

១– ចិន្តាមយបញ្ញា បញ្ញាកើតឡើងអំពីការគិត ,

២– សុតាមយបញ្ញា បញ្ញាកើតឡើងអំពីការស្តាប់ឬរៀន,

៣– ភាវនាមយបញ្ញា បញ្ញាកើតឡើងអំពីការចំរើនមេត្តាភាវនា ។

ហេតុឲ្យកើតបញ្ញា ៨ យ៉ាង (៖)

១– អាចារគោរព, ២ បរិបុច្ឆកតា, ៣– បវិវេក, ៤ សីលសំវរ,

៥– ពាហុសច្ច; ៦– សតិ; ៧– វិរិយារម្ភ;, ៨– បញ្ញា ។

សមុដ្ឋាននឹងកើតបញ្ញាមាន ៨ យ៉ាង

១– ជាមនុស្សមានវ័យល្អ; ២– បានយសបរិវារ

៣– មិនសេពគប់ស្ត្រី; ៤– ទំលាកសួរ;

៥– មានកិច្ចជាឧបាយ, ៦– និយាយតែអត្ថនិងធម៌;

៧– មានចិត្តស្នេហាក្នុងធម៌ ៨– នៅក្នុងប្រទេសដ៏សមគួរ ។

មូលរបស់បញ្ញាមាន ២ យ៉ាង

១– សីលវិសុទ្ធិ បានដល់សីល ៤ ;

២– ចិត្តវិសុទ្ធិ បានដល់ចិត្តជាកុសល ។

លក្ខណៈបញ្ញា ៣ យ៉ាង

១– ដឹងច្បាស់នូវចិត្តនិងចេតសិក ដែលមិនច្រឡំគ្នា,

២– ដឹងច្បាស់នូវឧបាយ,

៣– ដឹងនូវកិរិយានៃអកុសល ។

ខ្លឹមរបស់បញ្ញាមាន ៣ យ៉ាង

១– អនិច្ចំ, ២– ទុក្ខំ, ៣– អនត្តា ។

ភូមិរបស់បញ្ញាមាន៦ យ៉ាង

១– ខន្ធ, ២ អាយតនៈ, ៣– ធាតុ, ៤– ឥន្ទ្រិយ,

៥– សច្ចៈទាំង ៤ , ៦– បដិច្ចសមុប្បាទ ។

អានិសង្សរបស់បញ្ញាមាន ៤ យ៉ាង

១– កំចាត់បង់នូវកិលេស ,

២– សោយរសអរិយផលទាំង ៤ ,

៣– អាចចូលនិរោធសមាបត្តិ ,

៤– អាចលើកខ្លួនឲ្យឡើងដល់ថ្នាក់ ។

បញ្ញាបែកជា ២ យ៉ាង

១ លោកិយបញ្ញា បញ្ញាលោកជាបុថុជ្ជន ;

២- លោកុត្តរបញ្ញា បញ្ញាលោកុត្តរៈ ។

ផលស្តាប់ធម៌មាន ៤ យ៉ាង គឺៈ

១- ពុទ្ធសាសនំ វិរោចេតិ នឹងញុំាងព្រះពុទ្ធសាសនាឲ្យរុងរឿង ,

២- ពហុស្សុតោ នឹងបានចេះដឹងនូវពុទ្ធវចនច្រើន ,

៣- សុគតិបរាយនោ លុះស្លាប់ទៅនឹងបានសុគតិទៅខាងមុខ ,

៤- បដិវេធ នឹងបានត្រាស់ដឹងនូវមគ្គនិងផល ។

ឧបនិស្ស័យការស្តាប់ធម៌ ៤ យ៉ាង (៩)

១- សោតំបាវតិ ជាប្រឡាយទៅកាន់សោត ,

២- ឧគ្គណ្ហាតិ រៀនយកនូវព្រះសូត្រ, ព្រះវិន័យ, ព្រះអភិធម្ម,

៣- វចនំ ប្រាប់ធម៌សំដែងធម៌ដល់អ្នកដទៃ ,

៤- សជ្ឈាយំ ស្វាធ្យាយទន្ទេញ ។

អានិសង្សកតញ្ញូ ៤ យ៉ាងគឺៈ

១- កុសលមូលកា ជាឫសគល់នៃកុសលទាំងពួង ,

២- បធានកា ជាបធាននៃបារមីទាំង ៣០ ,

៣- បុញ្ញាភិវឌ្ឍនោ ជាទីចំរើនបុណ្យកុសល ,

៤- សម្បត្តិបរិច្ឆនា ជាទីសម្រេចនូវសម្បត្តិទាំង ៣ ស្ថាន គឺ :
សម្បត្តិមនុស្ស - ទេព្តា - ព្រះនិព្វាន ។

ស្តាប់ធម៌មិនបានផលប្រយោជន៍ ៥ យ៉ាងគឺ

១- មក្ខីធម្មំសុណាតិ ស្តាប់ធម៌ដោយមើលងាយគេ ,

២- អារម្ភចិត្តោធម្មំសុណាតិ ស្តាប់ធម៌ដោយគេរឿងលើកពោល ,

៣- ទុប្បញ្ញោ មុឡ្ហោ ហោតិ ស្តាប់ធម៌គ្មានគតិគ្មានបញ្ញា ស្តាប់ល្ងង់ទៅ ,

៤- អសញ្ញាតេ អសញ្ញាតមានីហោតិ ប្រកាន់ថាអញដឹងហើយគ្រប់ហ្នឹង ;

៥- ធម្មទេសកេ អហតចិត្តោហោតិ ស្តាប់ធម៌មានចិត្តប្រទូស្តអ្នកសំ - ដែងវិញ ។

ទោសស្តាប់ធម៌ ៣ យ៉ាង

១- បាទានំបសារេត្វា សណ្តូកជើងស្តាប់ធម៌ ស្លាប់ទៅ ទៅកើត ជាមនុស្សខ្វិន ;

២- វចនំ គតិកោ ហោតិ ស្តាប់ធម៌និយាយគ្នា ស្លាប់ទៅ ទៅកើត ជាមនុស្សថ្លង់ ;

៣- និទ្ទិត្វា មន្ទុក្ខោ ហោតិ ស្តាប់ធម៌និន្ទាគេ - និយាយដើមគេ ស្លាប់ ទៅ ១ កើតជាមនុស្សស្អុយមាត់ ;

៤– ទិដ្ឋា អជ្ឈត្តកហេតុ ស្លាប់ធម៌ដេកស្លាប់ ទៅកើតជាតស់ថ្កាន់
៥– ចិត្ត អញ្ញំ មគធំហេតុ ស្លាប់ធម៌គិតគូរផ្សេងៗ ស្លាប់ទៅ ៗ កើតជា សត្វស្វាប ;
៦– អញ្ញំ កុណ្ឌនិ ទុគន្ធាហេតុ ស្លាប់ធម៌បរិភោគអាហារ ស្លាប់ទៅៗ កើតជាមនុស្សខ្ទិនស្អុយ ;
៧– អញ្ញំ លិង្គំ មហាសោហេតុ ស្លាប់ធម៌គួរសម្លឹងលេងផ្សេងៗស្លាប់ ទៅ ៗកើតជាក្របី ។

(ទោសស្លាប់ធម៌ ៧ យ៉ាងនេះ សូមព្រះករុណាគ្រប់ព្រះអង្គ អស់លោកអ្នកកាន់ជាទីមេត្រី ! មុននឹងជឿ សូមប្រើបញ្ញាបន្តិច ព្រោះផ្លូវព្រះសូត្រ) ។

អានិសង្សខន្តី ៥ យ៉ាង

១– បរិយាមនាបោ នឹងបានជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តរបស់ទេវតានឹង មនុស្សទាំងឡាយ ;
២– នវេរពហុលោ នឹងមិនចំរើនទៅដោយពៀរវេរ ;
៣– នវជ្ជពហុលោ នឹងមិនបានចំរើនទៅដោយទោស ;
៤– អសម្មុឡ្ហោ នឹងមានស្មារតីមិនវង្វេងក្នុងវេលាស្លាប់ ;

៥– សុគតិ ស្លាប់ហើយនឹងបានទៅកើតក្នុងស្ថានសួគ៌ ។

អំពីទ្វីបមានបួនយ៉ាង គឺៈ

១– បូរ៌និទ្វីប, ទ្វីប ខាងកើត, មានដើមព្រៃសជាប្រចាំទ្វីប ;
២– អមរគោយានទ្វីប, ទ្វីប ខាងត្បូង, មានដើមខ្នុរ ;
៣– ឧត្តរកុរុទ្វីប, ទ្វីប ខាងជើង, មានដើមកល្បព្រឹក្ស ,
៤– ជម្ពូទ្វីប, ទ្វីប យើងនេះ, មានដើមព្រីង ។

* * *

ដំណឹងសៀវភៅចេញថ្មី

សៀវភៅជីវិតគ្រប់លក្ខណ៍ ស្តីអំពីចរិយាសាស្ត្រ រៀបរៀងដោយភិក្ខុធម្មបាលោ ទៀវ-ជុំ នឹងមានចេញលក់ក្នុងពេលឆាប់ ៗ នេះ ។

បញ្ចានន្តរិយ ៥

អនន្តរិយកម្ម ៥ យ៉ាង

១ – មាតុឃាត សម្លាប់មាតា ,

២ – បិតុឃាត សម្លាប់បិតា ,

៣ – អរហន្តឃាត សម្លាប់ព្រះអរហន្ត ,

៤ – លោហិតុប្បាទ ប្រទុស្តព្រះពុទ្ធអង្គ ហូតដល់ញ៉ាំងព្រះលោហិតឲ្យពុះពេញ ឬ ឲ្យកាំដាំ,

៥ – សង្ឃភេទ ញ៉ាំងសង្ឃឲ្យបែកគ្នា ។

កម្ម ៥ យ៉ាងនេះ ជាបាបធ្ងន់ ឃាត់សួគ៌ ឃាត់និព្វាន កាន់តែជាក្នុង បានបរាជិករបស់អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា, ហាមមិនឲ្យធ្វើយ៉ាងដាច់ខាត ៗ

អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈ ៥ យ៉ាង

គ្រហស្ថបព្វជិត គួរពិចារណាធម៌ ៥ ប្រការនេះរាល់ថ្ងៃ ថា:

១ – ជរាធម្មោម្ហិ អាត្មាអញមានសេចក្តីចាស់ជាធម្មតាមិនកន្លងសេចក្តីចាស់ជរាបានឡើយ ;

២ – ព្យាធិធម្មោម្ហិ អាត្មាអញមានសេចក្តីឈឺចាប់ជាធម្មតាមិនកន្លងសេចក្តីឈឺចាប់បានឡើយ ;

៣– មរណៈធម្មោម្ហិ អាត្មាអញមានសេចក្តីស្លាប់ជាធម្មតា មិនកន្លងសេចក្តីស្លាប់បានឡើយ ;

៤– សព្វេហិ មេ បិយេហិ អាត្មាអញមានសេចក្តីព្រាត់ប្រាសចាករបស់ជាទីស្រឡាញ់ជាទីគាប់ចិត្តទាំងអស់ ,

៥– កម្មស្សកោម្ហិ អាត្មាអញមានកម្មជារបស់ខ្លួន, អាត្មាអញធ្វើកម្មល្អ នឹងបានផលល្អ ធ្វើកម្មអាក្រក់នឹងបានផលអាក្រក់ ៗ

វេសារជ្ជករណធម៌ "ធម៌ធ្វើឲ្យក្លាហាន" ៥ យ៉ាង

១– សទ្ធា ជឿរបស់ដែលគួរជឿ,

២– សីល រក្សាកាយវាចាឲ្យរៀបរយ,

៣– ពាហុសច្ចៈ ភាពជាអ្នកសិក្សារៀនសូត្រច្រើន,

៤– វិរិយារម្ភៈ ប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម,

៥– បញ្ញា ដឹងរបស់ដែលគួរដឹង ។

អង្គនៃភិក្ខុបួសថ្មី ៥ យ៉ាង

១– សង្រួមក្នុងព្រះបាដិមោក្ខ គឺវៀរចាកទោសដែលទ្រង់ហាម ធ្វើតាមដែលទ្រង់អនុញ្ញាត,

២– សង្រួមឥន្ទ្រីយ គឺប្រយ័ត្នភ្នែក, ត្រចៀក, ច្រមុះ, អណ្តាត, កាយ;

ចិត្ត, មិនឲ្យសោមនស្ស ទោមនស្សគ្របសង្កត់ចិត្ត, ក្នុងវេលាដែលបានឃើញរូបជាដើម,

៣– ជាអ្នកមិននិយាយសប្បាយហាហា,

៤– នៅក្នុងសេនាសនៈស្ងាត់,

៥– មានសេចក្ដីឃើញត្រូវ ។

ភិក្ខុបួសថ្មីត្រូវតាំងនៅក្នុងធម៌ ៥ យ៉ាងនេះឲ្យខ្ជាប់ខ្លួន ។

អង្គនៃធម្មកថិក «អ្នកសំដែងធម៌» ៥ យ៉ាង

១– សំដែងធម៌តាមលំដាប់ មិនច្រូកកាត់ពាក្យឲ្យខូចសេចក្ដី;

២– លើកយកហេតុផលមកអាង ណែនាំឲ្យអ្នកស្ដាប់ចូលចិត្ត,

៣– តាំងចិត្តមេត្តាប្រាថ្នាឲ្យជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកស្ដាប់,

៤– មិនសំដែងធម៌លើកខ្លួនឯង បន្តុះបង្អាប់អ្នកដទៃ ។

ភិក្ខុជាធម្មកថិក គប្បីតាំងអង្គទាំង ៥ យ៉ាងនេះទុកក្នុងខ្លួន ។

ធម្មស្សវនានិសង្ស «អានិសង្សនៃការស្ដាប់ធម៌» ៥ យ៉ាង

១– អស្សុតំ សុណាតិ រមែងបានស្ដាប់ធម៌ដែលមិនទាន់បានស្ដាប់,

២– សុតំ បរិយោទបេតិ ធម៌ណាដែលធ្លាប់បានស្ដាប់ហើយតែមិន

ទាន់ចូលចិត្តនឹងចូលចិត្តច្បាស់ឡើង,

៣– កង្ខំ វិហនតិ រមែងកំចាត់បង់នូវសេចក្ដីសង្ស័យចេញបាន ;

៤– ទិដ្ឋឹ ឧជុំ ករោតិ រមែងធ្វើសេចក្ដីឃើញឲ្យត្រង់តាមការពិត;

៥– ចិត្តមស្ស បសីទតិ ចិត្តអ្នកស្ដាប់នោះ រមែងជ្រះថ្លា ។

ពលៈ « ធម៌ជាកម្លាំង ,, ៥ យ៉ាង

១– សទ្ធា សេចក្ដីជឿ ,

២– វិរិយៈ សេចក្ដីព្យាយាម ;

៣– សតិ សេចក្ដីរឭកបាន ;

៤– សមាធិ សេចក្ដីតាំងចិត្តខ្ជាប់ ,

៥– បញ្ញា សេចក្ដីដឹងស្គាល់ការណ៍ខុសត្រូវ ។

ធម៌ ៥ យ៉ាងនេះហៅថា "ឥន្ទ្រិយ" ក៏បាន ព្រោះជាធំក្នុងកិច្ចរបស់ខ្លួន ។

នីវរណៈធម៌ ៥ យ៉ាង

ធម៌ដែលជាគ្រឿងរាំងរាហាមចិត្ត មិនឲ្យបានសម្រេចសេចក្ដីល្អ ហៅថា នីវរណៈមាន ៥ យ៉ាង :

១– កាមច្ឆន្ទៈ ស្រឡាញ់ចូលចិត្តក្នុងអារម្មណ៍មានរូបជាដើមដែល

ជាទីគាប់ចិត្ត ;

២– ព្យាបាទ: ចងចិត្តគំនុំគំគួនអ្នកដទៃ ,

៣–– ថីនមិទ្ធ: ដំណើរដែលចិត្តរួញថយ និងដំណើរងងុយងោកងក់

៤– ឧទ្ធច្ច កុក្កុច្ច: ដំណើរដែលចិត្តរាយមាយនិងរសាប់រសល់ ,

៥– វិចិកិច្ឆា សេចក្តីសង្ស័យមិនបេះដាច់ស្រេច ។

ខន្ធ ៥

កាយនិងចិត្តនេះ វែកចេញជា៥កង ហៅថា ខន្ធ ៥ គឺ រូប, វេទនា, សញ្ញា; សង្ខារ; វិញ្ញាណ ។

* * *

ពួកភាយវ៥

អំពីសាសនា

ហេតុដែលនាំឲ្យកើតសាសនាមាន៣យ៉ាង

១– សេចក្តីខ្លាច

២– សេចក្តីត្រូវការ

៣– សេចក្តីខ្វះខាត

សាសនាមាន២យ៉ាង

១– ពុទ្ធសាសនា ,

២– ពាហិរសាសនា ។

ពុទ្ធសាសនា, ប្រែថា ពាក្យប្រៀនប្រដៅ ពាក្យទូន្មាន ឬដំបូន្មាន របស់ព្រះពុទ្ធ ។

ពាហិរសាសនាគឺពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់គណាចារ្យដទៃ គឺសាសនាបន់ស្រន់បួងសួង ឬសាសនាអន្យទេរ បានដល់សាសនាព្រាហ្មណ៍ជាដើម សាសនានេះជឿព្រះអាទិទេពឬព្រះឥស្វរ ព្រះនារាយណ៍និងព្រះព្រហ្មជាជាសរណៈរបស់ខ្លួន ពាហិរសាសនានេះកើតមុនព្រះពុទ្ធសាសនាខ្លះក្រោយព្រះពុទ្ធសាសនាខ្លះ គឺកើតពីត្រឹមមានសត្វលោកមក ។

អំពីពាហិរសាសនា

គណាចារ្យនៅខាងក្រៅដែលជាអ្នកប្រកាសពាហិរសាសនានោះ មានឥសី ១០ នាក់ គឺឈ្មោះអដ្ឋកៈ១, វាមកៈ១, វាមទេវៈ១, វេស្សាមិត្ត១; យមតគ្គិ១ អង្គិរសៈ១; ភារទ្វាជៈ១, វាសេដ្ឋៈ១, កស្សបៈ១, ភគុ១, ជាអ្នកប្រកាសនានូវលទ្ធិព្រហ្មណ៍: ថាព្រហ្មណ៍ នាំមនុស្សឲ្យជឿថាមហាព្រហ្មជាអ្នកបង្កើតពពួកសត្វ ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ឥសីទាំងនេះហៅថា ព្រហ្មណសាសនា ។ គ្រូទាំង ៦ ឈ្មោះបូរណកស្សបមក្ខលិគោសាល ១ និគណ្ឋនាដបុត្ត១. សញ្ជយវេឡដ្ឋបុត្ត១; បកុទ្ធកច្ចាយន១; អជិតកេសកម្ពលី ១, ជាអ្នកប្រកាសព្រមគ្នានូវលទ្ធិមច្ឆាទិដ្ឋិមានអកិរិយាទិដ្ឋិជាដើមប្រកាសថា ធ្វើបុណ្យមិនបានបុណ្យ ធ្វើបាបមិនបានបាបពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់គ្រូទាំងនេះឈ្មោះសាសនានិគ្រន្ថ ។

គ្រូឈ្មោះមហាម៉ុត ជាអ្នកបង្កើតគម្ពីរកោរ៉ានដឹកនាំមនុស្សឲ្យជឿតាមលទ្ធិរបស់ខ្លួនដែលសំដែងក្នុងគម្ពីរនោះ ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់មហាម៉ុតនោះហៅថាសាសនាមហាម៉ុត ។

មនុស្សស្រុកស្ដាវម្នាក់ឈ្មោះ ហ៊្សេហ៊្សុយគ្រីស្តប្រកាសលទ្ធិលាងបាបជាដើម ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់លោកនេះ ហៅថាគ្រីស្តសាសនាដែលបែកទៅជាកាតូលិក និងប្រូតេស្តង់ ។

ឯព្រះពុទ្ធសាសនាមិនដូច្នោះទេ គឺសេចក្ដីណាមួយ ជាពុទ្ធដីការបស់ព្រះពុទ្ធនោះ បើសំដែង ក៏ពីហេតុសុទ្ធតែប្រាប់ផល បើសំដែងពីផលសុទ្ធតែប្រាប់ហេតុ ។

សាសនារុងរឿងដោយហេតុ ៥ យ៉ាង

១- សក្កច្ចំ ធម្មំ សុណន្តិ បរិស័ទទាំង ៤ ស្ដាប់ធម៌ដោយគោរព ។

២- សក្កច្ចំ ធម្មំ បរិយាបុណន្តិ បរិស័ទទាំង៤រៀនធម៌ដោយគោរព ។

៣- សក្កច្ចំ ធម្មំ ធារេន្តិ បរិស័ទទាំង៤ទ្រទ្រង់ធម៌ដោយគោរព ។

៤- សក្កច្ចំ ធតានំ ធម្មានំ អត្ថំ ឧបបរិក្ខន្តិ បរិស័ទទាំង ៤ ពិចារណានូវសេចក្ដីនៃធម៌ដែលខ្លួនទ្រទ្រង់ ។

៥- សក្កច្ចំ ធម្មានំ អត្ថមញ្ញាយ បដិបជ្ជន្តិ បរិស័ទទាំង៤ដឹងសេចក្ដីអធិប្បាយនៃធម៌ហើយប្រតិបត្តិតាមធម៌ដោយគោរព ។

ភិក្ខុទាំង៤នោះគឺ ភិក្ខុបរិស័ទ ១, ភិក្ខុនីបរិស័ទ ១, ឧបាសកបរិស័ទ ១, ឧបាសិកាបរិស័ទ ១ ។

សាសនាសាបសូន្យទៅដោយហេតុ ៥ យ៉ាង

១- ន សក្កច្ចំ ធម្មំ សុណន្តិ បរិស័ទទាំង៤មិនស្ដាប់ធម៌ដោយគោរព ។

២– ន សក្កច្ចំ ធម្មំ បរិយាសុណន្តិ បរិស័ទទាំង៤ មិនស្តាប់ធម៌ដោយគោរព ។

៣– ន សក្កច្ចំ ធម្មំ ធារេន្តិ បរិស័ទទាំង៤មិនទ្រទ្រង់ធម៌ដោយគោរព។

៤– ន សក្កច្ចំ ធាតានំ ធម្មានំ អត្ថំ ឧបបរិក្ខន្តិ បរិស័ទទាំង ៤ មិនពិចារណានូវសេចក្តីនៃធម៌ដែលខ្លួនទ្រទ្រង់ហើយ គឺមិនដឹងសេចក្តីអធិប្បាយនៃធម៌នោះដោយមិនយកចិត្តទុកដាក់ ។

៥– ន សក្កច្ចំ ធម្មំ អត្ថមញ្ញាយ បដិបជ្ជន្តិ បរិស័ទទាំង ៤ មិនដឹងសេចក្តីនៃធម៌ ហើយមិនប្រតិបត្តិតាមដោយគោរព ។

ខ្លឹមព្រះពុទ្ធសាសនាមាន ៥ យ៉ាង

១– សីលសារ ខ្លឹមគឺសីល

២– សមាធិសារ ខ្លឹមគឺសមាធិ

៣– បញ្ញាសារ ខ្លឹមគឺបញ្ញា

៤– វិមុត្តិសារ ខ្លឹមគឺវិមុត្តិការរួចចាកកិលេស

៥– វិមុត្តិញាណទស្សនសារ ខ្លឹមគឺការឃើញថារួចចាកភព ។

អំពីបង្អែកព្រះពុទ្ធសាសនាមាន ៣ យ៉ាង

ព្រះពុទ្ធ ១,

ព្រះធម៌ ១,

ព្រះសង្ឃ ១ ។

ត្រួយឬពន្លកនៃព្រះពុទ្ធសាសនាមានតែ ១ បានដល់ "ព្រះនិព្វាន" ។

ម្លប់ព្រះពុទ្ធសាសនាមាន ៣ យ៉ាង

១– សទ្ធា ,

២– ខន្តី ;

៣– កតញ្ញូ ។

បន្ទល់ព្រះពុទ្ធសាសនាមានតែ១ គឺ បានដល់ "ព្រះវិន័យបិដក" ។

មែកព្រះពុទ្ធសាសនាមាន ៣ យ៉ាង គឺ

១– សីល

២– សមាធិ

៣– បញ្ញា ឬគឺបរិយត្តិធម៌៥ , បដិបត្តិធម៌៥; បដិវេធធម៌ ឬគឺសុត្តន្តបិដក; ព្រះអភិធម្មបិដក ។

អំពីជម្រៅព្រះពុទ្ធសាសនា ៤ យ៉ាង

១- ធម្មគម្ភីរ ជ្រៅដោយបាលី

២- អត្ថគម្ភីរ ជ្រៅដោយសេចក្ដី

៣- ទេសនាគម្ភីរ ជ្រៅដោយការសំដែង

៤- បដិវេធគម្ភីរ ជ្រៅដោយការត្រាស់ដឹង ។

ភស្តុតាងនៃព្រះពុទ្ធសាសនា

ពួកសត្វនិករបាននាំគ្នាប្រព្រឹត្តតាមព្រះពុទ្ធសាសនា សម្គាល់ឃើញ ត្រូវជាភស្តុតាងមាន ៥ យ៉ាង :

១- ព្រះបដិមាករ រូបស្នងរបស់ព្រះពុទ្ធ

២- ដើមពោធិព្រឹក្សជាឈើដែលព្រះអង្គត្រាស់ដឹង

៣- ព្រះស្តូប ឬ ចេតិយ សម្រាប់បញ្ចុះព្រះធម្មក្ខន្ធ និងអដ្ឋិ របស់ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ

៤- ព្រះជិនធាតុ ធាតុរបស់ព្រះជិនស្រី

៥- ព្រះធម្មក្ខន្ធ ៨៤០០០ ដែលគង់នៅក្នុងភាជន៍ គឺបិដកទាំងបី ។

អង្គរបស់សាមណេរមាន ៤ យ៉ាង

១- ខន្តី មានចិត្តអំណត់អត់ទ្រាំ ;

២- អប្បមាទោ ប្រហែសធ្វេសក្នុងកុសលធម៌

៣- រត្តិប្បហានំ ត្រូវលះបង់ចោលនូវតម្រេកក្នុងកាម,

៤- អកិញ្ចនំ មិនត្រូវខ្វល់ខ្វាយក្នុងការរកប្រយោជន៍ ។

អង្គរបស់ភិក្ខុមាន ៤ យ៉ាងគឺ

១- ពុទ្ធានុស្សតិ រឭករឿយៗដល់ព្រះពុទ្ធ

២- មេត្តា ត្រូវផ្សាយមេត្តា,

៣- អសុភ ត្រូវចំរើនអសុភកម្មដ្ឋាន,

៤- មរណស្សតិ រឭកដល់សេចក្ដីស្លាប់ ។

បព្វជ្ជាមាន ២ យ៉ាង

១- ពាហិរបព្វជ្ជា បួសខាងក្រៅព្រះពុទ្ធសាសនា,

២- ធម្មវិនយបព្វជ្ជា បួសក្នុងធម្មវិន័យព្រះពុទ្ធ ។

បព្វជ្ជាមាន ៦ យ៉ាងគឺ:

១- ឧបកិល្យកា បួសលេង,

២- ឧបទុស្សិកា បួសប្រទូស្តសាសនា,

៣- ឧបមុយ្ហិកា បួសល្ងង់ខ្លៅ,

៤- ឧបជីវិកា បួសគ្រាន់ចិញ្ចឹមជីវិត,

៥- ឧបចិណ្ណការ បួសសន្សំទ្រព្យទុក,

៦– ឧបនិស្សរណា បួសដើម្បីរំខ្លួនឲ្យចេញចាកភព ។

សាស្តាបព្វជ្ជា ៦ យ៉ាងគឺ

១– ព្រះអង្គ យកចិត្ត ជា សីមា,
២– " យកបញ្ញា " ឧបជ្ឈាយ៍,
៣– " យកសច្ចៈ " កម្មវាចារ្យ,
៤– " យកសតិ " អនុសាវណ៍,
៥– " យកបេះដូង " ទេយ្យវត្ថុ,
៦– " យកលោកសិក " ព្រះសង្ឃ ។

ហេតុដែលធ្វើឲ្យផែនដីកម្រើកញាប់ញ័រមាន ៨ គឺ

១– ខ្យល់កំរើក
២– អ្នកមានឫទ្ធិបណ្ដាល,
៣– ព្រះពោធិសត្វចុះចាកតុសិតសួគ៌មកកាន់ព្រះគភ៌
៤– ព្រះពោធិសត្វប្រសូត្រ,
៥– ព្រះតថាគតត្រាស់ដឹង,
៦– ព្រះតថាគតទ្រង់ដាក់ព្រះជន្មាយុសង្ខារ
៧– ព្រះតថាគតទ្រង់សំដែងបឋមទេសនា,
៨– ព្រះតថាគតបរិនិព្វាន ។

ឆក្ក ពួក ៦

គារវតា "ការគោរព" ៦ យ៉ាង

១– ពុទ្ធគារវតា គោរពក្នុង ព្រះពុទ្ធ,
២– ធម្មគារវតា "--" ព្រះធម៌,
៣– សង្ឃគារវតា "--" ព្រះសង្ឃ,
៤– សិក្ខាគារវតា "--" ការសិក្សារៀនសូត្រ,
៥– អប្បមាទគារវតា "--" សេចក្ដីមិនប្រមាទ,
៦– បដិសណ្ឋារគារវតា "--" បដិសណ្ឋារៈ ។

សារាណីយធម៌ ៦ យ៉ាង

ធម៌ជាទីតាំងនៃសេចក្ដីរឭកហៅថា សារាណីយធម៌មាន ៦ យ៉ាង

១– មេត្តាកាយកម្ម តាំងកាយកម្មប្រកបដោយមេត្តាចំពោះភិក្ខុសាមណេរផងគ្នា ទាំងចំពោះមុខនិងកំបាំងមុខ គឺខ្វល់ខ្វាយនឹងធុរៈផងគ្នាដោយកាយមានជួយព្យាបាល ក្នុងវេលាមានអាពាធដោយមេត្តា,

២– មេត្តាវចីកម្ម តាំងវចីកម្មប្រកបដោយមេត្តាចំពោះភិក្ខុសាមណេរផងគ្នា ទាំងចំពោះមុខនិងកំបាំងមុខ គឺជួយខ្វល់ខ្វាយក្នុងកិច្ចធុរៈផងគ្នាដោយវាចា មានប្រដៅដាស់

គៀនជាដើម ដោយមេត្តា ,

៣– មេត្តាមនោកម្ម) តាំងមនោកម្មប្រកបដោយមេត្តាចំពោះភិក្ខុ សាមណេរផងគ្នា តាំងចំពោះមុខនិងកំបាំងមុខ គិតតែរបស់ដែលជាប្រយោជន៍ឲ្យដល់គ្នា,

៤– លាភ: ចែកលាភដែលខ្លួនបានមកហើយដោយធម៌ឲ្យភិក្ខុ សាមណេរផងគ្នា មិនហួងហែង ឬ ត្បិតត្បៀត លាក់លៀម ទុកបរិភោគតែម្នាក់ឯង ,

៥– សីល: រក្សាសីលបរិសុទ្ធស្មើគ្នា នឹងភិក្ខុសាមណេរដទៃ មិនធ្វើខ្លួនឲ្យជាទីរង្កៀសព្រោះសីលរបស់ខ្លួន ,

៦– ទិដ្ឋិ មានសេចក្តីយល់ឃើញត្រូវគ្នា នឹងភិក្ខុសាមណេរដទៃ មិនវិវាទនឹងអ្នកណា ព្រោះហេតុមានសេចក្តីយល់ឃើញជាខុសគ្នាឡើយ ។

ធម៌ ៦ យ៉ាងនេះរមែងធ្វើអ្នកប្រព្រឹត្តឲ្យជាទីស្រឡាញ់ជាទីគោរពរបស់អ្នកដទៃប្រព្រឹត្តដើម្បីសង្គ្រោះដល់គ្នានឹងគ្នា ដើម្បីមិនវិវាទគ្នា ដើម្បីព្រមព្រៀងគ្នា ។

អាយតៈខាងក្នុង ៦

ចក្ខុ ភ្នែក, សោតៈ ត្រចៀក, ឃានៈ ច្រមុះ, ជិវ្ហា អណ្តាត, កាយ ខ្លួនប្រាណ មនោ ចិត្ត, ហៅឥន្ទ្រិយ ៦ ក៏បាន ។

អាយតនៈខាងក្រៅ ៦

រូបៈ រូប, សទ្ទៈ សំឡេង, គន្ធៈ ក្លិន, រសៈ រស, ផោដ្ឋព្វៈ អារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ត្រូវកាយ, ធម្មារម្មណៈ អារម្មណ៍ដែលកើតចំពោះចិត្ត ។ ហៅថាអារម្មណ៍ ៦ ក៏បាន ។

វិញ្ញាណ ៦

រូបប៉ះភ្នែកកើតសេចក្តីដឹងឡើង ហៅថាចក្ខុវិញ្ញាណ, សំឡេងប៉ះត្រចៀក កើតសេចក្តីដឹងឡើងហៅថា សោតវិញ្ញាណ, ក្លិនប៉ះច្រមុះ កើតសេចក្តីដឹងឡើង ហៅថាឃានវិញ្ញាណ, រសប៉ះអណ្តាត កើតសេចក្តីដឹងឡើង ហៅថាជិវ្ហាវិញ្ញាណ, ផោដ្ឋព្វៈ ប៉ះកាយកើតសេចក្តីដឹងឡើង ហៅថា កាយវិញ្ញាណ, ធម៌កើតចំពោះចិត្ត កើតសេចក្តីដឹងឡើង ហៅថាមនោវិញ្ញាណ ។

សម្ផស្ស ៦

អាយតនៈខាងក្នុងមានភ្នែកជាដើម អាយតនៈខាងក្រៅមានរូបជាដើម

វិញ្ញាណមានចក្ខុវិញ្ញាណជាដើម មកជួបគ្នាទាំង ៣ នេះហៅថា សម្ផស្ស មានឈ្មោះហៅតាមការយកនាទីក្នុង ៦ គឺចក្ខុសម្ផស្ស, សោតសម្ផស្ស, ឃានសម្ផស្ស ជិវ្ហាសម្ផស្ស, កាយសម្ផស្ស មនោសម្ផស្ស ។

វេទនា ៦

សម្ផស្សជាបច្ច័យឲ្យកើតវេទនា, គឺជាសុខខ្លះ ទុក្ខខ្លះ មិនសុខ, មិនទុក្ខខ្លះ មានឈ្មោះហៅតាមការយកនាទីក្នុង ៦ គឺកើតផ្លូវភ្នែកហៅចក្ខុសម្ផស្សជាវេទនា, កើតផ្លូវត្រចៀកហៅសោតសម្ផស្សជាវេទនាកើតផ្លូវច្រមុះហៅឃានសម្ផស្សជាវេទនា, កើតផ្លូវអណ្ដាត ហៅជិវ្ហាសម្ផស្សជាវេទនា, កើតផ្លូវកាយ ហៅកាយសម្ផស្សជាវេទនា, កើតផ្លូវចិត្តហៅមនោសម្ផស្សជាវេទនា ។

ធាតុ ៦

១– បឋវីធាតុ ធាតុដី, ២– អាបោធាតុ ធាតុទឹក, ៣– តេជោធាតុ ធាតុភ្លើង, ៤– វាយោធាតុ ធាតុខ្យល់, ៥– អាកាសធាតុ ចន្លោះដែលមានក្នុងកាយ, ៦ វិញ្ញាណធាតុ សេចក្ដីដឹងខ្លួន ។

ពួកការយរង

គុណសម្បត្តិនៃបុគ្គលជានាយកលើគេមាន ៦ យ៉ាង

១– ខមា មានសេចក្ដីអត់ធន់,

២– ជាគរិយៈ មានសេចក្ដីភ្ញាក់រឭកជាហើយ ៗ គឺវៀងវៃ,

៣– ឧដ្ឋានៈ មានសេចក្ដីឧស្សាហ៍ព្យាយាម,

៤– សំវិភាគៈ មានសេចក្ដីចែករំលែក,

៥– ទយា មានសេចក្ដីអាណិតអាសូរ,

៦– ឥក្ខនា មានការពិនិត្យត្រួតត្រាមើល និងការពិចារណាមើល ។

អំពីសករាជ

ពាក្យថា សករាជ មកអំពី សកៈ សំស្ក្រឹតថា សកៈ កាលសម័យ យុគៈ និងរាជស្ដេច បានសេចក្ដីថា ការកំណត់រាប់ឆ្នាំ តាមកំណត់កាលពីបុរាណមក ដោយយកបុគ្គលអស្ចារ្យ ឬ ហេតុអស្ចារ្យណាមួយមកជាកេណ្ឌ ក្នុងជំនាន់ដើម គេប្រើត្រឹមសកៈប៉ុណ្ណោះ លុះសម័យក្រោយមកប្រហែលក្នុងសម័យឧត្តុង្គទើបមានប្រើសករាជជាប់មកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។

សករាជមាន ៤ យ៉ាង

១– ព្រះពុទ្ធសករាជ ។

២- គ្រិស្តសករាជ ។

៣- មហាសករាជ ។

៤- ចុល្លសករាជ ។

ប្រវត្តិពុទ្ធសករាជ

១- ពុទ្ធសករាជជាសករាជដែលរាប់ចំនួនថ្ងៃខែឆ្នាំ តាំងពីថ្ងៃពុធ ១ រោច ខែពិសាខ ឆ្នាំម្សាញ់ ក្រោយថ្ងៃដែលព្រះសក្យមុនីបរិនិព្វានទៅ បាន១ថ្ងៃរៀងមក ព្រះបរមគ្រូបរិនិព្វាននៅថ្ងៃអង្គារ ១៥ កើតខែពិសាខ ឆ្នាំម្សាញ់ ហេតុនេះបានរាប់ពីត្រឹមថ្ងៃ១រោច ខែឆ្នាំជាមួយនោះ មកជាកេណ្ឌ ពុទ្ធសករាជសរសេរកាត់អក្សរ ព.ស. ។

ប្រវត្តិគ្រិស្តសករាជ

២- កើតឡើងក្រោយពុទ្ធសករាជចំនួន៥៤៣ឆ្នាំ ដែលមានសាស្ដាម្នាក់ឈ្មោះ យេស៊ូ ឬ យេស៊ូគ្រិស្ត ជាអ្នកបង្កើតលទ្ធិសាសនាគ្រីស្ទ ឬ គ្រិស្ត កើតនៅប្រទេស អ៊ីតាលី ខ្លះថាប្រទេស ប៉ាលេស្ទីន ក្នុងសតវត្សទី ៦ នៃពុទ្ធសករាជ ៥៧៦ ក្នុងវ័យអាយុ ៣៣ ឆ្នាំ, គ្រិស្តសករាជសរសេរអក្សរកាត់ជា គ.ស. ។

ប្រវត្តិមហាសករាជ

៣- មហាសករាជ កើតឡើងក្នុងរាជព្រះបាទសកៈឬសាលីវាហនៈ

នៅក្នុងប្រទេសឥណ្ឌា ក្នុងរាជ ព.ស. ៦២១ ដោយព្រះអង្គយកជ័យជំនះ [illegible]លើពួកក្សត្រអន្ធ្រនេះជាកេណ្ឌ: ប៉ុន្តែក្នុងជំនាន់មុនហៅត្រឹមតែសករាជប៉ុណ្ណោះ លុះតាំងក្រោយមកមានសករាជថ្មីកើតឡើងហៅថា សករាជព្រះបាទសាលីវាហនៈ មហាសករាជសរសេរ អក្សរកាត់ ម.ស. ក្នុងព្រះរាជពង្សាវតារខ្មែរថាព្រះបាទសម្ដេច ព្រះអរិក្កតិលកាហានោ ព្រះកេតុមាលាស្រូវ បានតាំងមហាសករាជ១ក្នុង ព.ស. ៦២១ ព្រះបាទសម្ដេចព្រះ[illegible]បរមកិតញ្ញាក្រោយបានតាំងសករាជ ១ ក្នុង ព.ស. ១១៨១

ប្រវត្តិចុល្លសករាជ

៤- ក្សត្រិយ៍ភូមាទ្រង់ព្រះនាម សឺរ្យាជឬហៅថា ពុក្បូសោរហ័រហាក្សត្រទី ១៩ ក្នុងវង្សសមុទ្ទរិទ្ធ ទ្រង់តាំងឡើងក្នុងឆ្នាំកុរហើយរាប់ឆ្នាំជា[illegible] ក្នុង ព.ស. ១១៨២ ដោយយកសុរិយគតិពេល ប្រជុំថ្ងៃ[illegible] ដែលគេបកប្រែចេញពីមេសាកសី ហើយត្រឡប់ចូលមេសាកសី[illegible] ដែលប្រើពាក្យជាឯកស័ក ទោស័កត្រីស័ក ចត្វាស័កបញ្ចស័កជា[illegible]ឈ្មោះឆ្នាំ ក៏កើតឡើងក្នុងវេលាដែលកើត ចុល្លសករាជដែរ [illegible]ចូលឆ្នាំក្នុងខែមេសា (អាព្រីល) គឺត្រូវនឹងខែចេត្រ តាមចន្ទគតិ [illegible]កើតឡើងក្នុងសម័យដែលកើត ចុល្លសករាជនេះដែរ ។ សរសេរកាត់ ច.ស ។

សត្តកៈ ពួក ៧

អបរិហានីយធម៌ ៧ យ៉ាង

ធម៌មិនជាទីតាំងនៃសេចក្ដីសាបសូន្យ គឺប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្ដីចំរើនមួយចំណែកប៉ុណ្ណោះហៅថា „អបរិហានីយធម៌„ មាន ៧ យ៉ាង

១ – ឧស្សាហ៍ប្រជុំគ្នាជារឿយ ៗ:

២ – កាលប្រជុំគ្នា ក៏ព្រមព្រៀងគ្នាប្រជុំ, កាលលើកលែងប្រជុំក៏ព្រមព្រៀងគ្នាលើក ទាំងព្រមព្រៀងគ្នាជួយធ្វើករណីយកិច្ច ដែលសង្ឃនឹងគប្បីធ្វើផង :

៣ – វត្ថុណាដែលព្រះពុទ្ធមិនបានបញ្ញត្ត មិនបញ្ញត្តឡើងទាំងមិនដក ៗ ដែលទ្រង់បញ្ញត្តហើយ សមាទានសិក្សាតាមសិក្ខាបទ ដែលទ្រង់បញ្ញត្តហើយ ;

៤ – ភិក្ខុណាជាធំជាប្រធានក្នុងសង្ឃ គោរពកោតក្រែងភិក្ខុនោះជឿស្ដាប់ពាក្យលោក ;

៥ – មិនលុះតាមអំណាចចំណង់ដែលកើតឡើង ;

៦ – ត្រេកអរក្នុងសេនាសនៈស្ងាត់ ,

៧ – តាំងចិត្តនឹកថា សព្រហ្មចារី គឺភិក្ខុសាមណេរជាអ្នកមានសីលមិនទាន់មកកាន់អាវាសនេះ សូមឲ្យមក, ដែលមក

ហើយ សូមឲ្យនៅជាសុខសប្បាយ ៗ

ធម៌ ៧ យ៉ាងនេះ កាលបើបានតាំងនៅក្នុងបុគ្គលណាហើយបុគ្គលនោះមិនមានសេចក្ដីសាបសូន្យឡើយ មានតែសេចក្ដីចំរើនប៉ុណ្ណោះ ៗ

អរិយទ្រព្យ ៧ យ៉ាង

ទ្រព្យគឺគុណសេចក្ដីល្អ ដែលមានក្នុងសន្ដានយ៉ាងប្រសើរហៅថា អរិយទ្រព្យមាន ៧ យ៉ាង

១– សទ្ធាធន៍ ទ្រព្យគឺសេចក្ដីជឿរបស់ដែលគួរជឿ ;

២– សីលធន៍ ទ្រព្យគឺការរក្សាកាយវាចាឲ្យរៀបរយល្អ ;

៣– ហិរិធន៍ ទ្រព្យគឺសេចក្ដីខ្មាស់អំពើបាប ;

៤ ឱត្តប្បធន៍ ទ្រព្យគឺសេចក្ដីខ្លាចអំពើបាប ;

៥ - សុតធន៍ ទ្រព្យគឺភាពជាអ្នកធ្លាប់បានឮ បានស្ដាប់ច្រើនជាអ្នកចេះចាំធម៌និងវិជ្ជាសិល្បៈច្រើន :

៦ . ចាគធន៍ ទ្រព្យគឺការលះបង់ចែករបស់ខ្លួនឲ្យដល់បុគ្គលដែលគួរឲ្យ :

៧. បញ្ញាធន៍ ទ្រព្យគឺសេចក្ដីដឹងស្គាល់របស់ដែលជាប្រយោជន៍និងមិនជាប្រយោជន៍ :

អរិយទ្រព្យ ៧ ប្រការនេះ ល្អជាងទ្រព្យខាងក្រៅ មានមាស

ប្រាក់ជាដើម, គួរស្វែងរកគួរខំប្រឹងសន្សំទុកឲ្យមានក្នុងសន្តាន ។

សប្បុរិសធម៌ ៧ យ៉ាង

ធម៌របស់សប្បុរស ហៅថា សប្បុរិសធម៌មាន ៧ យ៉ាង

១- ធម្មញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ហេតុ ដូចស្គាល់ថា "នេះជាហេតុនៃសេចក្ដីសុខ នេះជាហេតុនៃសេចក្ដីទុក្ខ" ជាដើម

២- អត្ថញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ផល ដូចស្គាល់ថា សេចក្ដីសុខ សេចក្ដីទុក្ខជាផលកើតអំពីហេតុនេះ, នោះ, ជាដើម

៣- អត្តញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ខ្លួនថា "អាត្មាអញនេះមានជាតិ ត្រកូល យស សក្តិ សម្បត្តិ បរិវារ សេចក្ដីចេះដឹងគុណធម៌ដែលមានក្នុងខ្លួនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ហើយប្រព្រឹត្តគួរដល់ឋានៈរបស់ខ្លួន :

៤- មត្តញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ប្រមាណក្នុងការស្វែងរកគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិតដោយផ្លូវប្រពៃ ព្រមទាំងស្គាល់ប្រមាណក្នុងការបរិភោគ :

៥- កាលញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់វេលាណាដែលគួរនឹងប្រកបកិច្ចការនោះ ៗ :

៦- បរិសញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់ប្រជុំជន នឹងកិរិយាដែលប្រព្រឹត្ត

ក្នុងប្រជុំជននោះ ៗ ថា "ពួកនេះកាលទៅរក ត្រូវធ្វើកិរិយាយ៉ាងនេះ ៗ ត្រូវនិយាយយ៉ាងនេះ ៗ ;

៧- បុគ្គលបរោបរញ្ញុតា ភាពជាអ្នកស្គាល់បុគ្គលថា "អ្នកនេះជាមនុស្សល្អគួរគប់រក, អ្នកនេះជាមនុស្សមិនល្អ មិនគួរគប់រក" ជាដើម ។

សប្បុរិសធម៌ ៧ យ៉ាងទៀត

១- ជាអ្នកមានសទ្ធា ជាអ្នកមានសេចក្ដីខ្មាសបាប; ជាអ្នកខ្លាចបាប, ជាអ្នកបានឮបានស្ដាប់ច្រើន, ជាអ្នកមានព្យាយាម; ជាអ្នកមានសេចក្ដីខ្ជាប់ខ្ជួន, ជាអ្នកមានបញ្ញា :

២- នឹងប្រឹក្សារឿងអ្វីជាមួយអ្នកណា ក៏មិនប្រឹក្សាដើម្បីបៀតបៀនខ្លួន នឹងអ្នកដទៃ ·

៣- នឹងគិតរឿងអ្វី ក៏មិនដើម្បីបៀតបៀនខ្លួននឹងអ្នកដទៃ ;

៤- នឹងពោលរឿងអ្វី ក៏មិនពោលដើម្បីបៀតបៀនខ្លួននឹងអ្នកដទៃ

៥- នឹងធ្វើការអ្វី ក៏មិនធ្វើដើម្បីបៀតបៀនខ្លួននឹងអ្នកដទៃ ;

៦- មានសេចក្ដីយល់ឃើញល្អប្រពៃ មានយល់ឃើញថា "ធ្វើល្អបានល្អ ធ្វើអាក្រក់បានអាក្រក់" ជាដើម ;

៧- ឲ្យទានដោយគោរព គឺអើពើនឹងរបស់ដែលខ្លួនឲ្យ, កក់តាក់

ដល់អ្នកទទួលទាន មិនធ្វើការសួចជាប៉ះពាល ។

ពោជ្ឈង្គ ៧ យ៉ាង

១- សតិ សេចក្ដីរឭកបាន,

២- ធម្មវិចយៈ សេចក្ដីពិចារណាជ្រើសរើសរកធម៌,

៣- វីរិយៈ សេចក្ដីព្យាយាម,

៤- បីតិ សេចក្ដីឆ្អែតចិត្ត,

៥- បស្សទ្ធិ សេចក្ដីស្ងប់ចិត្ត,

៦- សមាធិ សេចក្ដីតាំងចិត្តខ្ជាប់,

៧- ឧបេក្ខា សេចក្ដីដែលចិត្តព្រងើយ ។

ហៅតាមប្រភេទថា សតិសម្ពោជ្ឈង្គៈ ដោយលំដាប់ដល់ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គៈ ។

* * *

ទាននឹងចាគៈ មានសេចក្ដីផ្សេងគ្នាដូច្នេះ គឺ

ទានៈ ប្រែថាឲ្យវត្ថុរបស់ខ្លួន ដែលជាប់ជំពាក់ដោយមច្ឆរិយៈ គឺសេចក្ដីកំណាញ់ ហើយក៏លះវត្ថុនោះឲ្យអ្នកដទៃ ឲ្យឈ្មោះថាទាន ។

ចាគៈ ប្រែថាលះវត្ថុដែរ ប៉ុន្តែផ្សេងគ្នាចំណែក ទានៈ បានខាងឯលះ មច្ឆេរ ៥ និងទសវត្ថុ ១០ ហៅថាចំណែកជាកិលេសចាគៈ ។

ទានក្នុងព្រះបរមត្ថមាន ៦ យ៉ាង គឺ

រូបទានឲ្យរូបជាទាន១, សទ្ទទានឲ្យសម្លេងជាទាន១, គន្ធទាន ឲ្យក្លិនជាទាន១, រសទាន ឲ្យរសជាទាន១, ផោដ្ឋព្វទាន ឲ្យសម្ផស្សជាទាន១, ធម្មទាន ឲ្យអារម្មណ៍ ដែលកើតតាមមនោទ្វារជាទាន១, ត្រូវជា៦ ។

ទានមាន៤ មាន៦ មាន១០

ទានក្នុងព្រះវិន័យមាន ៤ ដោះ គឺ

១- ចីវរប្បច្ច័យ សំពត់សម្រាប់ស្លៀកដណ្ដប់របស់បព្វជិត មានត្រៃចីវរជាដើម ។

២- បិណ្ឌបាតប្បច្ច័យ អាហារសម្រាប់បរិភោគរបស់បព្វជិតមានខា-ទនីយ ភោជនីយាដែលទទួលទុកបានតាំងពីអរុណរះដល់ថ្ងៃត្រង់ ។

៣ – សេនាសនប្បច្ច័យ ទីនៅទីអាស្រ័យរបស់បព្វជិតមានកុដិសាលា គ្រែ ឬ ស្បែកជើង ក៏ហៅជាសេនាសនប្បច្ច័យដែរ ។

៤ – គិលានប្បភេសជ្ជៈបច្ច័យ ថ្នាំកែរោគសម្រាប់ព្យាបាលជម្ងឺផ្សេងៗ របស់បព្វជិតមានទឹក (បានៈ៣យ៉ាងនឹងថ្នាំដែលត្រាំដោយទឹកមូត្រជាដើម ដែលទុកឆាន់តាមកំណត់កាលបាន ។

ទានក្នុងព្រះសូត្រ១០នោះគឺ

បានដល់បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ១០យ៉ាង ឬ ក៏ទានវត្ថុ១០យ៉ាង គឺៈ អន្ន បាយ ១, បាន ទឹក ១, វត្ថ សំពត់១, យាន យាន១, មាលា ផ្កា១, គន្ធ គ្រឿងក្រអូប១, វិលេបន គ្រឿងលាប១ សេយ្យ ទីដេក១, អាវសថ ទីនៅ ១, បទីបេយ្យ គ្រឿងប្រទីប១ ។

អសម្មតទានគឺ ទានឥតផល៥យ៉ាងគឺ

១ – ឥត្ថីទាន ឲ្យស្រ្តីដល់បុរសឬបុរសដល់ស្រ្តី,

២ – ឧសភទាន លែងគោឈ្មោលឲ្យដល់គោញី លែងគោញីឲ្យដល់គោឈ្មោល,

៣ – មជ្ជទាន ឲ្យទឹកស្រវឹង;

៤ – សមជ្ជទាន ឲ្យមហោស្រពគឺរបាំច្រៀងជុំគ្រមាច់,

៥ – ចិត្តកម្មទាន ឲ្យទានរូបគំនូរស្រ្តីបុរសដែលជារូបឲ្យកើតសេចក្តីត្រេកត្រអាលទៅរកកាម ។

ទានទាំង ៥ យ៉ាងនេះមិនឲ្យឈ្មោះជាទានឡើយ ។

អំពីកាលទាន ៥ យ៉ាង

កាលទានប្រែថាទានឲ្យទៅតាមកាល ។

១ – អាគន្តុកទាន ឲ្យទានដល់បុគ្គលទើបមកថ្មី

២ – គមិកទាន ឲ្យទានដល់អ្នកដំណើរដែលទៅកាន់ផ្លូវឆ្ងាយ ។

៣ – គិលានទាន ឲ្យទានដល់អ្នកជម្ងឺ ។

៤ – ទុព្ភិក្ខទាន ឲ្យទានក្នុងវេលាអំណត់អត់ឃ្លាន ។

៥ – នវទាន ឲ្យទានទេយ្យវត្ថុដែលទើបនឹងមានដំបូង ។

អំពីបានៈទឹកអដ្ឋបាន ៨ យ៉ាងគឺ

(ឬភេសជ្ជៈ ៨ យ៉ាង)

១. អម្ពបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយផ្លែស្វាយ

២. ជម្ពុបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយផ្លែព្រីង

៣. ចោចបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយផ្លែចេកគ្រាប់

៤. មោចបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយផ្លែចេកឥតគ្រាប់

៥- មធុបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយផ្លែស្រគុំ

៦- មុទ្ទិកបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយផ្លែចំនួ

៧- សាលុកបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយផលជាតិមានព្រលិតក្រហម ក្រពុំឈូកជាដើ

៨- ផារុសកបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយផ្លែម៉ាក់ប្រាង ។

បានទឹក ៨ យ៉ាងទៀត

១- កោសម្ពបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយផ្លែសង្ស៊ែ

២- កោលបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយផ្លែពុទ្រាតូច

៣- ពទរបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយផ្លែពុទ្រាធំ

៤- ឃតបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយទឹកដោះរាវឬទឹកដោះខាប់

៥- តេលបាន ទឹកដែលគេធ្វើដោយប្រេងល្ងជាដើម

៦- បយោបាន ទឹកដែលធ្វើដោយទឹកដោះស្រស់

៧- យាគុបាន ទឹកធ្វើដោយបបរ

៨- រសបាន ទឹកដែលធ្វើដោយរសជាតិមានបន្លែជាដើម ។

សម្បទាធម្មជាតិធ្វើទានឲ្យមានផល ៣ យ៉ាងគឺ

១- វត្ថុសម្បទា ដល់ព្រមដោយវត្ថុ គឺទេយ្យវត្ថុដែលកើត

ឡើងដោយត្រឹមត្រូវតាមធម៌,

២ ចេតនាសម្បទា ដល់ព្រមដោយចេតនាទាំង៣គឺ: បុព្វ-ចេតនា ១, មុញ្ចនចេតនា ១, អបរាបរចេតនា ១,

៣ បុគ្គលសម្បទា ដល់ព្រមដោយបុគ្គលដែលគួរបូជា គឺ បដិគ្គាហក: អ្នកប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវល្អ ។

បូជាបានផល ១ យ៉ាងគឺ

១ គុណបូជា បូជាដោយគុណ ។

បូជាគ្មានផល ៣ យ៉ាងគឺ

១ ភយបូជា បូជាព្រោះភ័យ

២ លាភបូជា បូជាព្រោះលាភ,

៣ ញាតិបូជា បូជាព្រោះញាតិ ។

ទានប្បភេទ ៣ យ៉ាងគឺ

១ ចាគចេតនា ចាគចេតនាឈ្មោះថាទាន,

២ វិរតិចេតនា ការវៀរចាកឈ្មោះថាទាន,

៣ ទេយ្យធម្មទាន ទេយ្យធម៌ឈ្មោះទាន ។

ទានប្បភេទ ៣ យ៉ាង (១)

១ – ទានបារមី — លះបង់ទ្រព្យសម្បត្តិកូនប្រពន្ធជាទាន ,

២ – ទានឧបបារមី — លះបង់សាច់ឈាមឲ្យជាទាន ,

៣ – ទានបរមត្ថបារមី — លះបង់ជីវិតឲ្យទៅជាទាន ។

ទានសម្បត្តិ ៣ យ៉ាងគឺ

១ – ខេត្តសម្បត្តិ — ដល់ព្រមដោយខេត្ត ;

២ – ទេយ្យសម្បត្តិ — ដល់ព្រមដោយទេយ្យទាន ;

៣ – ចិត្តសម្បត្តិ — ដល់ព្រមដោយចិត្ត ។

ទានភូមិ ៣ យ៉ាងគឺ

១ – សាមីយទាន , ២ – សហាយទាន , – ទាសទាន ។

អង្គនៃបិណ្ឌបាតទាន ៣ យ៉ាង

១ – វត្តន — ឲ្យមានសំពត់សម្រាប់ជូត ;

២ – សមជ្ជនន — ឲ្យមានកំបោសសម្រាប់បោស ;

៣ – អកោបន — ឲ្យជួមចិត្តមិនឲ្យក្រោធខឹង ។

បុព្វភាគទាន ៣ យ៉ាង

១ – កាយវិសោធេយ្យ — ឲ្យសំអាតកាយ ;

២ – វាចាវិសោធេយ្យ — ឲ្យសំអាតវាចា ;

៣ – មនោវិសោធេយ្យ — ឲ្យសំអាតចិត្ត ។

លក្ខណៈទាន គ្រឿងបំណាំ២ យ៉ាង

១ – អបត្តិជាតិ — ស្គាល់អាបត្តិនិងការទទួល ;

២ – សុទ្ធុ — មានចិត្តមិនភាយមាយអាល័យអណ្ណាន

ទានបើអនុលោមរាប់តាមឈ្មោះយញ្ញមាន ៤ គឺ

១ – វិកសង្ខតទាន — ទានវិកេ គឺការបៀវតាក ;

២ – និច្ចភត្តសង្ខតទាន — ទានគឺនិច្ចភត្ត

៣ – សរណគមនសង្ខតទាន — ទានគឺកិរិយាដល់ព្រមដោយត្រ័យ សរណគមន៍

៤ – បញ្ចសីលសង្ខតទាន — ទានគឺកិរិយាកាន់យកនូវនិច្ចសីល ។

ធម្មទាន ២ យ៉ាង

១ – លោកិយធម្មទាន — សំដែងអំពីសីល - ភាវនា ;

២ – លោកុត្តរធម្មទាន — សំដែងអំពីអរិយសច្ចទាំង ៤ ;

ធម្មទាន ៣ យ៉ាង

១ – កថំ — ពោលនិយាយពន្យល់ ;

២- ភវចន់ ចាស្រៀន ;

៣- ធម្មទេសនា សំដែងធម៌ទេសនា ។

ទានបានមគ្គ ៣ យ៉ាង

១- សោតាបត្តិមគ្គ ;

២- សកទាគាមិមគ្គ ,

៣- អនាគាមិមគ្គ ។

ឲ្យទានបញ្ជូនទៅប្រេត-ប្រកបដោយអង្គ៣យ៉ាងគឺ

១- សិលវាន់ទេតិ ឲ្យទានទៅលោកអ្នកមានសីល ;

២- ឧទ្ទិស្សបេត្តានំ ឲ្យហើយឧទ្ទិសចំពោះដល់ប្រេតទាំងឡាយ

៣- បមោទតិ ប្រេតទាំងឡាយបានទទួលអនុមោទនាត្រេកអរ ។

* * *

អដ្ឋកៈពួក ៨

លោកធម៌ ៨ យ៉ាង

ធម៌ដែលគ្របសង្កត់សត្វលោក; សត្វលោកប្រព្រឹត្តទៅតាមធម៌នោះ ហៅថា លោកធម៌ ។ នោះមាន ៨ គឺមានលាភ១; គ្មានលាភ១, មានយស១, គ្មានយស១; និន្ទា១, សរសើរ១: សុខ១, ទុក្ខ១ ។

លោកធម៌ទាំង ៨ នេះណាមួយកើតឡើងគួរពិចារណាថា "របស់លោកកើតឡើងហើយដល់កាន់អញ សុទ្ធតែរបស់មិនទៀងជាទុក្ខ មានសេចក្តីប្រែប្រួលជាធម្មតា" គួរឲ្យដឹងពិតតាមធម្មតា កុំឲ្យមកគ្របសង្កត់ចិត្តបាន គឺកុំឲ្យមានសោមនស្សចំពោះអារម្មណ៍ដែលជាទីប្រាថ្នា កុំឲ្យមានទោមនស្សចំពោះអារម្មណ៍មិនជាទីប្រាថ្នា ។

លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យធម៌វិន័យ ៨ ប្រការ

សារាគាយ: ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីតម្រេក ,

សំយោគាយ: ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រកបដោយទុក្ខ;

អាចយាយ: ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសន្សំកិលេស,

មហិច្ឆតាយ: ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រាថ្នាធំ ,

អសន្តុដ្ឋិយា ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីមិនសន្តោសចំ.

ពោះរបស់តាមមានតាមបាន ,

៦– សង្គណិកាយ: ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីប្រឡូកប្រឡំ ដោយពួកគណៈ

៧– កោសជ្ជាយ: ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស ,

៨– ទុព្ភរតាយ: ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីការចិញ្ចឹមក្រ ។ ធម៌នោះអ្នកបីដឹងថា មិនមែនជាធម៌វិន័យ មិនមែនជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះសាស្តាទេ ។

ធម៌ណាប្រព្រឹត្តទៅរួមសង្ខេបក្នុងសេចក្ដី ៨ ប្រការដូចពោល ហើយមាន ៨ ប្រការគឺ ៖

១– វិរាគាយ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រាសចាកតម្រេក,

២– វិសំយោគាយ: ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រាសចាកទុក្ខ ,

៣– អបចយាយ: ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីមិនសន្សំកិលេស ,

៤– អប្បិច្ឆតាយ: ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រាថ្នាតិច ,

៥– សន្តុដ្ឋិយា ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីត្រេកអរចំពោះវត្ថុតាមមានតាមបាន ,

៦– បវិវេកាយ: ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីស្ងាត់ចាកពួកគណៈ ,

៧– វិរិយារម្ភាយ: ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម ,

៨– សុភរតាយ: ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីការចិញ្ចឹមជីវិតងាយ ។

ធម៌នោះអ្នកបីដឹងថាជាធម៌វិន័យជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះសាស្តា ។

មគ្គមានអង្គ ៨ THE NOBLE EIGHTFOLD PATH

Y UNDERSTANDING

១– សម្មាទិដ្ឋិ បញ្ញាឃើញប្រពៃ គឺឃើញអរិយសច្ច ៤ ,

IGHT/ THINKING

២– សម្មាសង្កប្បៈ ត្រិះរិះប្រពៃ គឺត្រិះរិះនឹងចេញចាកកាម១; ត្រិះរិះក្នុងការមិនជាហេតុឲ្យកើតព្យាបាទ១, ត្រិះរិះក្នុងការមិនជាហេតុបៀតបៀន១,

ECH

៣– សម្មាវាចា វាចាប្រពៃ គឺវៀរចាកវចីទុច្ចរិត៤,

ION

៤– សម្មាកម្មន្ត: ការងារប្រពៃ គឺវៀរចាកកាយទុច្ចរិត៣;

IHOOD

៥– សម្មាអាជីវ: ចិញ្ចឹមជីវិតប្រពៃ គឺវៀរចាកការចិញ្ចឹមជីវិតដោយខុស ,

NCE/EFFORT

៦– សម្មាវាយាម: ព្យាយាមប្រពៃ គឺព្យាយាមក្នុងទី ៤ ស្ថាន ព្យាយាមការពារ មិនឲ្យបាបអកុសលកើតឡើងក្នុងសន្តានជាដើម ,

NESS

៧– សម្មាសតិ រឭកប្រពៃ គឺរឭកក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ៤ ,

RATION

៨– សម្មាសមាធិ តាំងចិត្តខ្ជាប់ប្រពៃ គឺចតុរជ្ឈាន ៤ ,

ក្នុងអដ្ឋមគ្គទាំង ៨ នេះ, សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បៈ សង្គ្រោះចូលក្នុងបញ្ញាសិក្ខា, សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តៈ សម្មាអាជីវៈ សង្គ្រោះចូលក្នុងសីលសិក្ខា, សម្មាវាយាមៈ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ សង្គ្រោះចូលក្នុងចិត្តសិក្ខា ។

* * *

ដំណឹងសៀវភៅចេញថ្មី

សៀវភៅធាតុសង្គ្រោះ ដែលមានពន្យល់អំពីធាតុដែលជាកិរិយាស័ព្ទ នាមស័ព្ទ គុណស័ព្ទ និងអព្យយស័ព្ទ ដែលមានចំនួនធាតុដល់ទៅ 1.625 ធាតុ ដោយការរៀបរៀងរបស់ អ៊ុម-គយ អតីតក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក មានចេញលក់ហើយ ។

ពួកកាយរង

អំពីឱវាទ

ឱវាទ ប្រែថា ពាក្យប្រៀនប្រដៅ ។ ឱវាទនិងសាសនៈមានសេចក្តីផ្សេងគ្នាដូច្នេះ :

ឱវាទ បានដល់ពាក្យប្រៀនប្រដៅចំពោះមុខ ដូចជាព្រះអង្គទ្រង់ឲ្យប្រជុំពួកភិក្ខុ ហើយទ្រង់ប្រៀនប្រដៅ សំដែងឱវាទបាតិមោក្ខ ជាដើម ហៅថាឱវាទ ។ បានន័យថាព្រះអង្គសំដែងដោយព្រះអង្គឯងតែម្យ៉ាង មិនចុះទៅផលសាវកឡើយ ។ ចំណែកសាសនៈនោះបានដល់ការប្រៀនប្រដៅ ជាសាធារណៈទូទៅបានដល់ពាក្យប្រៀនប្រដៅ ខាងក្រៅក៏ហៅជាសាសនាដែរ ពុទ្ធឱវាទក៏ហៅថាសាសនៈដែរ ពួកសាវកនាំប្រៀនប្រដៅក៏ហៅថាសាសនៈដែរ មានសេចក្តីផ្សេងគ្នាដូចវិសជ្ជនាមកនេះ ។

អំពីគុណរបស់ព្រះពុទ្ធ ៣ យ៉ាង

១– បញ្ញាគុណ

២– វិសុទ្ធិគុណ

៣– ករុណាគុណ

ព្រះពុទ្ធមាន ៤ យ៉ាង

១- ព្រះសព្វញ្ញុពុទ្ធ

២- ព្រះអនុពុទ្ធ

៣- ព្រះសាវកពុទ្ធ

៤- ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ

ព្រះពុទ្ធតេជៈមាន ៥ យ៉ាង

១- សីលតេជ:
២- គុណតេជ:
៣- បុញ្ញតេជ:
៤- បញ្ញាតេជ:
៥- ធម្មតេជ:

} ក្នុងខ្លួនឥតបដិភាគ ។

តំណាងព្រះពុទ្ធ ៥ យ៉ាង

១- ព្រះពុទ្ធរូប ; ២- ពោធិព្រឹក្ស ; ៣- ព្រះស្តូប ;
៤- ព្រះធាតុ ; ៥- ព្រះត្រៃបិដក ។

អំពីពុទ្ធកិច្ចរបស់ព្រះសម្ពុទ្ធ ៥ យ៉ាង

ពុទ្ធកិច្ច ប្រែថាកិច្ចដែលព្រះអង្គត្រូវធ្វើ ឬ ត្រូវប្រព្រឹត្ត :

១ បុព្វណ្ហេ បិណ្ឌបាតញ្ច ទ្រង់បិណ្ឌបាតក្នុងវេលាព្រឹក

២ សាយណ្ហេ ធម្មទេសនំ ទ្រង់សំដែងធម៌ក្នុងវេលាល្ងាច

៣ បទោសេ ភិក្ខុឱវាទំ ទ្រង់ប្រទានឱវាទដល់ភិក្ខុក្នុងវេលាព្រលប់

៤ អឌ្ឍរត្តេ ទេវបញ្ហនំ ទ្រង់ដោះប្រស្នាទេវតាវេលាអាធ្រាត

៥ បច្ចូសេវ គតេ កាលេ ភព្វាភព្វេ វិលោកនំ ទ្រង់ពិចារណាមើលទេពនិស្ស័យនៃសត្វដែលគួរត្រាស់ដឹងមិនគួរត្រាស់ដឹង ក្នុងវេលាបែកបច្ចូសជិតភ្លឺ ។

សម្បត្តិព្រះពុទ្ធមាន ៨ យ៉ាង

១ មនុស្សត្តំ ពេញទីជាមនុស្សភាព ;

២ លិង្គសម្បត្តិ បរិបូណ៌ដោយភេទជាបុរស :

៣ ហេតុ អាចកាន់យកនូវព្រះអរហត្តក្នុងអត្តភាព;

៤ សត្ថារទស្សនំ បានជួបនឹងព្រះពុទ្ធអង្គ ;

៥ បព្វជ្ជា បានចេញបួសក្នុងសាសនាព្រះពុទ្ធ .

៦ គុណសម្បត្តិ បរិបូណ៌ដោយគុណគឺមិនមានវិកលវិការ: .

៧ អធិការោ បរិបូណ៌ដោយកុសល មានទានជាដើម

៨ ឆន្ទតា ស្រឡាញ់ចង់បានចំពោះសម្ពោធិញ្ញាណ ។

សុភាសិត ៤ យ៉ាង

១- ពុទ្ធភាសិត   ភាសិតដែលព្រះពុទ្ធសំដែង

២- សាវកភាសិត   ភាសិតដែលសាវកសំដែង

៣- ឥសីភាសិត   ភាសិតដែលឥសីសំដែង

៤- ទេវតាភាសិត   ភាសិតដែលទេវតាសំដែង ។

បិដកមាន៣យ៉ាងគឺ

បិដក ប្រែថា កញ្ជើ កន្ត្រក ឬ កន្ត្រា មានភាជនៈផ្សេងៗសម្រាប់ដាក់វត្ថុនានា ។

១- ព្រះវិន័យបិដកមានធម្មក្ខន្ធ ២១.០០០ ធម្មក្ខន្ធ

២- ព្រះសុត្តន្តបិដកមានធម្មក្ខន្ធ ២១ ០០០ ធម្មក្ខន្ធ

៣- ព្រះអភិធម្មបិដកមានធម្មក្ខន្ធ ៤២.០០០ ធម្មក្ខន្ធ ។

(ក) ព្រះវិន័យបិដក ជាកិច្ចការហាមប្រាមកាយនឹងវាចា មិនឲ្យប្រព្រឹត្តល្មើសក្នុងសិក្ខាបទតូចធំ ជាគ្រឿងការពារមិនឲ្យសេចក្ដីចៀកចៀនឈ្លោះទាស់ទែងគ្នា ដើម្បីកែក្រកិរិយាមារយាទឲ្យមានរបៀបរៀបរយល្អ។

(ខ) ព្រះសូត្រជាច្បាប់ហាត់មាត់ នឹងអធ្យាស្រ័យឲ្យរើករាយល្អឡើងទៀតដោយផ្សាយមេត្តាចិត្តស្រឡាញ់រាប់អានគ្នា ដើម្បីឲ្យសេច

ក្ដី[illegible]គ្នា ស្រុះស្រួលរួមគ្នា ។

(គ) ព្រះអភិធម្មជាច្បាប់ផុះផាត់លុបលាងសន្ដានចិត្ត ដើម្បីក្រោសចិត្ត[illegible] ឬ ជាគ្រឿងបំបែករូបធាតុ មានវិញ្ញាណធាតុជាដើម ឲ្យ[illegible]ស្អួនផលចិត្ត ដើម្បីនឹងសម្ព័ន្ធ ចនធាតុផ្សំផ្គុំលាយគ្នា ប្រើ-ការផ្សេងៗ ឲ្យសម្រេចតាមបំណង អ្នកឆ្លៀវឆ្លាសប្រកិតលក្ខណធាតុហៅ[illegible] ។

ឫសគល់ព្រះសូត្រមាន ៣

១- ទាន, ២- សីល, ៣- ភាវនា ។

ឫសគល់ព្រះវិន័យមាន ៣

១- សីល, ២- សមាធិ, ៣- បញ្ញា ។

ឫសគល់ព្រះអភិធម្មមាន ៣

១- លោភៈ, ២- ទោសៈ, ៣- មោហៈ ។

ពាក្យប្រៀបធៀប ៨ យ៉ាង

១- [illegible]   ដូចជា   ទឹម ;

២- [illegible]   "   ខ្សែធ្នូល ;

៣- [illegible]   "   ខ្សែស្រ ,

៤– សក់ ដូចជា ឆាយសារថី ;

៥– សីល " គ្រឿងប្រដាប់រថ ;

៦– ឈាន " ភ្លៅ

៧– វីរិយៈ " កង់ ;

៨– ឧបេក្ខា " កំណល់នឹម ។

* * *

ដំណឹងសៀវភៅចេញថ្មី

សៀវភៅធាតុសង្គ្រោះដោយការរៀបរៀងរបស់ អ៊ុម-ឥយ អតីតក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក មានចេញលក់ហើយ ។

នវកៈ ពួក ៩

ពេជ "បង្គុល" ៩ យ៉ាង

កោធ ក្រោធ១, មក្ខៈ មើលគុណគេ១; អិស្សា ឫស្យា១, មច្ឆរិយ កំណាញ់១, មាយា កលយា១, សាថេយ្យ ពោលអួត១, មុសា ពោលកុហក១, ថម្ភៈ ប្រាជ្ញាអាក្រក់១; មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឃើញខុស១ ៗ

ពួកកាយរដ

អ្នកប្រាជ្ញតែងប្រកបដោយធម៌ ៤ យ៉ាងនេះ

១- សុត ស្តាប់

២- ចិន្តៈ គិត

៣- បុច្ឆា សួរ

៤- លិខិត សរសេរ ឬ កត់សម្គាល់ ចាំថា ៖

សុ·ចិ·បុ·លិ. អ្នកប្រាជ្ញប្រែថា : អ្នកដែលមិនញាំងប្រយោជន៍ខ្លួនជីនប្រយោជន៍អ្នកដទៃឲ្យសាបសូន្យឈ្មោះថា អ្នកប្រាជ្ញ ។

ហេតុដែលនាំឲ្យអាយុខ្លី ៥ យ៉ាង

១ ករសប្បាយការ មិនធ្វើខ្លួនឲ្យសប្បាយ,

២ ករសប្បាយហើយក៏ឯនានា មិនប្រមាណក្នុងការសប្បាយ,

៣– អបរិណតភោជី បរិភោគអាហារក្រើនធាតុធ្វើឲ្យរំលួយមិនទាន់,

៤– អកាលចារី ដើរលេងខុសកាល,

៥– អព្រហ្មចារី ប្រព្រឹត្តធម៌មិនប្រសើរល្មោភក្នុងកាម ។

ហេតុដែលនាំឲ្យអាយុវែង ៥ យ៉ាង

១– សប្បាយការី ធ្វើខ្លួនឲ្យសប្បាយ

២– សប្បាយេមត្តំជានាតិ ដឹងប្រមាណក្នុងការសប្បាយ,

៣ - បរិណតភោជី បរិភោគអាហារល្មមក្រើនធាតុធ្វើ ឲ្យរំលួយស្រួល

៤– កាលចារី ដើរលេងក្នុងកាលគួរ,

៥– ព្រហ្មចារី ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រសើរមិនល្មោភក្នុងកាម ។

ឆ្កួតមាន ៨ យ៉ាង

១– កាមុម្មត្តកោ ឆ្កួតអំពី កិលេសកាមនឹងត្រកាម ,

២– ទោសុម្មត្តកោ " " ទោសៈ

៣– មោហុម្មត្តកោ " " សេចក្ដីវង្វេង;

៤– មទុម្មត្តកោ " " សេចក្ដីស្រវឹង;

៥– ទិដ្ឋុម្មត្តកោ " " ទិដ្ឋិយល់ខុស;

៦ យក្ខុម្មត្តកោ ឆ្កួតអំពី ប្រមាត់ឆ្កួតយក្ខា ;

៧ បិត្តុម្មត្តកោ " " ខ្ទះប្រូល ;

៨ ព្យសនុម្មត្តកោ " " លោភៈ ដោយអត្តកយព្រាត់ ព្រាសទ្រព្យសម្បត្តិ ។

ភេទមនុស្សលោកប្រមាន ៥ យ៉ាង

១ មនុស្សនេរយិកោ បានដល់ពួកមនុស្សដែលមានសញ្ញាតិដូចជាសត្វនរក ។

២ មនុស្សបេតោ បានដល់ពួកមនុស្សមានសញ្ញាតិដូចជាប្រេត ។

៣- មនុស្សតិរច្ឆានោ បានដល់ពួកមនុស្សមានសញ្ញាតិដូចជាតិរច្ឆាន ។

៤- មនុស្សមនុស្សោ ឬមនុស្សភូតោ បានដល់ពួកមនុស្សមានសញ្ញាតិដូចជាមនុស្ស ។

៥- មនុស្សទេវោ បានដល់មនុស្សទេវតា ៦ជាន់ពីត្រើមជាន់ទី ១ដល់ទី៣ ជាមនុស្សទេវតាទាប ពីត្រើមទី ៤ ដល់ទី ៥ ជាមនុស្សជាន់ខ្ពស់ ។

អរិយសច្ចទាំង ៤ មានសេចក្ដីផ្សេងៗគ្នាដូច្នេះគឺ

១ ទុក្ខសច្ចំ ជាកុសលខ្លះ ជាអកុសលខ្លះ អព្យាក្រឹតខ្លះ,

២ សមុទយសច្ចំ ជាអកុសលសុទ្ធ,

៣- និរោធសច្ច ជាអព្យាកតៈ,

៤- មគ្គសច្ច ជាកុសល ។

ធម៌ធ្វើឲ្យជួបគ្នាមាន ៤ យ៉ាង គឺ

១- សមសទ្ធា មានសទ្ធាស្មើគ្នា ;

២- សមសីលា មានសីលស្មើគ្នា ;

៣- សមចាគា មានការបរិច្ចាគស្មើគ្នា ;

៤- សមបញ្ញា មានបញ្ញាត្រិះរិះស្មើគ្នា ។

អំពីមរណៈមាន ២ មាន ៣ មាន ៤ យ៉ាងគឺ

មរណៈប្រែថាស្លាប់ មច្ចុក៏ស្លាប់ដែរប៉ុន្តែមរណៈជាធម្មាធិដ្ឋាន មច្ចុជាបុគ្គលាធិដ្ឋាន ។

១- កាលមរណៈ: ស្លាប់ទៅតាមកាលគឺស្លាប់ទៅដោយអស់អាយុខ័យ ។

២- អកាលមរណៈ: ស្លាប់ខុសកាលដូចធ្លាក់ពីលើផ្ទះ ខ្លាខាំ ក្រពើខាំជាដើម ។

ស្លាប់ ៣ យ៉ាង

១- សម្មតិមរណៈ: ស្លាប់សម្មតិ,

២- ខណិកមរណៈ: ស្លាប់មួយខណៈចិត្ត ១ ខណៈចិត្ត,

៣- សមុច្ឆេទមរណៈ: ស្លាប់យ៉ាងដាច់ខាតគឺមិនកើតទៀតបានដល់ព្រះ-

ស្លាប់ ៤ យ៉ាងទៀត

១ អាយុក្ខយមរណៈ ស្លាប់ដោយអស់អាយុ,

២ កម្មក្ខយមរណៈ ស្លាប់ដោយអស់កម្ម,

៣ ឧភយក្ខយមរណៈ ស្លាប់ដោយអស់អាយុនិងកម្ម,

៤ ឧបច្ឆេទកមរណៈ ស្លាប់ដោយមានឧបទ្ទវមកផ្តាច់បង់ ។

សេចក្តីស្លាប់នេះពាក្យនិយាយ ប្លែកៗគ្នាទៅតាមឋានៈរបស់ខ្លួន

បើព្រះសង្ឃសុគតហៅថាចូលបរិនិព្វាន បើព្រះមហាក្សត្រហៅថា សោយទិវង្គត បើព្រះអគ្គមហេសីហៅថាសោយព្រះទិវាល័យ បើមនុស្សសាមញ្ញប៉ុន្តែមិនបរិបូរណ៍ដោយសីលធម៌និងគុណសម្បត្តិគេហៅថា ទទួលអនិច្ចកម្ម បើមនុស្សសាមញ្ញប៉ុន្តែពុំសូវបរិបូណ៌ដោយសីលធម៌និងគុណសម្បត្តិទេគេហៅថាស្លាប់ បើសត្វតិរច្ឆានឬរុក្ខជាតិជាដើមឈើព្រៃគេហៅថាងាប់ ។

គោលដែលព្រះធរណីស្រប

ព្រះពុទ្ធកាលនេះមាន ៥ នាក់គឺ ;

១– សុប្បពុទ្ធសក្យរាជ ព្រោះពោលបង្អាប់ដល់គោចរនៃព្រះពុទ្ធ;

២– ទេវទត្ត ព្រោះពោលសង្ឃភេទជាដើម ;

៣– នន្ទមាណវក ព្រោះពោលធ្វើទុច្ចរិតបន្ទុចព្រះពុទ្ធដោយ អសទ្ធម្មជារឿងមិនពិត;

៤– នន្ទយក្ស ព្រោះប្រហារព្រះសារីបុត្រ ;

៥– អជាតសត្តុរាជ ព្រោះពោលសម្លាប់បិតាឯង ។

* * *

ដំណឹងសៀវភៅចេញថ្មី

សៀវភៅធាតុសង្គ្រោះ ដោយការរៀបរៀងរបស់ អ៊ុម-សួយ ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក, មានចេញលក់ហើយ ។

ទសកៈ ពួក ១០

អកុសលកម្មបថ ១០

កាយកម្ម គឺធ្វើដោយកាយ ៣ យ៉ាង :

១ បាណាតិបាត ធ្វើជីវិតសត្វឲ្យធ្លាក់ចុះ គឺសម្លាប់សត្វ;

២ អទិន្នាទាន កាន់យករបស់ដែលម្ចាស់គេមិនបានឲ្យ;

៣ កាមេសុមិច្ឆាចារ ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម ។

វចីកម្ម គឺធ្វើដោយវាចា ៤ យ៉ាង :

៤ មុសាវាទ និយាយកុហក ;

៥ បិសុណាវាចា និយាយញុះញង់ ;

៦ ផរុសវាចា និយាយតាក់ដោក ;

៧ សម្ផប្បលាបៈ និយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍ ។

មនោកម្ម គឺធ្វើដោយចិត្ត ៣ យ៉ាង :

៨ អភិជ្ឈា សម្លឹងរំពៃចង់បានរបស់គេ ;

៩ ព្យាបាទ ចងចិត្តគំនុំគេ ;

១០ មិច្ឆាទិដ្ឋិ យល់ខុសចាកគន្លងធម៌ ។

អកុសលកម្មបថ ១០ នេះ ជាផ្លូវបាប មិនគួរប្រព្រឹត្តទេ ។

កុសលកម្មបថ ១០

ចាត់ជាកាយកម្ម ៣ យ៉ាង

១- បាណាតិបាតា វេរមណី វៀរចាកធ្វើនូវជីវិតសត្វឲ្យធ្លាក់ចុះ

២- អទិន្នាទានា វេរមណី វៀរចាកកាន់យករបស់ដែលម្ចាស់គេមិនបានឲ្យ ,

៣- កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណី វៀរចាកប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម;

ចាត់ជាវចីកម្ម ៤ យ៉ាង

៤- មុសាវាទា វេរមណី វៀរចាកនិយាយកុហក:

៥- បិសុណាយ វាចាយ វេរមណី វៀរចាកនិយាយញុះញង់;

៦- ផរុសាយវាចាយ វេរមណី វៀរចាកនិយាយចាក់ដោត,

៧- សម្ផប្បលាបា វេរមណី វៀរចាកនិយាយពាក្យឥតប្រយោជន៍

ចាត់ជាមនោកម្ម ៣ យ៉ាង

៨- អនភិជ្ឈា មិនសម្លឹងរំពៃចង់បានទ្រព្យរបស់គេ

៩- អព្យាបាទោ មិនគុំគួនគេ ;

១០- សម្មាទិដ្ឋិ ឃើញត្រូវតាមគន្លងធម៌ ។

កម្ម ១០ យ៉ាងនេះ ជាផ្លូវបុណ្យគួរប្រព្រឹត្ត ។

បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ១០ យ៉ាង

១ ទានមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយបរិច្ចាគទាន ;

២ សីលមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការរក្សាសីល ;

៣ ភាវនាមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការភាវនា ;

៤ អបចាយនមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការប្រព្រឹត្តឱនលំទោន ;

៥ វេយ្យាវច្ចមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការជួយខ្វល់ខ្វាយក្នុងកុសលកិច្ច ;

៦ ធម្មទេសនាមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការសំដែងធម៌ ;

៧ ធម្មស្សវនមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការស្តាប់ធម៌ ;

៨ បត្តិទានមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការឲ្យចំណែកបុណ្យ;

៩ បត្តានុមោទនាមយៈ បុណ្យសម្រេចដោយការអនុមោទនាចំណែកបុណ្យ ;

១០ ទិដ្ឋុជុកម្ម ការធ្វើសេចក្តីឃើញឲ្យត្រង់តាមការណ៍ពិត ។

អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈ

ធម៌ដែលបព្វជិត គួរពិចារណារឿយៗ ហៅថា

អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈមាន ១០ យ៉ាង

១– វេវណ្ណិយម្ហិ អជ្ឈុបគតោ អាត្មាអញមានភេទផ្សេងអំពីគ្រហស្ថ ហើយអាការកិរិយាណារបស់សមណៈ អាត្មាអញត្រូវប្រព្រឹត្តធ្វើអាការកិរិយានោះ ,

២– បរប្បដិពទ្ធា មេ ជីវិកា ការចិញ្ចឹមជីវិតរបស់អាត្មាអញជាប់ដោយសារអ្នកដទៃ អាត្មាអញគួរធ្វើខ្លួនឲ្យគេចិញ្ចឹមងាយ ,

៣– អញ្ញោ មេ អាកប្បោ ករណីយោ អាការៈកិរិយាកាយវាចា យ៉ាងដទៃ ដែលអាត្មាអញ នឹងត្រូវប្រព្រឹត្តឲ្យល្អជាងនេះនៅមានទៀត ,

៤– កច្ចិ នុ ខោ មេ អត្តា សីលតោ ឧបវទតិ ខ្លួនអាត្មាអញមិនតិះដៀលខ្លួនឯងព្រោះសីល (មិនបរិបូណ៌) បានដែរឬទេ ?

៥– កច្ចិ នុ ខោ មំ អនុវិច្ច វិញ្ញូ សព្រហ្មចារី សីលតោ ន ឧបវទន្តិ ពួកសព្រហ្មចារីអ្នកដឹងពិចារណាហើយ មិនតិះដៀលអាត្មាអញព្រោះសីល (មិនបរិបូណ៌) បានដែរឬទេ?

៦– សព្វេហិ មេ បិយេហិ មនាបេហិ នានាភាវោ វិនាភាវោ អាត្មាអញគង់តែនឹងព្រាត់ប្រាសចាកសព្វសត្វ និងសង្ខារជាទី

[illegible]គួរទាំងអស់ ,

[illegible] [illegible] កម្មយោនិ កម្មពន្ធុ កម្មប្ប[illegible] [illegible] ករិស្សាមិ កល្យាណំ វា បាបកំ វា តស្ស [illegible] ភវិស្សាមិ អាត្មាអញមានកម្មជារបស់ខ្លួន មាន[illegible] មានកម្មជាកំណើត មានកម្មជា[illegible] [illegible]នឹងការឃើញ អាត្មាអញធ្វើនូវកម្ម[illegible] [illegible] [illegible] អាត្មាអញជាអ្នកទទួលនូវ[illegible] ។

[illegible] មេ [illegible] វីតិបតន្តិ ថ្ងៃនឹងយប់កន្លងទៅ[illegible]ធ្វើអ្វីៗហើយ

[illegible] [illegible] អភិរមាមិ អាត្មាអញត្រេកអរ[illegible] ឬទេ

១០ [illegible] មេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា អលមរិយញាណទស្សន[illegible] [illegible] សោហំ បច្ឆិមេ កាលេ សព្រហ្ម[illegible] [illegible] [illegible] ភវិស្សាមិ ឧត្តរិមនុស្សធម្ម គឺធម៌[illegible]ក្រៃលែង របស់អាត្មាអញមាន ឬ [illegible]គួរនឹងឃើញដោយប្រាជ្ញា របស់ព្រះ

អរិយៈជាធម៌ដ៏ពេចចឹងកំចាត់បង់នូវកិលេស អាត្មាអញបានត្រាស់ដឹងហើយ ឬ នៅឡើយទេ អាត្មាអញដែលមានធម៌វិសេសបានហើយនោះ បើពួកសព្រហ្មចារីមកសួរក្នុងកាលជាទីបំផុត គឺក្នុងកាលជិតនឹងមរណៈនោះ តើអាត្មាអញនឹងមិនអៀនខ្មាសទេឬ ? ។

នាថករណធម៌ "ធម៌ធ្វើទីពឹង" ១០ យ៉ាង

១- សីលៈ រក្សាកាយវាចាឲ្យរៀបរយ ,

២- ពាហុសច្ចៈ ជាអ្នកបានរៀនបានស្តាប់ច្រើន ,

៣- កល្យាណមិត្តតា ជាអ្នកមានមិត្តសម្លាញ់ល្អ ,

៤- សោវចស្សតា ជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ,

៥- កឹង្ករណីយេសុ ទក្ខតា ជាអ្នកប៉ិនប្រសប់ព្រមទាំង ឧស្សាហ៍យកចិត្តទុកដាក់ជួយក្នុងកិច្ចធុរៈរបស់ភិក្ខុ-សាមណេរផងគ្នា ,

៦- ធម្មកាមតា ជាអ្នកស្រឡាញ់ធម៌ ,

៧- វីរិយៈ ព្យាយាមលះសេចក្តីអាក្រក់ ប្រព្រឹត្តសេចក្តីល្អ ,

៨- សន្តុដ្ឋិ សន្តោសចំពោះបច្ច័យ ៤ តាមមានតាមបាន

៩- សតិ ចាំការដែលបានធ្វើ និងពាក្យដែលបានពោលហើយសូម្បីយូរអង្វែង ,

[illegible] សេចក្តីប្រព្រឹត្តទៅនៃកុសលធម៌ ។

[illegible] "ពាក្យដែលគួរពោល" ១០ យ៉ាង

[illegible] ពាក្យដែលនាំឲ្យមានប្រាថ្នាតិច ,

[illegible] ពាក្យដែលនាំឲ្យមានសន្តោសត្រេកអរចំពោះបច្ច័យ ៤ តាមមានតាមបាន ,

[illegible] ពាក្យដែលនាំឲ្យស្ងាត់កាយស្ងាត់ចិត្ត ,

[illegible] ពាក្យដែលនាំមិនឲ្យច្រឡូកច្រឡំដោយពួកគណៈ

[illegible] ពាក្យដែលនាំឲ្យប្រារព្ធព្យាយាម,

[illegible] ពាក្យដែលនាំឲ្យតាំងនៅក្នុងសីល,

[illegible] ពាក្យដែលនាំឲ្យធ្វើចិត្តឲ្យស្ងប់,

[illegible] ពាក្យដែលនាំឲ្យកើតបញ្ញា,

[illegible] ពាក្យដែលនាំឲ្យធ្វើចិត្តឲ្យផុតចាកកិលេស

[illegible] ពាក្យដែលនាំឲ្យកើតសេចក្តីដឹងឃើញ ក្នុងការដែលចិត្តផុតចាកកិលេស ។

[illegible] "របស់ដែលគួររឭក" ១០ យ៉ាង

[illegible] រឭកដល់គុណព្រះពុទ្ធ,

[illegible] រឭកដល់គុណព្រះធម៌,

៣- សង្ឃានុស្សតិ រឭកដល់គុណព្រះសង្ឃ ,

៤- សីលានុស្សតិ រឭកដល់សីលរបស់ខ្លួន,

៥- ចាគានុស្សតិ រឭកដល់ទានដែលខ្លួនបរិច្ចាគហើយ,

៦- ទេវតានុស្សតិ រឭកដល់គុណធម៌ដែលធ្វើបុគ្គលឲ្យជាទេវតា

៧- មរណស្សតិ រឭកដល់សេចក្ដីស្លាប់ដែលនឹងមានដល់ខ្លួន,

៨- កាយគតាសតិ រឭកឃើញទៅក្នុងកាយឲ្យឃើញថា ជារបស់មិនស្អាតគួរខ្ពើម ,

៩- អានាបានស្សតិ តាំងសតិកំណត់ដង្ហើមចេញចូល ,

១០- ឧបសមានុស្សតិ រឭកដល់ព្រះនិព្វានជាទីរម្ងាប់កិលេសនឹងកងទុក្ខ ។

ពួកភយេដ

សម្បត្តិទិព្វ ១០ ប្រការគឺ

១- អាយុទិព្វ ; ២- សម្បត្តិទិព្វ ,

៣- សេចក្ដីសុខទិព្វ, ៤- យសទិព្វ ,

៥- អធិបតិទិព្វ , ៦- រូបទិព្វ,

៧- សំឡេងទិព្វ , ៨- ក្លិនទិព្វ;

៩- [illegible] ; ១០- សព្វសុខទិព្វ ។

អនុស្សតិ ១០ (២)

១- ពុទ្ធានុស្សតិ

២- ធម្មានុស្សតិ

៣- សង្ឃានុស្សតិ

៤- សីលានុស្សតិ

៥- ចាគានុស្សតិ

៦- ទេវតានុស្សតិ

៧- មរណានុស្សតិ

៨- កាយគតានុស្សតិ

៩- អានាបានានុស្សតិ

១០- ឧបសមានុស្សតិ ។

ពាក្យសម្បជញ្ញៈ ចែកចេញមាន ៤ យ៉ាង

១- សាត្ថកសម្បជញ្ញ ដឹងថាទានដែលមានប្រយោជន៍,

២- សប្បាយសម្បជញ្ញ ដឹងថាជាទីសប្បាយ,

៣- គោចរសម្បជញ្ញ ដឹងថាជាទីគោចរ,

៤- អសម្មោហសម្បជញ្ញ ដឹងថាជាទីមិនវង្វេង ។

បារមី ១០

១- ទាន ; ៦- ខន្តិ;

២- សីល ; ៧- សច្ចៈ;

៣- នេក្ខម្ម; ៨- អធិដ្ឋាន

៣- បញ្ញា ; ៩- មេត្តា ;

៦- វីរិយៈ; ១០- ឧបេក្ខា ។

បារមីទាំង ១០ នេះក្នុងមួយ ៗ ចែកជា ៣ គឺទានបារមី១, ទានឧបបារមី១, ទានបរមត្ថបារមី១ ។ បញ្ចូលបារមីនៅរាល់មុខគ្រប់ៗ ចងក្រងជា ៣០ ។

ជម្រៅនៃបិដកទាំង ៣ គឺៈ

១- ព្រះសូត្រ អត្ថគម្ភីរ ជ្រៅដោយអត្ថ,

២- ព្រះវិន័យ វិនយោកិច្ចគម្ភីរ ជ្រៅដោយកិច្ច,

៣- ព្រះអភិធម្ម អភិធម្ម សភាវៈ ជ្រៅដោយសភាវៈ បានដល់ចិត្ត, ចេតសិក, រូប, និព្វាន ។

អានិសង្ស មេត្តា ១១ យ៉ាង

១- សុខំ សុបតិ ដេកលក់ស្រួល;

២ សុខំ បដិពុជ្ឈតិ ភ្ញាក់ឡើងស្រួល;

៣ ន បាបកំ សុបិនំ បស្សតិ មិនយល់សប្តិឃើញអាក្រក់,

៤ មនុស្សានំ បិយោ ហោតិ ជាទីស្រឡាញ់នៃមនុស្សទាំងឡាយ;

៥ អមនុស្សានំ បិយោ ហោតិ ជាទីស្រឡាញ់នៃខ្មោចទាំងឡាយ;

៦ ទេវតា រក្ខន្តិ ទេវតាទាំងឡាយតែងរក្សានូវបុគ្គលនោះ,

៧ នាស្ស អគ្គិ វា វិសំ វា សត្ថំ វា កមតិ ភ្លើងក្តីថ្នាំពិសក្តីកាំបិតក្តីមិនហានប៉ះកាយនៃបុគ្គលនោះ;

៨ តុវដំ ចិត្តំ សមាធិយតិ ចិត្តនៃបុគ្គលនោះដែលតាំងខ្ជាប់ដោយរហ័សឆាប់

៩ មុខវណ្ណោ វិប្បសីទតិ សម្បុរនៃបុគ្គលនោះជ្រះស្រឡះ

១០ អសម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ លុះដល់ធ្វើមរណកាលនឹងមិនវង្វេង,

១១ ឧត្តរិ អប្បដិវិជ្ឈន្តោ ព្រហ្មលោកូបគោ ហោតិ ថាបើមិនទាន់ត្រាស់ដឹងនូវមគ្គផល ក៏គង់ស្លាប់ទៅចូលទៅដល់នូវព្រហ្មលោកពុំខានឡើយ ។

ពួកកាយរង

ឧបក្កិលេស ទោសជាគ្រឿងសៅហ្មង ១៦ យ៉ាង

១ អភិជ្ឈាវិសមលោភៈ លោភមិនស្មើគឺយកតែរំលោភបាន

មិនរើសមុខ;

២ – ទោសៈ គិតប្រទុស្ត;

៣ – កោធៈ ក្រោធ;

៤ – ឧបនាហៈ ចងក្រោធទុក,

៥ – មក្ខៈ រមិលគុណគេ

៦ – បលាសៈ ស្មើខ្លួនស្មើគេលើកខ្លួនផ្ទឹមនឹងអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ ;

៧ – ឥស្សា ឫស្យា គឺសេចក្តីប្រណែនឈ្នានីស,

៨ – មច្ឆរិយៈ កំណាញ់,

៩ – មាយា មាយាគឺលាក់ពុត ឬ ជាចិត្តបាំងទោសខ្លួន,

១០ – សាឋេយ្យ អួតអាង,

១១ – ថម្ភៈ មុខរឹង ,

១២ – សារម្ភៈ ប្រណាំងវាសនា;

១៣ – មានៈ ប្រកាន់ខ្លួន

១៤ – អតិមានៈ មើលងាយគេ

១៥ – មទៈ ស្រវឹង ,

១៦ – បមាទៈ ប្រហែសធ្វេស

[illegible] ៣ ប្រការ

([illegible]ហើយ)

[illegible]	៤	ទំព័រ ... ៣២
[illegible]	៤ (បាន ៤)	ទំព័រ ... ២៩
[illegible]	៤	ទំព័រ ... ៣០
[illegible]	[illegible]	ទំព័រ ... ៤៥
[illegible]	៥	ទំព័រ ... ៤៥
[illegible]	៧	ទំព័រ ... ៦៦
[illegible]	៨	ទំព័រ ... ៧៧

[illegible] ដែលពោលនាមថាគោធិបក្ខិយនោះ ព្រោះ [illegible] ក្នុងកាលដែលព្រះបរមសាស្តារបស់យើងទាំង [illegible] ហៅសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ គឺព្រះប្រាជ្ញាជា [illegible] នោះ ព្រោះព្រះអង្គបានត្រាស់ [illegible] ដែលជាគុណធម្មសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ [illegible] មិនធ្លាប់បានឮ បានស្តាប់មកពីដើម [illegible] ផលព្រះអង្គជាគ្រាដំបូងៗ ធម៌៣៧ប្រ [illegible] ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធពីគ្រោះផ្ទៃ

ធម៌របស់គ្រហស្ថ

បតុក្កៈ ពួក ៤

កម្មក្កិលេស "កម្មជាគ្រឿងសៅហ្មង" ៤យ៉ាង

១– បាណាតិបាត ធ្វើជីវិតសត្វឲ្យធ្លាក់ចុះ ;

២– អទិន្នាទាន កាន់យករបស់ដែលគេមិនបានឲ្យ ;

៣– កាមេសុមិច្ឆាចារ ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម ;

៤– មុសាវាទ និយាយកុហក ។

កម្ម ៤ យ៉ាងនេះអ្នកប្រាជ្ញលោកចាប់មៀសវាងជានិច្ច ។

អបាយមុខ "ហេតុជាគ្រឿងវិនាស" ៤ យ៉ាង

១– ឥត្ថីធុត្ត ជាអ្នកលេងស្រី ;

២– សុរាធុត្ត ជាអ្នកលេងស្រា ;

៣– អក្ខធុត្ត ជាអ្នកលេងល្បែងភ្នាល់ប្តូរល្បែងស៊ីសង ;

៤– បាបមិត្ត យកមនុស្សអាក្រក់ជាមិត្ត ។

ទិដ្ឋធម្មិកត្ថ "ប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ន" ៤ យ៉ាង

១– ឧដ្ឋានសម្បទា ដល់ព្រមដោយសេចក្តីព្យាយាម គឺ

[illegible] ចិញ្ចឹមជីវិតក្តី ក្នុងការសិក្សារៀនសូត្រក្តី [illegible] របស់ខ្លួនក្តី ;

[illegible] ដល់ព្រមដោយការរក្សា គឺរក្សាទ្រព្យ [illegible] ដោយសេចក្តីព្យាយាម មិនឲ្យអន្តរាយទៅក្តី រក្សា [illegible] ទៅក្តី ;

[illegible] មានមិត្តល្អ មិនសេពគប់មិត្តអាក្រក់ ;

[illegible] ការចិញ្ចឹមជីវិតតាមសមគួរដល់កម្លាំងទ្រព្យ [illegible] មិនខ្ជះខ្ជាយពេក ។

[illegible] "ប្រយោជន៍បរលោក" ៤យ៉ាង

[illegible] ដល់ព្រមដោយសទ្ធា គឺជឿរបស់ដែលគួរជឿ [illegible] ធ្វើអាក្រក់បានអាក្រក់ជាដើម ;

[illegible] ដល់ព្រមដោយសីល គឺរក្សាកាយវាចាឲ្យរៀប [illegible] ;

[illegible] ដល់ព្រមដោយការបរិច្ចាគទាន ជាការចែកសុខ [illegible] ។

[illegible] ដល់ព្រមដោយបញ្ញា គឺស្គាល់បាបបុណ្យគុណ [illegible] ប្រយោជន៍ជាដើម ។

មិត្តដែលមិនគួរសេពគប់មាន ៤ ប្រភេទ

១ – អញ្ញទត្ថុហរៈ មនុស្សឃើញតែការបានអំពីគេ ;

២ – វចីបរមៈ មនុស្សល្អតែមាត់ ;

៣ – អនុប្បិយភាណី មនុស្សប្រចុប ;

៤ – អបាយសហាយ មនុស្សដឹកនាំក្នុងផ្លូវវិនាស ។

មនុស្ស ៤ ពួកនេះហៅថា មិត្តប្បដិរូបៈ „មនុស្សប្លមជាមិត្រ„ ឬ "មិត្រប្លម" មិនមែនមិត្រពិតប្រាកដទេ ។

១– អញ្ញទត្ថុហរៈ "មនុស្សឃើញតែការបានអំពីគេ" មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង :

ក) គិតតែពីការបាន ,

ខ) ឲ្យតិចចង់បានច្រើន ,

គ) កាលមានភ័យដល់ខ្លួន ទើបជួយធ្វើកិច្ចការរបស់មិត្រ ,

ឃ) សេពគប់នឹងមិត្រ ព្រោះតែឃើញប្រយោជន៍ខ្លួនឯង ។

២– វចីបរមៈ "មនុស្សល្អតែមាត់" មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង :

ក) លើកយករឿងហេតុ ដែលកន្លងទៅហើយមកពណ៌នា ,

ខ) ការយករឿងហេតុដែលមិនទាន់មានមកពណ៌នា ,

គ) សង្គ្រោះដោយរបស់ឥតប្រយោជន៍,

ឃ) [illegible]កើតឡើង គឺនឹងប្រស្រ័យពុំបាន ។

៣ [illegible] „មនុស្សប្រចុប„ មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង

ក) [illegible]បណ្ដោយគាម ;

ខ) [illegible]បណ្ដោយកាម ;

គ) [illegible] ,

ឃ) [illegible]

៤ [illegible] „មនុស្សដឹកនាំក្នុងផ្លូវវិនាស„

មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង :

ក) [illegible]ស្រា ,

ខ) [illegible]យប់ ,

គ) [illegible]ល្បែង ឬមើលមហោស្រព ,

ឃ) [illegible]ល្បែងភ្នាល់ ឬល្បែងស៊ីសង ។

មិត្ត[illegible]គួរសេពគប់មាន ៤ ប្រភេទ

[illegible] មិត្រមានឧបការៈ ,

[illegible] មិត្ររួមសុខរួមទុក្ខ ,

[illegible] មិត្រប្រាប់ផ្លូវប្រយោជន៍ឲ្យ ,

[illegible] មិត្រមានសេចក្ដីអាណិត ។

១– ឧបការមិត្ត «មិត្រមានឧបការៈ ,

មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង :

ក) ការពារមិត្រដែលប្រហែសហើយ ,

ខ) ការពារទ្រព្យរបស់មិត្រដែលប្រហែស ហើយ ,

គ) កាលមានភ័យយកជាទីពឹងបាន

ឃ) កាលមានធុរៈកើតឡើងជួយចេញទ្រព្យ លើសជាងមិត្រនិយាយខ្ចី ។

២– សុខទុក្ខមិត្ត «មិត្ររួមសុខរួមទុក្ខ» មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង

ក) បញ្ចេញសេចក្ដីកំបាំងរបស់ខ្លួនប្រាប់ដល់មិត្រ ,

ខ) បិទសេចក្ដីកំបាំងរបស់មិត្រមិនឲ្យខ្ចរខ្ចាយ ,

គ) មិនលះបង់ក្នុងកាលមានភ័យអន្តរាយ ,

ឃ) សូម្បីជីវិតក៏លះជំនួសបាន ,

៣– អត្ថក្ខាយិមិត្ត «មិត្រប្រាប់ផ្លូវប្រយោជន៍ឲ្យ»

មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង :

ក) ហាមមិនឲ្យធ្វើសេចក្ដីអាក្រក់ ,

ខ) ដឹកនាំឲ្យតាំងនៅក្នុងសេចក្ដីល្អ ,

គ) [illegible] សេចក្ដីដែលមិនទាន់បានស្ដាប់ ,

ឃ) [illegible] ។

៤ [illegible] «មិត្រមានសេចក្ដីអាណិត»

មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង ;

ក) [illegible] មិត្រសាបសូន្យ ,

ខ) [illegible] បានសេចក្ដីចំរើន ,

គ) [illegible] ពួកអ្នកនិយាយតិះដៀលមិត្រ ,

ឃ) [illegible] ពួកអ្នកនិយាយលើកមិត្រ ។

ការបែងទ្រព្យជាបំណែក ៤

[illegible] បែងចែកជាចំណែក ៤

១. [illegible] បានផលចំនុកបំរើមាតាបិតា ,

២. [illegible] បានផលចំនុកបំរើចិញ្ចឹមកូន,

៣. [illegible] បានផលការពារភ័យប្រើប្រាស់ក្នុងគ្រួសារ [illegible] ,

៤. [illegible] បានផលការធ្វើបុណ្យទានសំរាប់ជីវិត [illegible] ។

[illegible] នឹងបានសេចក្ដីសុខចំរើន ។

សង្គហវត្ថុ ៤ យ៉ាង

១– ទានៈ បែងចែករបស់ខ្លួនឲ្យដល់បុគ្គលដែលគួរឲ្យ,

២– បិយវាចា ពោលវាចាពីរោះជាទីស្រឡាញ់

៣– អត្ថចរិយា ប្រព្រឹត្តក្នុងការជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកដទៃ ,

៤– សមានត្តតា ជាអ្នកតាំងខ្លួនស្មើ មិនប្រកាន់ខ្លួន ។

គុណធម៌ ៤ យ៉ាងនេះ ជាគ្រឿងទាញចិត្តអ្នកដទៃឲ្យរាប់អានខ្លួន ។

សុខរបស់គ្រហស្ថ ៤ យ៉ាង

១– សុខកើតអំពីការមានទ្រព្យ;

២– សុខកើតអំពីការចាយទ្រព្យបរិភោគ,

៣– សុខកើតអំពីការមិនជំពាក់បំណុលគេ ,

៤– សុខកើតអំពីការប្រកបការងារប្រាសចាកទោស ។

សេចក្តីប្រាថ្នារបស់បុគ្គលក្នុងលោក ដែលបានដោយកម្រមាន ៤ យ៉ាង

១– សូមឲ្យសម្បត្តិកើតមានដល់អាត្មាអញដោយផ្លូវប្រពៃ,

២– សូមឲ្យយសកើតមានដល់អាត្មាអញនិងញាតិរបស់អាត្មាអញ ,

៣– សូមឲ្យអាត្មាអញមានអាយុវែង;

៤. កាលបើអាត្មាអញអស់ជីវិតទៅ សូមឲ្យកើតក្នុងស្ថានសួគ៌ ។

ធម៌ដែលជាហេតុឲ្យបានសម្រេចផល នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ៤ យ៉ាង

១. សទ្ធាសម្បទា ដល់ព្រមដោយសទ្ធា;

២. សីលសម្បទា ដល់ព្រមដោយសីល

៣– ចាគសម្បទា ដល់ព្រមដោយការបរិច្ចាគទាន;

៤. បញ្ញាសម្បទា ដល់ព្រមដោយបញ្ញា ។

ត្រកូលស្តុកស្តម្ភដែលតាំងនៅយូរមិនបាន ព្រោះស្ថានធម៌ ៤ យ៉ាង

១. មិនស្វែងរករបស់ដែលបាត់ទៅហើយ,

២.– មិនជួសជុលរបស់ដែលចាស់គ្រាំគ្រា,

៣. មិនដឹងប្រមាណក្នុងការចាយវាយទ្រព្យធន,

៤. តាំងស្ត្រីឬបុរសទ្រុស្តសីលឲ្យជាមេផ្ទះ,

អ្នកដែលចង់ឲ្យត្រកូលគង់វង្សនៅយូរត្រូវលះវៀរស្ថាន ៤ យ៉ាងនេះចេញ ។

ធម៌របស់ឃរាវាស ៤ យ៉ាង

១– សច្ចៈ   ពិតត្រង់ដល់គ្នានឹងគ្នា ,

២– ទមៈ   ទូន្មានចិត្ត ,

៣– ខន្តិ   សេចក្ដីអត់ធន់ ,

៤– ចាគៈ   លះបែកវត្ថុរបស់ខ្លួនដល់បុគ្គលដែលគួរឲ្យ ។

* * *

ដំណឹងសៀវភៅចេញថ្មី

សៀវភៅជាកុសង្គ្រោះ ដោយការរៀបរៀងរបស់ អ៊ុម-សូយ អតីតក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក, មានចេញលក់ហើយ ។

បញ្ចកៈពួក ៥

ការប្រើប្រាស់ទ្រព្យសម្បត្តិដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង

អ្នកដែលរកទ្រព្យបានមកដោយផ្លូវដ៏ល្អហើយត្រូវប្រើប្រាស់យ៉ាងនេះគឺ ៖

១– ចិញ្ចឹមខ្លួនឪមាតាបិតា បុត្តភរិយា ទាសកម្មករឲ្យជាសុខ,

២– ចិញ្ចឹមមិត្រសម្លាញ់ឲ្យជាសុខ ,

៣– បំបាត់អន្តរាយដែលកើតអំពីហេតុផ្សេង ៗ ,

៤– ធ្វើពលី ៥ យ៉ាង គឺ ៖

ក) ញាតិពលី   សង្គ្រោះញាតិ ,

ខ) អតិថិពលី   ទទួលភ្ញៀវ ,

គ) បុព្វបេតពលី   ធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសផលដល់អ្នកដែលចែកឋានទៅហើយ ,

ឃ) រាជពលី   ថ្វាយសួយសារអាករដល់ម្ចាស់ផែនដី (ពន្ធដារ)

ង) ទេវតាពលី   កាលណាធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសផលដល់ទេវតាផង ៗ

៥– បរិច្ចាគទានដល់សមណព្រាហ្មណ៍អ្នកប្រព្រឹត្តល្អ ។

សីល ៥

១– បាណាតិបាតា វេរមណី វៀរចាកធ្វើជីវិតសត្វឲ្យធ្លាក់ចុះ ;

២– អទិន្នាទានា វេរមណី វៀរចាកការកាន់យកទ្រព្យដែលម្ចាស់គេមិនបានឲ្យ ,

៣– កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណី វៀរចាកប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ;

៤– មុសាវាទា វេរមណី វៀរចាកនិយាយកុហក ,

៥– សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេរមណី វៀរចាកផឹកទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យដែលជាហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្ដីប្រមាទ ។

សីល ៥ នេះគ្រហស្ថគួររក្សាជានិច្ចទើបបរិបូណ៌ដោយសេចក្ដីចំរើនសមតាមបំណង ។

លក្យាណធម៌

ធម៌ដែលល្អហៅថាកល្យាណធម៌មាន ៥ យ៉ាង

១– មេត្តា គិតចង់ឲ្យគេបានសុខ និងករុណាចង់ឲ្យគេរួចចាកទុក្ខ ,

២– សម្មាអាជីវ : ចិញ្ចឹមជីវិតប្រពៃ ,

៣– សទារសន្តោស: សន្តោសគឺត្រេកអរចំពោះភរិយារបស់ខ្លួន ,

៤– សច្ចៈ: ប្រព្រឹត្តខ្លួនជាមនុស្សស្មោះត្រង់

៥– សតិ មានស្មារតីបរិបូណ៌ ។

កល្យាណធម៌ ៥ យ៉ាងនេះជាគូគ្នានឹងសីល ៥ គឺ:

១– មេត្តា ជាគូនឹងបាណាតិបាត ,

២– សម្មាអាជីវ: ជាគូនឹងអទិន្នាទាន ,

៣– សទារសន្តោស: ជាគូនឹងកាមេសុមិច្ឆាចារ:

៤– សច្ចៈ: ជាគូនឹងមុសាវាទ ,

៥– សតិ ជាគូនឹងសុរាមេរយ: ។

កល្យាណធម៌ ៥ យ៉ាងនេះត្រូវបំពេញឲ្យបរិបូណ៌ដើម្បីធ្វើសីល ៥ ឲ្យបរិសុទ្ធ ។

មិច្ឆាវណិជ្ជា "ការលក់ដូរខុសធម៌" ៥ យ៉ាង

១ សត្ថវណិជ្ជា លក់គ្រឿងប្រហារ ,

២ សត្តវណិជ្ជា លក់មនុស្ស ,

៣ មំសវណិជ្ជា លក់សត្វរស់ដែលគេនឹងសម្លាប់យកសាច់ ,

៤ មជ្ជវណិជ្ជា លក់ទឹកស្រវឹង ,

៥ វិសវណិជ្ជា លក់ថ្នាំពិស ។

ការលក់ដូរ ៥ យ៉ាងនេះគឺ ឧបាសក - សិកាមិនត្រូវធ្វើទេ ។

សម្បត្តិរបស់ឧបាសក ៥ យ៉ាង

១- ប្រកបដោយសទ្ធា ,

២- មានសីលបរិសុទ្ធ ,

៣- មិនភ្ញាក់ផ្អើលដោយមង្គល គឺជឿកម្មមិនជឿមង្គលភ្ញាក់ផ្អើល ,

៤- មិនស្វែងរកខេត្តបុណ្យក្រៅព្រះពុទ្ធសាសនា ,

៥- បំពេញបុណ្យតែក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ,

ឧបាសកត្រូវតាំងនៅក្នុងសម្បត្តិ ៥ យ៉ាងនេះ ត្រូវវៀរចាកវិបត្តិ ៥ យ៉ាងដែលជាទំទាស់នឹងសម្បត្តិនេះចេញ ។

* * *

ឆក្កៈ ពួក ៦

ទិស ៦

១- បុរត្ថិមទិស ទិសបូព៌ ទុកជាមាតាបិតា (ខាងកើត)

២- ទក្ខិណទិស ទិសទក្សិណ ,, គ្រូបាអាចារ្យ (ខាងត្បូង)

៣- បច្ឆិមទិស ទិសបស្ចិម ,, ភរិយា (ខាងលិច)

៤- ឧត្តរទិស ទិសឧត្តរ ,, មិត្រ (ខាងជើង)

៥- ហេដ្ឋិមទិស ទិសខាងក្រោម ,, ទាសកម្មករ

៦- ឧបរិមទិស ទិសខាងលើ ,, សមណព្រាហ្មណ៍ ។

១- បុរត្ថិមទិសទុកជាមាតាបិតា

បុត្រធីតាត្រូវទំនុកបំរុងដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាងគឺ :

ក) ភតោ នេសំ ភរិស្សាមិ លោកបានចិញ្ចឹមខ្ញុំមកហើយ ត្រូវចិញ្ចឹមលោកវិញ ;

ខ) កិច្ចំ នេសំ ករិស្សាមិ ធ្វើកិច្ចការរបស់លោក ;

គ) កុលវំសំ ឋបេស្សាមិ ទំនុកបំរុងវង្សត្រកូលមិនឲ្យសាបសូន្យ ;

ឃ) ទាយជ្ជំ បដិបជ្ជាមិ ប្រតិបត្តិឲ្យសមគួរជាអ្នកទទួលមត៌ក ;

ង) ទក្ខិណំ អនុប្បទស្សាមិ កាលបើលោកធ្វើកាលកិរិយាទៅហើយ ត្រូវធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសផលជូនទៅលោកៗ

មាតាបិតាត្រូវសង្គ្រោះបុត្រធីតា
ដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង

ក) បាបា និវារេន្តិ ហាមមិនឲ្យធ្វើសេចក្តីអាក្រក់ ,

ខ) កល្យាណេ និវេសេន្តិ ឲ្យតាំងនៅក្នុងសេចក្តីល្អ ,

គ) សិប្បំ សិក្ខាបេន្តិ ឲ្យសិក្សាសិល្បវិជ្ជា ,

ឃ) បតិរូបេន ទារេន សំយោជេន្តិ រៀបចំកូនឲ្យមានផ្ទះសំបែង .

ង) សមយេ ទាយជ្ជំ និយ្យាទេន្តិ ប្រគល់ទ្រព្យមត៌កឲ្យក្នុងសម័យដ៏គួរ ។

២- ទក្ខិណទិស ទុកជាគ្រូបាអាចារ្យ

សិស្សត្រូវប្រតិបត្តិដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង

ក) ឧដ្ឋានេន ក្រោកឈរទទួលក្នុងវេលាដែលគ្រូបាអាចារ្យដើរមក ,

ខ) ឧបដ្ឋានេន ចូលទៅចាំបំរើលោក ,

គ) សុស្សូសាយ ជឿស្តាប់នូវពាក្យលោក ,

ឃ) បារិចរិយាយ ឧបដ្ឋាកបំរើលោក ,

ង) សក្កច្ចំ សិប្បំ បដិគ្គហណេន រៀនសិល្បវិជ្ជាដោយគោរព ។

គ្រូបាអាចារ្យត្រូវអនុគ្រោះសិស្សដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង

ក) សុវិនីតំ វិនេន្តិ ណែនាំឲ្យល្អ ,

ខ) សុគហិតំ គាហាបេន្តិ ឲ្យរៀនល្អ ,

គ) សព្វសិប្បសុតំ សមក្ខាយិនោ ភវន្តិ ប្រាប់សិល្បវិជ្ជាឲ្យអស់ចំណេះមិនលាក់ទុក ,

ឃ) មិត្តាមច្ចេសុ បដិវេទេន្តិ លើកដំកើងក្នុងទីចំពោះមុខមិត្រអាមាត្យ ,

ង) ទិសាសុ បរិត្តាណំ ករោន្តិ ធ្វើសេចក្តីការពារក្នុងទិសទាំងឡាយ គឺសិស្សទៅក្នុងទីណាមិនឲ្យលំបាក ។

៣ - បច្ឆិមទិស ទុកជាភរិយា

ស្វាមីត្រូវទំនុកបំរុងដោយស្ថានធម៌៥យ៉ាង

ក) សម្មាននាយ: រាប់អានលើកមុខជាជាភរិយា ,

ខ) អវិមាននាយ: មិនមើលងាយ

គ) អនតិចរិយាយ: មិនប្រព្រឹត្តកន្លងចិត្ត គឺមិនក្បត់ចិត្តភរិយា ,

ឃ) ឥស្សរិយវោស្សគ្គេន ប្រគល់ការៈជាធំក្នុងផ្ទះឲ្យ ,

ង) អលង្ការានុប្បទានេន ឲ្យគ្រឿងតែងខ្លួន ។

ភរិយាត្រូវប្រតិបត្តិស្វាមីដោយស្ថានធម៌៥យ៉ាង

ក) សុសំវិហិតកម្មន្តា ចាត់ចែងការងារដោយល្អ ;

ខ) សុសង្គហិតបរិជនា សង្គ្រោះញាតិខាងស្វាមីដោយល្អ ;

គ) អនតិចារិនី មិនប្រព្រឹត្តកន្លងចិត្តស្វាមី គឺមិនក្បត់ចិត្តប្តី ,

ឃ) សម្ភតញ្ចអនុរក្ខតិ រក្សាទ្រព្យដែលស្វាមីរកបានមក,

ង) ទក្ខា ច ហោតិ អនលសា សព្វកិច្ចេសុ ឧស្សាហមិនខ្ជិលក្នុងកិច្ចការទាំងពួង

៤ – ឧត្តរទិស ទុកជាមិត្រ

កុលបុត្រត្រូវទំនុកបំរុងដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង

ក) ទានេន ចែកចាយរបស់ដែលសមគួរឲ្យ,

ខ) បេយ្យវជ្ជេន ពោលពាក្យពិរោះទៅគេ,

គ) អត្ថចរិយាយ ប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍ឲ្យ ,

ឃ) សមានត្តតាយ ជាអ្នកមានខ្លួនស្មើនឹងមិត្រ ,

ង) អវិសំវាទនតាយ មិនក្លែងពោលឲ្យឃ្លាតចាកសេចក្តីពិតត្រង់ ។

មិត្រត្រូវទំនុកបំរុងកុលបុត្រ ដោយស្ថានធម៌ ៥យ៉ាង

ក) បមត្តំ រក្ខន្តិ រក្សាមិត្រអ្នកប្រហែសធ្វេស.

ខ) បមត្តស្ស សាបតេយ្យំ រក្ខន្តិ រក្សាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មិត្រអ្នកប្រហែសធ្វេស,

គ) ភីតស្ស សរណំ ហោន្តិ កាលបើមិត្រមានភ័យហើយយកជាទីពឹងពំនាក់បាន

ឃ) អាបទាសុ ន វិជហន្តិ មិនលះបង់មិត្រក្នុងវេលាមានទុក្ខ,

ង) អបរបជំ ចស្ស បដិបូជេន្តិ រាប់អានមិត្រ ហូតដល់វង្សត្រកូលរបស់មិត្រ ។

៥– ហេដ្ឋិមទិស ទុកជាទាសកម្មករ

ចៅហ្វាយនាយត្រូវទំនុកបំរុងដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង :

ក) យថាពលំ កម្មន្តំ សំវិធានេន ចាត់ចែងការងារឲ្យធ្វើតាមសមគួរដល់កម្លាំង ,

ខ) ភត្តវេតនានុប្បទានេន ឲ្យភោជនាហារនិងរង្វាន់,

គ) គិលានុបដ្ឋានេន ព្យាបាលក្នុងវេលាមានជម្ងឺ,

ឃ) អច្ឆរិយានំ រសានំ សំវិភាគេន ចែកភោជនាហារដែលមានរសជាតិប្លែកៗ ឲ្យបរិភោគ;

ង) សមយេ វោស្សគ្គេន បើកឲ្យសប្បាយក្នុងកាលគួរ ។

ទាសកម្មករត្រូវប្រតិបត្តិចៅហ្វាយនាយ ដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង

ក) បុព្វុដ្ឋាយិនោ ច ហោន្តិ ក្រោកឡើងធ្វើការងារមុន

ចៅហ្វាយនាយ,

ខ) បច្ឆានិបាតិនោ លែងធ្វើការងារក្រោយចៅហ្វាយនាយ,

គ) ទិន្នាទាយិនោ. កាន់យកតែរបស់ដែលចៅហ្វាយនាយឲ្យ

ឃ) សុកតកម្មការក ធ្វើការងារដោយយកចិត្តទុកដាក់,

ង) កិត្តិវណ្ណហរ នាំកិត្តិគុណរបស់ចៅហ្វាយនាយទៅពោលសរសើរក្នុងទីដទៃ ។

៦- ឧបរិមទិស ទុកជាសមណព្រាហ្មណ៍

គ្រហស្ថត្រូវទំនុកបំរុងដោយស្ថានធម៌ ៥ យ៉ាង

ក) មេត្តាកាយកម្ម : ធ្វើអ្វីៗ ប្រកបដោយមេត្តា ,

ខ) មេត្តាវចីកម្ម: និយាយអ្វីៗ ប្រកបដោយមេត្តា,

គ) មេត្តាមនោកម្ម: គិតអ្វីៗ ប្រកបដោយមេត្តា,

ឃ) អនាវដទ្វារតាយ: ជាអ្នកមិនបិទទ្វារ គឺពុំបានហាមមិនឲ្យចូលផ្ទះ

ង) អាមិសានុប្បទានេន: ផ្តល់អាមិសទានឲ្យ ។

សមណព្រាហ្មណ៍ ត្រូវអនុគ្រោះគ្រហស្ថ ដោយស្ថានធម៌ ៦ យ៉ាង

ក) បាបា និវារេន្តិ ដឹកនាំមិនឲ្យធ្វើអាក្រក់ ,

ខ) កល្យាណេ និវេសេន្តិ ដឹកនាំឲ្យតាំងនៅក្នុងអំពើល្អ,

គ) កល្យាណេន មនសា អនុកម្បន្តិ អនុគ្រោះដោយទឹកចិត្តល្អ ,

ឃ) អស្សុតំ សាវេន្តិ ឲ្យបានស្តាប់ធម៌ដែលមិនធ្លាប់បានស្តាប់

ង) សុតំ បរិយោទបេន្តិ ពន្យល់ធម៌ដែលគេធ្លាប់បានស្តាប់ហើយឲ្យរឹតតែយល់ច្បាស់ឡើង;

ច) សគ្គស្ស មគ្គំ អាចិក្ខន្តិ ប្រាប់ផ្លូវឋានសួគ៌ឲ្យគេបានដឹង ។

អបាយមុខ «ហេតុដែលធ្វើឲ្យវិនាស» ៦ យ៉ាង

១ មជ្ជបាន: ផឹកទឹកស្រវឹង ,

២ វិកាលចរណៈ: ដើរលេងយប់ គឺដើរខុសកាល,

៣ សមជ្ជាភិចរណៈ: ដើរមើលល្បែងមហោស្រព,

៤ ជូតានុយោគ: លេងល្បែងភ្នាល់ឬល្បែងស៊ីសង,

៥ បាបមិត្តានុយោគ: សេពគប់មនុស្សអាក្រក់ជាមិត្ត,

៦ អាលស្សានុយោគ: ខ្ជិលធ្វើការងារ ។

១- មជ្ជបានៈ ការផឹកទឹកស្រវឹងមានទោស ៦ យ៉ាង

ក) នាំឲ្យខូចខាតទ្រព្យ,

ខ) បង្កើតសេចក្តីឈ្លោះទាស់ទែង,

គ) ជាអណ្ដូងកើតរោគ,

ឃ) ញុំាងសេចក្ដីនិន្ទាឲ្យកើតឡើង

ង) ញុំាងកេរ្ដិ៍ខ្មាសឲ្យប្រាកដមិនអៀនអន់

ច) ធ្វើបញ្ញាឲ្យអន់ថយ ។

២- វិកាលបរណៈ ដើរលេងយប់មានទោស ៦ យ៉ាង

ក) មិនរក្សាខ្លួន;

ខ) មិនរក្សាកូនប្រពន្ធ;

គ) មិនរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិ;

ឃ) ជាទីរង្កៀសរបស់មនុស្សទាំងឡាយ;

ង) ច្រើនតែគេត្រូវប្រកាន់ទោស;

ច) បានសេចក្ដីលំបាកច្រើន ។

៣- សមជ្ជាភិចណៈ ការដើរមើលល្បែងមហោស្រព

មានទោសតាមវត្ថុដែលទៅមើល ៦ យ៉ាង

ក) រាំនៅទីណាទៅកាន់ទីនោះ;

ខ) ច្រៀងនៅទីណាទៅកាន់ទីនោះ;

គ) ដេញផ្លុំប្រគុំនៅទីណាទៅកាន់ទីនោះ ;

ឃ) គេនិយាយលេងសើចនៅទីណាទៅកាន់ទីនោះ ;

ង) ល្បែងច្រៀងទះដៃនៅទីណាទៅកាន់ទីនោះ ;

ច) ពិណពាទ្យគោគងនៅទីណាទៅកាន់ទីនោះ ;

៤- ជូតានុយោគៈការលេងល្បែងភ្នាល់មានទោស៦យ៉ាង

ក) កាលឈ្នះរមែងបង្កឲ្យកើតពៀរ ;

ខ) កាលចាញ់រមែងសោកស្ដាយទ្រព្យ :

គ) ទ្រព្យរមែងវិនាស ,

ឃ) មិនមានអ្នកណាមួយជឿពាក្យ,

ង) ជាទីមើលងាយរបស់មិត្រ ,

ច) មិនមានអ្នកណាមួយត្រូវការនឹងចងពន្ធផង ។

៥- បាបមិត្តានុយោគៈ ការសេពគប់មនុស្សអាក្រក់ជាមិត្ត មានទោស ៦ យ៉ាង

ក) នាំឲ្យជាអ្នកលេងល្បែងភ្នាល់ ឬល្បែងស៊ីសង ,

ខ) នាំឲ្យជាអ្នកលេងស្រី ,

គ) នាំឲ្យជាអ្នកលេងស្រា ,

ឃ) នាំឲ្យជាអ្នកបោកប្រាស់គេដោយរបស់ក្លែងក្លាយ ,

ង) នាំឲ្យជាអ្នកបោកប្រាស់គេចំពោះមុខ ,

ច) នាំឲ្យជាអ្នកលួចប្លន់ឆក់ឆណ្តើមយកទ្រព្យគេ ។

៦- អាលស្សានុយោគៈ ការខ្ជិលធ្វើការងារមានទោស៦យ៉ាង

ក) អតិសីតំ អាងថារងាណាស់ ហើយមិនធ្វើការងារ,

ខ) អតិឧណ្ហំ អាងថាក្តៅណាស់ ហើយមិនធ្វើការងារ

គ) អតិសាយំ អាងថាល្ងាចណាស់ ហើយមិនធ្វើការងារ,

ឃ) អតិបាតោ អាងថាព្រឹកណាស់ ហើយមិនធ្វើការងារ,

ង) អតិឆាតោ អាងថាឃ្លានណាស់ ហើយមិនធ្វើការងារ,

ច) អតិបិបាសិតោ អាងថាស្រេកណាស់ ហើយមិនធ្វើការងារ ។

អ្នកដែលបង់បានសេចក្តីចំរើនដោយទ្រព្យសម្បត្តិត្រូវលះអបាយមុខទាំង ៦ យ៉ាងនេះចេញ ។